

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sænummer af TIDSSKRIFT FOR INGENIØROFFICERER

Oktober 1984

INGENIØRKORPSET

1684 - 6. NOVEMBER - 1984

af

Oberst H.K.Borrits

Oberst H.J.H.T.Erichsen

Oberst G.M.H.Langberg

Oberstløjtnant K.R.Schmidt

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Historisk oversigt.....	1
Forsvarets Bygningstjenste.....	14
Ingeniørtropper.....	24
Telegrafterropper.....	69
Sjællandske Ingeniørregiment.....	98
Jyske Ingeniørregiment.....	109
Sjællandske Telegrafregiment.....	123
Jyske Telegrafregiment.....	134
Afslutning.....	147

HISTORISK OVERSIGT

1684 - 1951

Christian V.

Den 6. november 1684 resolverede kong Christian V, at der skulle oprettes en dansk fortifikationsetat. Ingeniørtropperne fører derfor deres oprindelse tilbage til denne dag, skønt fortifikationsetatens opgaver få år efter blev begrænset til kun at omfatte udførelsen og vedligeholdelsen af fæstningsværker og kaserner. Herved forsvandt den første spire til selvstændige ingeniørtropper, for først ved hærloven af 1842 at komme til egentlig udvikling.

Selve fortifikationsetaten bestod af fire kaptajnska-ber eller kompagnier med en generalkvartermester som øverste chef. Hvert kompagni bestod af 1 kaptajn, 1 overkonduktør og 2 underkonduktører (alle officerer) samt 2 værkbasser (voldmestre, underofficerer) og 9 skansegravere (menige).

Allerede den 12. december 1687 blev det imidlertid bestemt at ophæve den kun 3 år gamle ordning, hvorefter artilleriet som før 1684 fortsatte med at være et blandet artilleri- og ingeniørvåben. Fortifikationsetaten kom derefter indtil 1842 alene til at fungere som bygningstjeneste med de derunder hørende arbejder af militær og civil karakter.

I 1763 blev de tre fortifikationsetater - den danske, den holstenske (oprettet ved samme resolution som den danske) og den norske (oprettet nogle få år senere) samlet i "Et kongeligt Ingenieurkorps", og året efter blev artilleri-korpsset oprettet. Begge korps, der til stadighed havde mange

studier tilfælles, fik sæde i København.

Af forandringer af almen militær interesse i denne periode skal omtales, at det i 1772 blev bestemt, at kommandosproget i hæren fremtidigt skulle være dansk, og at alle militære reglementer og skrivelser fremover skulle affattes på dansk. I 1789 blev den nuværende militær hilsen indført, og samme år blev hårpisken afskaffet. Håret skulle fremtidigt klippes kort og rundt.

Det håndværker- søvær- minørkompagni, der blev tildelt artillerikorpsbetjening ved dets oprettelse i 1764, blev i 1790 delt i et fyrværker- og minørkompagni og et håndværkerkompagni omfattende bl.a. 2 bromestre, 4 pontonsergenter og 4 pontonnerer. De sidstnævnte er den første spire til de senere brokompagnier, der iøvrigt blev nedlagt ved hærloven af 1932, idet brobetjeningen herefter skulle kunne udføres af alle pionerkompagnier.

Som et udtryk for, at det var inden for minørvæsenet - og her især krudt -, man på den tid havde sin interesse, skal gengives "Erindring af den 3-die Post af Instructionen for Forsigtighed ved al Krud-Behandling", dateret den 2. den Julii 1776. Erindringen har følgende ordlyd:

"Enhver, som er ved Arbejde i eller uden for Krud-Taarnene, bør forrette sin Gierning med saadan ærbødig Stilhed, som det sømmer sig på et Sted, hvor (ifald den allerhøieste Gud ikke selv i Naade holder sin Haand over Arbeidet) den mindste Uforsigtighed ikke allene kan forvolde alle Tilstedeværende Livs Forliis, men endog saavel dette Sted, som de Omliggende, i et Øjeblik kan forvandles til en Steenhob: Formanes derfor at iagttage al mueligste Varsomhed og Forsigtighed ved Krudets Behandling, nøie efterlevende alt hvad til den Hensigt befales og erindres. Forbydes tillige alle og enhver paa det skarpeste og alvorligste, hvad enten de ere ved Krudets Behandling eller dets Transport, enten af Fortredelighed under Arbeidet, og endnu langt mindre Letsindighed at lade udgaae af deres Mund nogen Eder og Bander, eller nogen letsindig eller liderlig Snak, hvorved den Allerhøiestes Navn bliver vanæret og fortørnet,

da saadanne, som deri befindes at have været overhørig og forbrudt sig, uden nogen Overbæren eller Undskyldninger, strax skal afgaae fra sit Arbeide, og overleveres Skildvagtten til Forvaring indtil Arbeidet er forbi, hvornæst de i Arrest hensættes, for efter Rettens Kiendelse at lide Dom for sin Forbrydelse".

I 1808 udstedte kong Frederik VI en bekendtgørelse om, at der skulle oprettes et sapørkorps på 800 mand til anlæg af skanser og batterier. Efter at være blevet reduceret til et kompagni på 160 mand i 1814, blev enheden ophævet ved hærorganisationen af 1816. Samtidigt blev håndværkerkompagniet ophævet.

Kompagniet blev imidlertid genoprettet 1. januar 1828 i udvidet form som pontonner- og pionerkompagniet. Samtidigt blev fyrværker- og minørkompagniet ligeldes udvidet og blev navngivet minør- og sapørkompagniet. Fra 1. januar 1828 har disse to arter af ingeniørtropper - ganske vist til en begyndelse henhørende under artilleriet - bestået uden afbrydelse.

Et forslag fra Det kongelige Ingeniørkorps i 1832 om en ny organisation bl.a. gående ud på, at alle pionertropper blev henlagt under korpset, fandt kong Frederik VI, uagtet kongelig antagelse og approbation, ikke at kunne gennemføre på grund af de forøgede udgifter, som forslaget ville medføre.

10 år senere ved hærorganisationen af 28. april 1842 tilvejebragtes imidlertid det grundlag, på hvilket de nuværende ingeniørtropper har udviklet sig.

Ved den nye organisation af 1842 skulle minør- og sapørkompagniet overgå til ingeniørkorpset fra artillerikorpset, som beholdt pontonnerkompagniet med garnison i Rendsborg.

Ingeniørkorpset kom således atter til at omfatte en troppetjeneste og en bygningstjeneste. Tropperne bestod af to ingeniørkompagnier, idet 1. kompagni (sjællændere, fynboer og jyder) havde garnison i København (Kastellet), medens 2. kompagni (sydslesvigere og holstenere) havde garnison i Rendsborg. Tjenestetiden var på 2 1/3 år.

De nye ingeniørtroppers uniform blev mørkeblå frakke med sort krave, mørkeblå hue og benklæder. Frakken var to-radet med 8 gule knapper i hver rad. Hovedbeklædningen blev ligesom for artilleriet en mørkeblå chakot.

Der begyndte nu en ny og omfattende virksomhed for ingeniørkorpset, der snart skulle blive stillet over for alvorlige opgaver under Treårskrigen 1848 - 50. Ved krigens udbrud i 1848 gik størsteparten af personellet såvel ved 2. ingeniørkompagni som ved pontonnerkompagniet i Rendsborg over til oprørerne. Det blev således 1. ingeniørkompagni, der måtte afgive det fornødne mandskab, hvilket indebar, at de menige mere måtte anvendes som arbejdsledere end som arbejdere. Under krigen blev brotjenesten, der som foran nævnt hørte under artillerikorpset midlertidigt og indtil 1854, henlagt under ingeniørkorpset, hvor der blev opstillet et 3. ingeniørkompagni.

Ingeniørtropperne kom i krigsårene til at lede mange og omfattende arbejder. Således i 1848 skansearbejder i Danevirke-stillingen, i brohovederne på Sundeved, i skanserne ved Alssund, på nordvestkysten af Fyn og senere ved Haderslev, Vejle og Helgenæs. I 1849 istandsatte de Fredericias fæstningsværker. I 1850 var ingeniørtropperne, der nu var bragt op på en styrke på ca. 550 menige, særligt beskæftiget i Danevirke-stillingen, Mysunde, Ekernførde og Frederiksstad. Arbejderne omfattede etablering af baraklejre, kolonneveje, løbegrave, dækværn, oversvømmelser (ved Frederiksstad ved Ejderen), mineringer, afbrydning og afbrænding af broer, spærringer og broanlæg, herunder også bygning af anlægsbroer i stort omfang til overføring af tropper fra den ene landsdel til den anden.

Militært organiserede meddelelsestropper fandtes endnu ikke under Treårskrigen, men i efteråret 1848 havde Krigsministeriet ønsket indsendt indstilling om oprettelse af en "optisk telegraflinie fra Sønderborg til Fyn". I 1802 blev den civile optiske telegraf indført i Danmark, dog kun som en linie mellem Korsør og Nyborg med Sprogø som

mellestation. Senere blev linien udvidet til ialt 23 stationer på Strækningen København - Fyn - Jylland - Slesvig.

Til denne optiske telegraf blev tilsluttet den militære optiske telegraf, som blev taget i brug i begyndelsen af Marts 1849 og allerede i slutningen af samme måned forlænget til Nyborg, hvorfra der som nævnt var forbindelse til Korsør via Sprogø. Herfra befordredes meddelelser til København ved stafet eller post. Der medgik 7 minutter for at bringe 1 signal fra Korsør til Sønderborg.

I årene fra 1850 - 1864 fandt der ingen nævneværdig udvikling sted ved ingeniørkorpset ud over, at 3. ingeniørkompagni i 1864 atter blev henlagt under korpset. Af de tre kompagnier skulle ved dublering ved mobilisering dannes seks ingeniørkompagnier, nemlig fem sapørkompagnier (1.-5. ingeniørkompagni) og et feltbrokompagni. I januar 1864 oprettedes "Ingenieurkommandoen ved den aktive hær" bestående af stab, fem sapørkompagnier, den mobile park, reserveparken, et feltbrokompagni og tre landgangsbroadelinger. Styrken kom til at bestå af godt 300 menige mod - noget senere - prøjsernes 1.200 og østrigernes 600 ingeniørsoldater.

I 1852 blev det vedtaget at erstatte den optiske telegraf med en elektrisk telegraf, der indledningsvis skulle bygges fra København over øerne til Jylland og videre til Flensborg - Rendsborg - Hamborg.

Den 575 km lange telegraflinie blev anlagt som kabellinie og bygget af ingeniørkorpset for staten. Telegraflinien var færdigbygget i juli 1854. Det anvendte jordkabel viste sig senere uegnet, hvorfor det 3 år senere blev kasseret og erstattet af luftledninger.

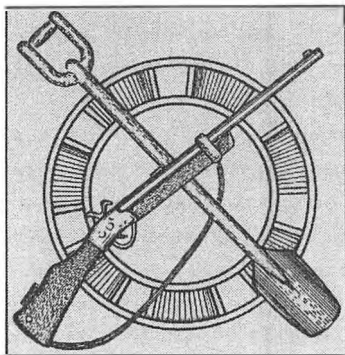
I 1860 påbegyndte korpset øvelser i liniebygning, og i januar 1864 træder krigstelegrafen i virksomhed med et personel bestående af 1 oberstløjtnant af generalstab, 1 løjtnant, 4 guider, nogle telegrafister, 2 underkorporaler og 30 menige med dertil hørende kuske, heste m.m., formeret i to delinger, hver under en guide. Selv om krigstelegrafen således var taget i anvendelse, vedblev statstelegrafen

dog stadig at yde betydelig hjælp. Under krigen blev der bygget ialt ca. 270 km permanente og provisoriske linier med 26 stationer, der besørgede ialt 23.994 meldinger.

Ingeniørtropperne udførte iøvrigt under krigen i 1864 et meget omfattende arbejde. Trådhegn, som var begyndelsen til pigtrådshegn, blev for første gang i stor udstrækning sat op som sammenhængende hegn foran skanser og løbegrave. Det opslidende og håbløse arbejde ved Danevirke og senere ved Dybbøl satte troppernes ydeevne på en meget hård prøve, men deres mod, udholdenhed og pligtfølelse svigtede ikke på noget punkt. Afbrydning af broerne over Alssund efter Dybbøls fald var en bedrift, der tjente ingeniørtropperne til stor ære.

Krigserfaringerne havde tydelig vist, hvor utilstrækkelig ingeniørstyrken havde været. Ved hærloven af 1867 blev det derfor bestemt, at ingeniørtropperne nu skulle bestå af en linie- og en reservebataillon (1. og 2. ingeniørbataillon). 1. ingeniørbataillon bestod af to pionerkompagnier, (1. og 2.), et brokompagni (3.) og et telegrafkompagni (4.), og herved blev den danske hær den første hær, der organisatorisk indførte telegraftropper.

Ved loven mistede korpset sin hidtidige betegnelse "Det kongelige Ingeniørkorps". De menige ved samtlige kompagnier skulle fremtidigt benævnes pionerer og samtidigt ændredes uniformeringen. endvidere fik ingeniørtropperne sit huemærke, et emblem af gult metal, forestillende et gevær og en spade korslagt over en lærering for skansekurve.

Huemærke, 1867.

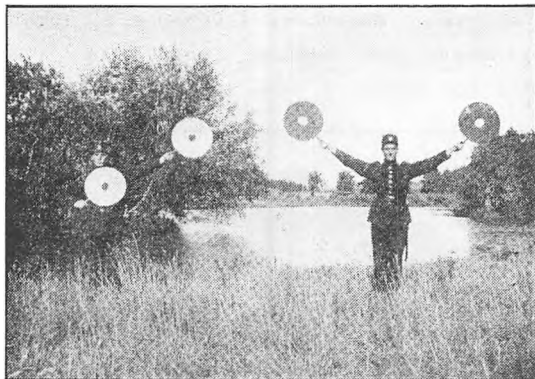
Da der efter ingeniørtroppernes forøgelse ikke var plads til styrken i Kastellet flyttedes 1. ingeniørbataillon til Kronprinsessegades Kaserne (også kaldet "Rosenborg Kaserne"), der var opført i 1803.

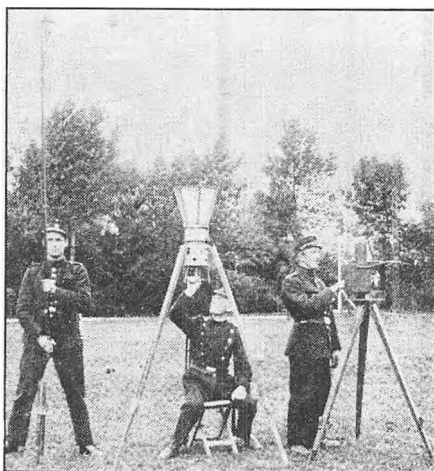
Kronprinsessegades Kaserne.

Der påbegyndte nu en uddannelses- og materielmæssig opbygning på grundlag af erfaringer fra krigen. Der blev således udarbejdet uddannelsesbestemmelser og reglementer, ligesom der blev anskaffet en hel del nyt materiel bl.a. bromateriel og telegrafmateriel.

Det i 1871 formerede signalkompagni blev udrustet med 8 signalstationer, rent feltmateriel, der blev brugt til supplerung af den elektriske telegrafs begrænsede virkeområde. Som signalmidler anvendtes om dagen svingflag eller signalskiver, medens der i mørke blev anvendt fakler.

Signalering med signalskiver (1869)

Signalering med fakkelt (1871), Spakowskys lanterne (1879) og blinklanterne (1894).

I henhold til "Lov om tillæg til lov om hærens ordning af 6. juli 1867" som under 25. juli 1880 erholdt kongelig stadfæstelse, oprettedes Ingeniørregimentet fra 1. november 1880 at regne med en oberst som chef, og regimentets første chef blev oberst C.T. Jørgensen.

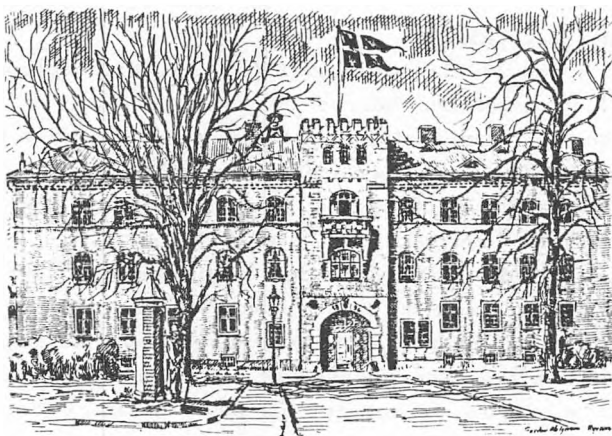
Et jernbanekompagni blev opstillet, og regimentet for-
redes fra ovennævnte dato i fem linie- (1. - 5.) og tre
reservekompagnier (6. - 8.).

I 1886 blev de i Treårskrigen anskaffede todelte træ-
pontoner udskiftet med stålponter med større bæreevne.

Telegrafkompagniernes virksomhed blev udvidet ved ind-
førelse af brevduetjenesten i 1885, og i 1889 indkøbtes
på initiativ af kaptajn E.J.C. Rambusch en ballon captif,
som dog udgik af materiellet i 1899. Spakowskys lanterne
blev i 1894 afløst af en af kaptajn Rambusch konstrueret
blinklanterne. I 1889 konstrueredes under kaptajn Rambuschs
ledelse den første danske felttelefon ved telegrafkompagniet.
Felttelefonen blev indført ved dette kompagni og en artilleri-
afdeling.

Ved en hærlovsændring i 1894 blev ingeniørkompagnier-
nes antal forøget med eet til ialt seks linie- og tre reser-
vekompagnier.

Københavns stadige vækst, anlægget af frihavnen og
kystbanen nødvendiggjorde i begyndelsen af 1890'erne en
aflevering af ingeniørtroppernes øvelsesplads i Kastellet,
så dette terræn kunne benyttes til anlæg af Østbanegården.
Staten erhvervede derfor i 1893 bl.a. Vognmandsparken og
Ryvangen, og i 1897 flyttede regimentet ind på den nyopførte
kaserne, der blev benævnt "Ingeniørkasernen".

Ingeniørkasernen.

Teknikkens meget hurtige udvikling krævede også, at regimentet kastede sig over forsøg og prøver, og der indførtes med årene mange nye ting: Elektriske patroner (detonatorer), tændapparater, torpedomateriel (en form for landminer), bromateriel med pontonvogne, bukkevogne og dækplankevogne, redskabsvogne, jernbaneredskabsvogne, jernbanetorpedovogne og ammunitionsvogne. Med redskaberne i disse vogne kunne der sættes 3.200 jordarbejdere og 500 tømrere i arbejde.

I 1903 blev flydebromateriellet indført, konstrueret af oberst J.P.M.M. Christensen. I 1910 anskaffede regimentet i stedet for skydebomuld det nye trotyl, og i 1912 kom et pionerreglement, hvori beskrivelse af pigtrådshegn indgår for første gang. Ved telegrafkompagnierne indførtes i 1908 feltcentraler og feltkabel.

Ved hærloven af 1909 blev bataillonsinddelingen genindført, og regimentet skulle bestå af tre ingeniørbatailloner (liniebatailloner) med ialt ti liniekompagnier og to reservekompagnier, der alle blev betegnet ingeniørkompagnier.

I 1914 trådte bataillonsinddelingen i kraft, og formeringen blev:

- 1. ingeniørbataillon:
  - 1., 2. og 5. liniekompagni samt 12. reservekompagni.
- 2. ingeniørbataillon:
  - 3., 4., 6. og 7. liniekompagni samt 11. reservekompagni.
- 3. ingeniørbataillon:
  - 8., 9. og 10. liniekompagni (som var telegrafkompagnier).

Den 1. verdenskrigs udbrud og formeringen af en sikringsstyrke den 1. august 1914 medførte store indkaldelser til regimentet, som fik pålagt store og vigtige arbejder, specielt anlæg af en feltbefæstet stilling mellem Køge Bugt og Roskilde Fjord, den såkaldte Tune-stilling.

Stillingen blev udbygget med skyttegrave, skyttegravsværker, opholdsrum m.m. med foranliggende pigtrådspærringer, der blev flankeret af rekylgeværer og flankeringsanlæg.

Telegrafkompagnierne udbyggede stillingens telefonnet, og der etableredes et betydeligt antal militære telefoncentraler.

I 1915 blev de første radiostationer anskaffet og omkring 1917-18 blev der bygget faste radiostationer i Ryvangen og i Viborg; de første rørsendere der blev bygget i Danmark. Radiotjenesten blev henlagt til 8. ingeniørkompagni, der herefter benævntes "radiokompagniet".

I nedrustningsårene indtil den 2. verdenskrig kom regimentet ud for flere ændringer af organisatorisk art.

Således blev regimentet ved hærloven af 7. august 1922 ophævet, og ingeniørtropperne kom til at bestå af tre pionerbatailloner og een telegrafbataillon under "Chefen for Ingeniørtropperne". 1. pionerbataillon (liniebataillon) bestod af tre liniekompagnier, 2. pionerbataillon (reservebataillon) af tre reservekompagnier, 3. pionerbataillon (reservebataillon) af tre reservekompagnier og telegrafbataillon (liniebataillon) af to liniekompagnier og to reservekompagnier. Under chefen for den nye 3. pionerbataillon blev den nyoprettede pioner- og telegrafskole, der også kom til at omfatte ingeniørtroppernes befalingsmandsskoler, henlagt. Medens navnet "Ingeniørregimentet" således forsvandt, opstod som noget nyt betegnelsen "Telegrafbataillon".

Hærloven af 1922 var knapt gennemført, før hærloven af 23. marts 1932 bragte en ny ordning. Efter denne genoprettedes Ingeniørregimentet med to pionerbatailloner med ialt seks kompagnier og en telegrafbataillon med ialt fem kompagnier. Alle afdelinger og underafdelinger blev linieenheder. Pioner- og telegrafskolen blev nu henlagt direkte under Generalinspektøren for ingeniørtropperne, og chefen for 2. pionerbataillon blev chef for skolen.

Hærloven af 1937 medførte ingen ændringer for Ingeniørregimentet.

Imellem de to verdenskrige udvikler regimentet sig indenfor de fastlagte rammer og udvider og forbedrer uddannelse og materiel. Her skal blot nævnes indførelse af C12-broen (hvis væsentligste komponenter med mindre ændringer fortsat indgår i det nuværende DIP-bromateriel), af nye central- og feltkabelvogne, multikabel og nyt feltradio-

materiel.

Af særlige større pionerarbejder i perioden skal nævnes ødelæggelsen i årene 1922 - 26 af den af tyskerne i Sønderjylland under den 1. verdenskrig mellem Årøsund og Skærbæk udførte stilling bestående af 766 betonstøbte rum. Ved arbejdets afslutning i 1926 var der kun 139 rum tilbage, der ikke kunne bortsprænges på grund af nær beliggenhed ved beboelsesejendomme.

Den 6. november 1934 højtideligholdt ingeniørvåbnet 250-årsdagen for dets oprettelse ved en stor parade i kasernegården, hvor kong Christian X bragte våbnet sin tak og lykønskning.

Ved 2. verdenskrigs udbrud blev ingeniørenheder forlagt til henholdsvis Sydsjælland og til Kolding. Den gradvise hjemsendelse af de indkaldte styrker medførte, at afdelingerne blev stærkt reducerede i forhold til den organisatoriske krigsstyrke. Udførelse af forstærkningsarbejder måtte ikke finde sted, og der blev derfor hverken foretaget forberedelser til sprængning af broer eller til spærring af veje.

At alle ingeniørenheder i enhver henseende på fuldt ud værdig og loyal måde efterkom de under den kritiske situation den 9. april givne befalinger, og at også alle med tungt hjerte, med skam og dyb bitterhed havde måttet give op uden kamp, skal kun nævnes for fuldstændighedens skyld.

100-årsdagen for ingeniørtroppernes oprettelse, den 28. april 1942, gav under de foreliggende forhold af forståelige grunde ikke anledning til afholdelse af større festligheder.

Ved interneringen den 29. august 1943 røvede besættelsesmagten alt det kostbare materiel, som var magasineret i Ryvangen - det hele blev fjernet på 300 fuldtlæssede jernbanevogne.

Efter befrielsen i 1945 kom der atter en trang tid for Ingeniørregimentet, specielt på grund af mangel på uddannede befalingsmænd og på øvelsesmateriel.

Den anden verdenskrig havde tydeligt vist telegraftroppers store betydning for krigsføringen; og også herhjemme

var man klar over, ikke blot at disse tropper måtte udvides betydeligt, men også, at de burde udgøre et selvstændigt våben.

I 1947 bestemtes det, at telegrafbataillonen fra 1. november skulle udgå af Ingeniørregimentet og underlægges Generalkommandoen direkte. Hermed afsluttedes 80 års højst fortjenstfuld gerning indenfor Ingeniørregimentets rammer.

Ved hærloven af 18. juni 1951 blev det yderligere bestemt, at telegraftropperne skulle være et selvstændigt våben med egen generalinspektør, og at der under Generalinspektøren for ingeniørropperne skulle oprettes to ingeniørregimenter, et på Sjælland og et i Jylland.

Den 31. oktober blev det gamle Ingeniørregiments sidste dag.

Ingeniørregimentet, hvis sidste chef var oberst S.F.H.J. Bjørke, kan se tilbage på en lang og betydningsfuld indsats i forsvarets tjeneste; en indsats regimentet har ydet med aldrig svigtende pligttroskab.

FORSVARETS BYGNINGSTJENESTE

Oprettelse 1952.

Som led i gennemførelse af forsvarets nyordning i 1950 efter Danmarks indtræden i NATO blev Forsvarets Bygningstjeneste (FBT) oprettet 1. november 1952 ved sammenlægning af Hærens Bygningstjeneste, Søværnets Bygningstjeneste og Kystbefæstningens Vedligeholdelsesafdeling.

Oprettelsen var hjemlet i § 14 i lov nr. 242 af 27. maj 1950 om forsvarets ordning, jfr. Kundgørelse for Hæren B. 15-1950 og Kundgørelse for Søværnet B. 11-1950, og i § 35 i lov nr. 277 af 18. juni 1950, jfr. Kundgørelse for Hæren B. 23-1951 og Kundgørelse for Søværnet B. 20-1951.

Bestemmelserne om oprettelse af den fælles Forsvarets Bygningstjeneste og dennes foreløbige organisation blev fastsat i Kundgørelse for Forsvaret B. 44-1952 og A. 131-1952.

Formålet med oprettelsen af FBT var under fælles ledelse at samle bygnings- og ejendomsforvaltningen for de under Forsvarsministeriet hørende myndigheder og institutioner m.fl. kort efter, at Krigs- og Marineministerierne var blevet samlet i et fælles Forsvarsministerium 1. oktober 1950, og at værnene var blevet samlet under Forsvarschefen, og sammenlægningen blev gennemført på et tidspunkt, hvor der netop var påbegyndt et meget stort militært bygge- og anlægsprogram.

Den i de nævnte forsvarslove tilvejebragte hjemmel for oprettelsen af FBT var baseret på Forsvarskommissionens 2. betænkning, på betænkning af 14. september 1950 fra kommissionen af 29. juni 1949 - den såkaldte Kofoed-Kommission - vedrørende oprettelse af et forsvarsministerium m.v. og på betænkning af 25. august 1950 fra Udvalget vedrørende Forsvarets Bygningstjeneste.

Opgaver.

I perioden 1952-1977 har FBT varetaget følgende opgaver for forsvaret og for andre myndigheder og institutioner

under Forsvarsministeriet:

- forswarets nybygnings- og anlægsarbejder (bevillings- og detailprojektering, udbydelse, kontrahering og udførelse).
- forswarets ombygnings-, moderniserings- og istandsættelsesarbejder (bygningsforslag, projektering, udførelse).
- forswarets bygningsmæssige vedligeholdelsesarbejder, herunder afhjælpning af brand-, storm-, frost-, vand- og andre skader.
- drift af bygningstekniske installationer på visse etableringer, herunder de 6 store flyvestationer.
- anskaffelse og vedligeholdelse af brandslukningsmateriel til forswarets bygninger og faste anlæg.
- ejendomsforvaltning for forswarets etableringer, herunder skatter, afgifter og servitutter samt køb og salg, ekspropriation, leje og forpagtning m.v. af fast ejendom.
- drift af forswarets distributionsanlæg og beredskabstankområder for flydende brændstoffer.
- planlægning og forberedelse i fredstid af foranstående opgavers løsning under krig (bygningsberedskab).

Tilsvarende opgaver er varetaget:

- i hele perioden for Indenrigsministeriets lejre og skoler for civile værnepligtige (nu under: Styrelsen for civil Værnepligt),
- fra 1961 for Statsministeriet, senere Indenrigsministeriet, Regeringsudvalget for civilt Beredskab, nu Civilforsvarsstyrelsen) for flere sikrede totalforsvarsanlæg og,
- fra 1978 for Indenrigsministeriet, Civilforsvarsstyrelsen for dets øvrige etableringer.

Organisation 1954.

På tidspunktet for oprettelsen af FBT i 1952 var dets detailorganisation ikke fastlagt, men en foreløbig ramme herfor blev - som foran nævnt - fastsat af Forsvarsministeriet i oktober 1952.

Umiddelbart efter påbegyndtes forhandlinger mellem Forsvarsministeriet, FBT og de mange berørte personaleorganisationer om udformningen af FBT detailorganisation.

Efter 1 1/2 års forhandlinger blev FBT's organisation fastsat i sommeren 1954 og den hertil svarende normering af ialt 167 tjenestemandstillinger gennemført ved lov nr. 187 af 11. juni 1954, jfr. Kundgørelse for Forsvaret B. 21-1954.

Med den opgave at give forslag til indrangering i en fælles aldersorden af alt før 1. september 1954 i FBT tjenestemand- og kontraktansat personel blev der efter forslag fra FBT af Forsvarsministeriet nedsat et udvalg under ledelse af den daværende formand for "Samrådet", rektor H.V. Bang, 4. september 1953.

Udvalgets betænkning forelå 18. juni 1954. Forsvarsministeriet tiltrådte i alt væsentligt udvalgets indstilling, som derefter dannede grundlag for udnævnelserne til nynormerede stillinger i FBT, der gennemførtes i december 1954, jfr. Kundgørelse for Forsvaret A. 141-1954.

Fra 1. november 1954 blev FBT organisation - efter successive tilpasninger i de første 2 år - fastsat med en centralledelse ledet af en direktør og ti bygningsdistrikter m.v.

De FBT påhvilende opgaver fordeltes på afdelinger og bygningsdistrikter som i det efterfølgende anført:

Administrationsafdelingen:

- Sekretariatsforretninger, herunder administrative og organisatoriske bestemmelser m.v.,
- Erstatnings- og ejendomssager, herunder behandling af juridiske spørgsmål i forbindelse med bl.a. køb, ekspropriation, salg, leje, forpagtning og lån af ejendomme m.v.
- Økonomi-, lønnings- og budgetsager samt
- Bogholderi, inventarregnskab og kasseforretning.

Arkitektafdelingen:

Udførelse, henholdsvis gennemgang af den af distrikter

- m.fl. udførte arkitektmæssige projektering, herunder bl.a.
- programlægning og forprojektering,
  - detailprojektering samt
  - udarbejdelse af standards og normer, bl.a. for fast inventar m.v.

Ingeniøraftdelingen:

Udførelse, henholdsvis gennemgang af den af distrikter, rådgivende ingeniører m.fl. udførte ingeniørmæssige projektering, herunder bl.a.

- statiske konstruktioner m.v.,
- vej-, kloak- og vandforsyningsanlæg m.v.,
- fortifikations- og skydebaneanlæg m.v.,
- el-, varme-, ventilations- og sanitære installationer m.v.,
- brandsikrings- og brandslukningsforanstaltninger.

Teknisk Afdeling:

I tiden 1. november 1952 - 30. september 1954 var forannævnte Arkitektafdeling og Ingeniøraftdeling samlet i en fælles Teknisk Afdeling.

Militærteknisk Afdeling, hvori indgik:

- bygningsinspektøren for hæren
- bygningsinspektøren for søværnet og
- bygningsinspektøren for flyvevåbnet, der alle:
  - deltog i behandlingen af fortifikatoriske spørgsmål, herunder ABC-, bombe- og sprængstyksikring samt sløring m.v. af bl.a. kompetablementer,
  - varetog behandlingen af sager vedrørende de respektive værn i samarbejde med Centralledelsens andre afdelinger m.fl.,
  - bistod ved overtilsyn med etableringernes vedligeholdelsestilstand og byggearbejdernes udførelse,
  - formidlede samarbejdet med de respektive værnskommandoer, bl.a. med hensyn til byggeprogrammer m.v., samt
  - varetog udarbejdelse af retningslinier for og forberedelse af FBT virksomhed i krig og kritiske situationer i samarbejde med de respektive værnskommandoer m.fl.

Teknisk Revision:

Intern teknisk revision af afdelingers/distrikters regnskaber, herunder

- gennemgang af arbejdsoverdragelser (kontrakter) m.v. og anviste regninger (a conto-udbetalinger) m.v. i forbindelse med evt. fornøden
- besigtigelse af udførte eller under udførelse værende arbejder samt
- efterprøvelse af forslag til udbudsmateriale og - form, arbejdsoverdragelse (kontraktudkast) m.v.

Fabriksteknisk Bygningsdistrikt:

Bygnings- og ejendomsforvaltningen for etableringer m.v. under Ammunitionsarsenalet, Våbenarsenalet og Forsvarets Krigsmaterielforvaltning,

- fra 1. april 1956 endvidere Københavns Militærhospital, Forsvarets Materielintendantur, Meteorologisk Institut, Søkortarkivet og den Militære Klædefabrik samt
- fra 1. april 1957 af Krudtværket.

Søværnets Bygningsdistrikt:

Bygnings- og ejendomsforvaltningen for forsvarrets etableringer på Grønland, Færøerne og Langeland, Orlogsværftet, Hirsholmene og Christiansø, søværnets etableringer i og om København samt flådestationer og enkelte andre af søværnets etableringer i den øvrige del af landet.

POL- Bygningsdistrikt:

Udførelse af det NATO-finansierede Jyske Rørsystem samt af en række andre store brændstofforsyningsanlæg m.v. for forsvaret i Jylland og på Sjælland.

(POL = Petrol, Oil and Lubricants).

POL-Driftsafdeling:

Driften af de af POL-Bygningsdistrikt udførte brændstofforsyningsanlæg.

Vestre Flyvestationsdistrikt:

Bygnings- og ejendomsforvaltning for flyvevåbnets etableringer i Regionerne I, II, III og IV.

Nordjyske Bygningsdistrikt:

Bygnings- og ejendomsforvaltning for forsvarets øvrige etableringer i Regionerne I og II.

Syddjysk-Fynske Bygningsdistrikt:

Bygnings- og ejendomsforvaltning for forsvarets øvrige etableringer i Regionerne III og IV.

Østre Bygningsdistrikt:

Bygnings- og ejendomsforvaltning for forsvarets øvrige etableringer i Regionerne V, VII og VIII samt enkelte etableringer i Region VI.

Nordsjællandske Bygningsdistrikt:

Bygnings- og ejendomsforvaltning for forsvarets øvrige etableringer i Region VI.

Bygningsdistriktet ved Det Danske Kommando i Tyskland:

Bygnings- og ejendomsforvaltning for de af Det Danske Kommando i Tyskland benyttede etableringer.

Grænserne for de forannævnte regionsområder var fastsat i Kundgørelse for Hæren B. 33-1948, og Kundgørelse for Forsvaret B. 36-1953.

Organisationsudvikling 1954-1969.

13. marts 1957 anmodede Forsvarsministeriet Forvaltningsnævnet om at gennemgå Forsvarets Bygningstjenestes administrative og tekniske funktioner; den af Forvaltningsnævnets Sekretariat foretagne gennemgang resulterede i en betænkning af 26. november 1957, hvori der blev fremsat forslag om bl.a. følgende ændringer:

- En videregående henlæggelse af projekteringen af større nybygnings- og anlægsarbejder til FBT Centralledelse,
- en videregående geografisk opdeling af distrikternes vedligeholdelsesområder,
- en nedsat tilsynshyppighed med vedligeholdelsestilstand og bygningsarbejder på forsvarets etableringer,
- nedlæggelse af Fabriksteknisk Bygningsdistrikt, når en

række igangværende store nybygnings- og anlægsarbejder for forswarets fabrikerende virksomheder var afsluttet, hvorefter de af dette hidtil varetagne opgaver fordeltes på øvrige distrikter,

- nedlæggelse af Tysklandskommandoets Bygningsdistrikt efter tilbagetrækning af Det Danske Kommando i Tyskland,
- fastlæggelse af klarere retningslinier for opgavefordeling og samarbejde mellem FBT og forswarets §2-virksomheder m.fl.
- nedlæggelse af Teknisk Revision, hvis opgaver fordeltes på Centralledelsens øvrige afdelinger,
- nedlæggelse af stillingerne som bygningsinspektører for hær, søværn og flyvevåben, hvis opgaver fordeltes på Centralledelsens øvrige afdelinger,
- fortsat reduktion i antallet af månedslønnede medarbejdere, der i takt med de i 1954-1955 gennemførte nedskæringer af bevillingerne til forswarets bygge- og anlægsvirksomhed allerede var reduceret med 34%, fra 637 den 1. juli 1954 til 448 den 1. juli 1957 og til 395 den 1. juli 1962,
- videregående anvendelse af ikke-akademiske teknikere ved projekteringsopgavernes løsning.

Forslaget blev tiltrådt af Forvaltningsnævnet og 18. juni 1958 af Forsvarsministeriet.

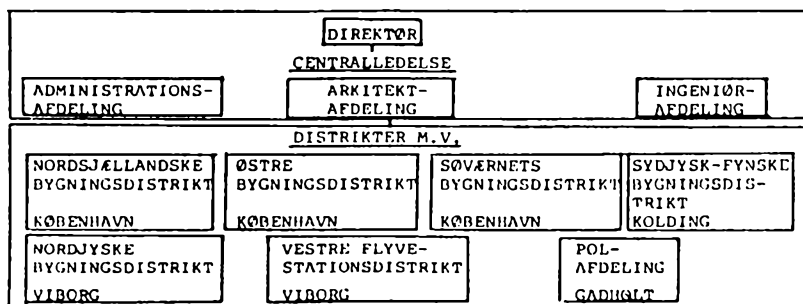
De blev derefter succesivt gennemført af Forswarets Bygningstjeneste i den følgende tid.

Ændringerne i Bygningstjenestens organisation gennemførtes således:

- 1. april 1958 blev Fabriksteknisk Bygningsdistrikt nedlagt og dets opgaver fordelt på de øvrige distrikter i respektive områder,
- 15. juli 1958 blev Bygningsdistrikt ved Det Danske Kommando i Tyskland i afvikling nedlagt,
- 1. december 1960 blev Centralledelsens tekniske revision og stillingerne som bygningsinspektører for hær, søværn og flyvevåben nedlagt,
- 1. januar 1964 blev POL-Bygningsdistrikt nedlagt efter

at have udført Jyske Rørsystem og forsvarrets andre store brændstofforsyningsanlæg. De endnu verserende opgaver blev overdraget dels Nordsjællandske Bygningsdistrikt, dels POL-Driftsafdeling, hvis navn ændredes til POL-Afdelingen.

I 1964-1977 var Forsvarets Bygningstjenestes organisation herefter som vist i nedenstående figur.

FORSVARETS BYGNINGSTJENESTES ORGANISATION
1964 - 1977

Organisationsudviklingen 1969-1977.

Med den opgave at analysere mulighederne for en fortsat rationalisering af Forsvarets Bygningstjeneste forvaltning og organisation nedsatte FBT i december 1969 en styringsgruppe og 3 arbejdsgrupper, hvis resulterende forslag forelå i januar 1971.

Til udarbejdelse af et detaljeret forslag på dette grundlag nedsatte FBT derpå en koordineringsgruppe og 4 arbejdsgrupper, hvis rapporter forelå i juli 1971.

Efter anmodning fra Forsvarsministeriet foretog 2. Revisionsdepartement i tiden januar 1970 - marts 1971 en analyse af FBT forhold, der resulterede i en skitse til forenkling af FBT struktur.

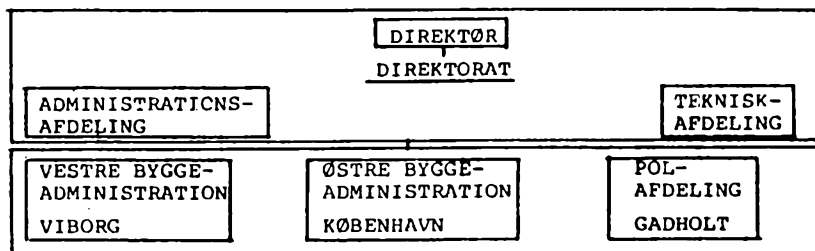
Forsvarsministeriet nedsatte herefter i juni 1971 et kontroludvalg med den opgave at foretage en række under-

søgelse og analyser på grundlag af Revisionsdepartementets og FBT ovennævnte forslag med henblik på en yderligere strukturrationalisering af FBT.

Efter Kontroludvalgets forslag, der blev tiltrådt af Forsvarsministeriet, nedsatte FBT i 1975 en koordineringsgruppe, der med bistand af rationaliseringskonsulenter fra firma T. Bak-Jensen A/S fik til opgave at fremlægge forslag til detailorganisation, opgavefordeling og forretningsgang inden for den af Kontroludvalget angivne hovedorganisation.

Disse forslag blev fremsendt til Forsvarsministeriet i juli 1976 og tiltrådt af dette i november 1976.

I januar-oktober 1977 udpegedes personale til varetagelse af tjenestestillinger i FBT ændrede organisation, der trådte i kraft 1. november 1977, og som fremgår af efterfølgende figur.

**FORSVARETS BYGNINGSTJENESTES ORGANISATION
NOV 1977.**

Følgende enheder indgår i FBT ændrede organisation:

- Forsvarets Bygningstjenestes Direktorat, der omfatter
- Administrationsafdeling med Sekretariat, Ekspeditionssektion, Bogholderi og Kasse, samt
- Teknisk Afdeling med Sagsbehandlersektion, Arkitektsektion og Ingeniørsektion.
- Østre Byggeadministration og

Vestre Byggeadministration, hver med

- Sekretariatsafdeling med Forvaltningssektion, Regnskabssektion, samt Sektion for skrivestue, arkiv og reproduktion.
- Vedligeholdelsesafdeling med 3 områdesektioner og sekretariat, samt
- Byggeafdeling med Projekteringssektion og Byggesektion.
- POL-Afdeling med Sekretariatssektion, Driftssektion, samt Vedligeholdelses- og Byggesektion.

Chefer.

Direktør:

1. november 1952 - 1. november 1977: Palle B. Jagd (OL)
1. november 1977 - dato : G. Fält-Jensen

INGENIØRTROPPER

3.1. Generalinspektoratet.

Våbenmærke

Ved Kundgørelse for Hæren B. 32-1951 udgiver Forsvarsministeriet bestemmelser for forsvarets inddeling i fredstid gældende fra den 1. august 1951. Efter disse bestemmelser fastsættes det, at Ingeniørtroppernes tekniske Tjeneste samt Ingeniørskolen med Ingeniørtroppernes Befalingsmandsskoler og Mathskole umiddelbart henhører under Generalinspektøren for Ingeniørtropperne (GFI). Nyordningen af forsvaret medførte endvidere, at Sjællandske Ingeniørregiment og Jydske Ingeniørregiment oprettedes fra den 1. november 1951 underlagt henholdsvis Østre og Vestre Landsdelskommando.

GFI vigtigste opgaver var personelforvaltning, udgivelse af uddannelsesbestemmelser, inspektion af uddannelsen samt anskaffelse og vedligeholdelse af ingeniørmateriel.

GFI indgik som Hæringeniorofficer i Hærkommandoen, og som sådan skulle generalinspektøren forsyne Hærkommandoen med oplysninger og forslag vedrørende ingeniør- og ABC-området. Endvidere skulle Hæringeniorofficeren holde snæver kontakt med Civilforsvarskorpset, Forsvarets Bygningstjeneste og de centrale civile bygningstekniske myndigheder, der varetager vedligeholdelse og udbygning af kommunikationslinier.

GFI var generalmajor eller oberst (Ingeniørtropperne, Telegraftropperne og Forsyningstropperne rådede tilsammen over et generalmajorsnummer).

I 1951 rådede GFI kun over en meget lille stab, men i takt med de øgede opgaver i forbindelse med udbygningen af våbnet m.m. blev staben, som var underlagt i villa "Bagatelle", Jægersborg Allé 147, Gentofte og på Jægersborg Kaserne, forøget bl.a. med værnepligtige ingeniører indkaldt efter særordning.

Generalinspektøren havde et meget nært samarbejde med såvel Vejdirektoratet som DSB. Dette samarbejde gav mulighed for opbygning af et broarkiv samt for at klassificere landets broer og færger i overensstemmelse med et NATO klassificeringssystem. Tilsvarende klassificeredes militære køretøjer og gennem samarbejde med motorudskrivningstjenesten blev udskrevne køretøjer ligeledes klassificeret. Endvidere blev det udvirket, at der fra amter og kommuner tilgik oplysninger om projekterede nyanlæg af broer og veje. Disse oplysninger blev videregivet til Landsdelsingeniørofficeren (chefen for ingeniørregimentet) i pågældende landsdel. Til hjælp ved udførelse af feltbefæstningsarbejder udarbejdedes fortegninger over "Civile ressourcer", (art, mængde og oplagssted).

Med den øgede mekanisering blev det pålagt GFI at udarbejde særlige passabilitetskort. Arbejdet startede med afholdelse af passageforsøg med kampvogne i samarbejde med den daværende Panserskole. Efter at kriterierne herigennem var fastlagt, fortsattes arbejdet med en datailrekognoscering i marken på grundlag af en prioritering fastlagt af den ansvarlige operative myndighed.

Under inspektioner af uddannelsen fik GFI et særdeles godt kendskab dels til ingeniørtropperne personel, dels til værdien af de udsendte uddannelsesbestemmelser og de udgivne reglementer.

Generalinspektøren forvaltede Ingeniørkorpsets Bibliotek, som indeholdt en meget værdifuld samling af bl.a. tekniske bøger og tegninger.

GFI tog initiativ til at højtideligholde Ingeniørkorp-

sets 275 års-dag den 6. november 1959 med bl.a. parader ved JIR i Randers den 1. november og ved SIR i Farum den 6. november samt ved afholdelse af en stor særudstilling på Tøjhusmuseet. Udstillingen blev åbnet om eftermiddagen den 6. november og blev af pressen betegnet som en meget oplysende udstilling, der gav et godt indtryk af udviklingen inden for Forsvarets Bygningstjeneste, Forsvarets Telegrafforvaltning, ingeniørtropperne og telegraftropperne, der i 1959 var de fire "enheder", som videreførte Ingeniørkorpset (Forsvarets Telegrafforvaltning blev nedlagt få år senere).

Ud fra et ønske om at forenkle uddannelsen og personelforvaltningen i hæren blev stillingerne som generalinspektør for de seks våbenarter nedlagt den 31. maj 1967. Generalinspektørens forskellige ansvarsområder blev fordelt mellem Hærstaben og Hærens Materielkommando samt de nyoprettede myndigheder: Hærinspektoratet, Skolekommandoen og Hærens Personelinspektør.

Hærinspektoratet skulle følge den taktiske og våbentekniske udvikling og på grundlag heraf udgive reglementer og bestemmelser for uddannelsen. Direkte under Hærinspektøren stod bl.a. Tjenestegrensinspektøren for Ingeniørtjeneste (HTI/IG) med en tjenestegrenssektion. Hærinspektoratet kunne pålægge våbnenes specialskoler at udføre opgaver, herunder i et vist omfang at afholde forsøg. HTI/IG udførte stort set samme inspektionsvirksomhed som den nedlagte GFI.

Skolekommandoen var primært et koordinerende organ, der skulle tilsikre, at uddannelsen ved hærens skoler skete efter afpassede ensartede retningslinier.

Ingeniørtropperne tekniske Tjeneste indgik den 1. juli 1967 i den nyoprettede Hærens Materielkommando.

Ved nedlæggelsen af GFI den 31. maj 1967 blev Ingeniørkorpsets Bibliotek overført til Ingeniørskolen (biblioteket blev senere afleveret til Det kongelige Garnisonsbibliotek i Kastellet). Endvidere blev særlige opgaver overdraget Ingeniørskolen, som videreførte disse i en nyoprettet Militærgeografisk Sektion, hvor det fortsat holdes samlet.

Den 1. september 1971 blev Hærinspektoratet og Skole-

kommandoen integreret i Hærstaben, og hærens skoler blev direkte underlagt Hærstaben.

HTI/IG indgik herefter direkte i Hærstaben og blev underbragt i Kastellet sammen med Hærstaben. Ved Hærstabens flytning til Vedbæk fulgte HTI/IG med til den nye Forsvars-kommandobygning.

HTI/IG er oberstløjtnant.

Generalinspektører og Tjenestegrensinspektører for Ingeniørtjenesten siden 1946.

Generalinspektører:

Generalmajor V. Bennicke

1/2 1946 - 31/3 1953

Generalmajor E.P.M.S. Wissum

1/4 1953 - 39/6 1961

Generalmajor D.A. Wieth-Knudsen

1/7 1961 - 31/5 1967

Tjenestegrensinspektører:

Generalmajor D.A. Wieth-Knudsen

1/6 1967 - 29/2 1968

Oberstløjtnant H.P. Gregersen

1/3 1968 - 31/5 1970

Oberstløjtnant E.V. Darre

16/7 1970 - 30/9 1971

Oberstløjtnant H.J.H.T. Erichsen

1/10 1971 - 31/7 1975

Oberstløjtnant S.O. Sparving

1/9 1975 - 31/1 1979

Oberstløjtnant M. Hass

1/2 1979 - 31/8 1981

Oberstløjtnant P. Hansen

1/9 1981 - 30/9 1982

Oberstløjtnant O.P. Olsen

1/10 1982 -

3.2. Skoler.

Ingeniørskolen

Ved hærloven af 1922 blev det bl.a. bestemt, at der under Generalinspektøren for Ingeniørtropperne (GFI) skulle oprettes en Pioner- og Telegrafskole. Skolen blev oprettet den 1. oktober 1923. Om denne skoles virksomhed skal her alene nævnes, at der blev oprettet en gasskole med henblik på uddannelse af gasofficer, gasofficeranter og gasunderofficerer. Endvidere skulle skolen uddanne befalingsmænd og menige til gassporings- og gasrensningstjeneste.. Dette arbejde kom godt i gang, men blev så brat afsluttet den 29. august 1943. Ved det danske forsvars genoprettelse i 1945 medførte mange andre krævende opgaver, at det ikke var muligt for Pioner- og Telegrafskolen at komme i gang med gasuddannelsen, som imidlertid kunne tages op ved den i 1953 oprettede Forsvarets ABC-skole (ABCSK).

Ved hærloven af 1951 blev ingeniørtropperne den 1. august 1951 delt i to selvstændige våbenarter, ingeniørtropperne og telegraftropperne. Som en konsekvens heraf blev Pioner- og Telegrafskolen delt i to skoler. Ingeniørskolen (ISK) og Hærens Signalskole (HSS).

ISK med Ingeniørtropperne Befalingsmandsskoler fik pålagt samme opgaver inden for ingeniørtjenesten som den tidligere Pioner- og Telegrafskole.

Indtil den 31. januar 1955 var Ingeniørtropperne Befalingsmandsskoler og Mathskole (IBS) underlagt ISK. Ved nedlæggelsen af GFI den 31. maj 1967 blev visse opgaver overdraget ISK, som videreførte opgaverne i en nyoprettet Militærgeografisk Sektion. ISK blev underlagt den nyoprettede Skolekommando, idet det ligeledes nyoprettede Hærinspektorat dog direkte kunne pålægge skolen opgaver inden for våbenspecialiet. Den 1. september 1971 blev Hærinspektoratet og Skolekommandoen integreret i Hærstaben, hvilket medførte, at ISK blev direkte underlagt den daværende Hærkommando. Den 1. oktober 1971 blev ISK, ABCSK og IBS sammenlagt og benævnt Hærens Ingeniør- og ABC-skole (HIAS). Den 1. januar 1976

blev denne skole sammenlagt med Sjællandske Ingeniørregiment til Sjællandske Ingeniørregiment/Hærens Ingeniør- og ABC-skole (SIR/HIAS), og i dette regie videreføres ISK opgaver i et tjenestegrensspecialeelement. I hovedsagen omfatter de opgaver, der i dag skal udøves gennem dette element:

Uddannelse: Fremme kendskabet inden for hærens enheder til ingeniørtjenestens forskellige discipliner.

Forsøg og udvikling: Følge udviklingen på det militære ingeniørrområde, ammunitionsrydningsområdet og det militærgeografiske område.

Reglementer: Fremsætte forslag til bestemmelser inden for den militære ingeniørtjeneste og inden for ammunitionsrydningsområdet.

Rådgivning: Efter anmodning fra forsvarrets myndigheder og fra civilforsvaret bistå ved sagsbehandling af tekniske og taktiske spørgsmål vedrørende den militære ingeniørtjeneste. Deltage i nationale og internationale studie- og arbejdsgrupper vedrørende militær ingeniørtjeneste og ammunitionsrydningstjeneste samt vedrørende militærgeografi og militære kort.

Andet: Deltagelse i HTI/IG inspektionsvirksomhed samt deltagelse i lærervirksomhed.

Organisation.

Tjenestegrensspecialeelementet, hvis chef er oberstløjtnant, er organiseret i følgende faggrupper: Forsøg og udvikling, Ingeniørmaskiner og Veje, Sprængnings-, ammunitionsrydnings- og landminetjeneste, Broer, Befæstning og Sløring samt Militærgeografi. Hver gruppe omfatter en chef og en hjælper, idet faggruppe Militærgeografi dog er en del større end de øvrige faggrupper.

På mange af skolens kurser optages udover elever fra hæren også elever fra de andre værn samt fra flere civile myndigheder såsom civilforsvar og politi.

I tiden 1950 - 1957 blev fodfolkets pionerdelinger uddannet ved ISK.

I 1957 blev det første kursus i betjening af bulldozer oprettet ved ISK, og dermed blev grunden lagt til en meget

omfattende virksomhed med afholdelse af kurser i betjening m.m. af ingeniørtroppernes mange forskellige og ofte meget komplicerede maskiner.

Til støtte for undervisningen gøres der udstrakt brug af "Sprængnings- og landminesamlingen" og af "Ammunitionsrydningssamlingen". Den førstnævnte samling blev påbegyndt lige efter 2. verdenskrig og indeholder over 500 genstande. Mange mærkelige landminetyper fra forskellige lande kan her studeres i enkeltheder uden risiko for utidig detonation. "Ammunitionsrydningssamlingen", omfattende ca. 700 genstande, består hovedsageligt af fly- og hærammunitionsgenstande fra 500 kg bomber til minihåndgranater.

Den 1. oktober 1963 kunne den daværende Ingeniørskole fejre sit 40 års jubilæum, og i den anledning afslørede GFI en skulptur i jern, der stadig står ved bygning 49 på Farum Kaserne. Skulpturen er udført af nu afdøde major C. Fischer, der var tjenstgørende ved skolen, og skænket af skolens daværende befalingsmænd. På soklens ene side er anbragt det gamle ingeniørmærke, mens den anden side bærer inskriptionen: "Contendere Atque Auxiliari", oversat: Lad os stræbe fremad og hjælpe.

Major C. Fischers skulptur

Garnisonering.

Fra oprettelsen i 1923 og indtil den 10. april 1940 var skolen garnisoneret på Ingeniørkasernen. Da tyskerne den 10. april 1940 overtog Ingeniørkasernen blev skolen flyttet til en barak i Ryvangen. I januar 1942 blev skolen flyttet til en lejet villa på Vangedhusvej 19 (nær Svanemøllevej). Her var skolen indtil den 31. marts 1950, hvorefter den atter flyttede til Ryvangen. Den 1. juli 1957 blev skolen forlagt til Farum Kaserne, og den 1. januar 1976 ved oprettelsen af Hærens Ingeniør- og ABC-skole indflyttede man i de nuhavende lokaler.

Forsvarets ABC-skole.

Ved Kundgørelse for Forsvaret A. 33-1952 nedsatte Forsvarsministeriet et Forsvarets ABC-udvalg af 1952 til nærmere behandling af spørgsmål vedrørende beskyttelsesforanstaltninger imod radiologisk, biologisk og kemisk (ABC) krigsførelse. Generalmajor V. Bennike, GFI, blev udvalgets formand og daværende kaptajnløjtnant E.V. Darre blev udvalgets sekretær. Udvalgets øvrige medlemmer kom fra alle tre værn samt fra Forsvarsstaben, Forsvarets Lægekorps, Forsvarets Krigsmaterielforvaltning og Ammunitionsarsenalet.

Der var i udvalget enighed om, at den vigtigste opgave var at få oprettet en Forsvarets ABC-skole. Skolen blev da også oprettet den 15. juni 1953 og indledte samme dag sin virksomhed med afholdelse af et ABC-kursus for højere officerer fra alle værn. Såvel den daværende forsvarschef som den daværende GFI talte ved åbningen.

Forsvarets ABC-skole blev fra starten underlagt GFI. Ved nedlæggelsen af GFI den 31. maj 1967 blev skolen direkte underlagt den daværende Hærkommando. Den 1. oktober 1971 blev ISK, ABCSK og IBS sammenlagt til Hærens Ingeniør- og ABC-skole. Den 1. januar 1976 blev denne skole sammenlagt med Sjællandske Ingeniørregiment til Sjællandske Ingeniørregiment/Hærens Ingeniør- og ABC-skole, og i denne organisation indgår nu forsvarrets fælles ABC-virksomhed som ABC-tjeneste-element. Ved ABC-skolens oprettelse i 1953 blev opgaverne

fastsat af Forsvarsministeriet. I dag er opgaverne fastsat i et Forsvarskommandodirektiv, og er principielt de samme som ved skolen oprettelse. I hovedsagen omfatter de opgaver, der i dag skal udøves gennem ABC-tjenesteelementet:

Uddannelse: Fremme kendskab til beskyttelse mod ABC-våbens virkninger.

Forsøg og udvikling: Følge udviklingen på ABC-området. Afholde brugsforsøg med ABC-beskyttelsesmidler og andet ABC-materiel.

Reglementer: Fremsætte forslag til og bistå forswarets myndigheder med udarbejdelse af bestemmelser på ABC-forsvarsområdet.

Rådgivning: Efter anmodning fra forswarets myndigheder og civilforsvaret bistå med sagsbehandling af tekniske og taktiske spørgsmål vedrørende ABC-tjeneste. Deltage i nationale og internationale studie- og arbejdsgrupper vedrørende ABC-tjeneste.

Andet: Deltagelse i inspektionsvirksomhed samt i lærervirksomhed.

Organisation.

ABC-tjenesteelementet, hvis chef er oberstløjtnant af hæren eller flyvevåbnet eller kommandørkaptajn, er organiseret i følgende faggrupper: Forsøg og udvikling, A-våben og BC-våben. Hver faggruppe omfatter en chef og normalt et par hjælpere.

I organisationen indgår officerer fra søværnet, flyvevåbnet og civilforsvaret. Ældste officer af henholdsvis søværnet og flyvevåbnet virker som forbindelsesofficer til myndigheder inden for eget værn. Den tjenstgørende officer af civilforsvaret fungerer som forbindelsesofficer til civilforsvarets myndigheder.

Den rådgivende virksomhed har et betydeligt omfang, og tillægges stor betydning. ABC-tjenesteelementet har taget initiativ til at løse en række praktiske koordinationsopgaver på ABC-området gennem regelmæssige møder med repræsentanter fra alle værn, herunder Hjemmeværnet og Civilforsvaret.

ABC-tjenesteelementet er i de senere år i stærkt stigende grad blevet inddraget i miljøsager og forureningsbekæmpelse på grund af sin særlige ekspertise på det kemiske område. Denne bistand sker dels til Miljøstyrelsen, dels til kommuner m.fl. Disse opgaver prioriteres højt som et værdifuldt bidrag fra forsvaret til det øvrige samfund.

I efteråret 1963 fik den daværende Forsvarets ABC-skole pålagt ansvar for opstilling af Forsvarets ABC-central. Denne opgave løses i dag ved hjælp af det i ABC-tjenesteelementet tjenstgørende personel. Virksomheden i ABC-centralen omfatter mange forskellige aktiviteter spændende fra undervisningsaftener til flere dages øvelser i Forsvarets ABC-central. Det skal anføres, at Forsvarets ABC-central i krig også har et ansvar i forbindelse med varsling af civilbefolkningen ved eventuelle ABC-angreb.

I et efterfølgende annekst til dette afsnit er et ærmemærke for Forsvarets ABC-central, autoriseret af Forsvarschefen den 3. december 1979, nærmere beskrevet.

Garnisonering.

Indtil 1973 havde Forsvarets ABC-skole til huse i Ryvangen i det gamle brokompagnis (3. ingeniørkompagni) depot ved Ryvangssøen. I 1973 flyttede skolen til midlertidige lokaler på Farum Kaserne. Den 1. januar 1976 ved oprettelsen af Hærens Ingeniør- og ABC-skole indflyttedes i de nuhavende lokaler.

Ingeniørtropperne Befalingsmandskoler.

Ved Kundgørelse for Hæren B. 27-1923 blev det bl.a. fastsat, at Ingeniørtropperne Befalingsmandsskoler omfattende Korporal-, Kornet- og Sergentskolen oprettes den 1. oktober 1923 ved Pioner- og Telegrafskolen. (Som tidligere nævnt blev Pioner- og Telegrafskolen oprettet fra samme dato).

Som en konsekvens af opdelingen af ingeniørtropperne i to selvstændige våbenarter, ingeniørtropperne og telegraf-tropperne, blev Pioner- og Telegrafskolen delt i to skoler,

Ingeniørskolen og Hærens Signalskole. Ingeniørtropper-
nes Befalingsmandsskoler (IBS) fik som følge af ændringer-
ne i 1951 kun ansvaret for uddannelse af ingeniørtropper-
nes befalingsmandselever. Da hærloven af 1951 indførte
mather blev uddannelsen af ingeniørtroppernes mathelever
pålagt IBS, som skiftede navn til Ingeniørtroppernes Be-
falingsmandsskoler og Mathskole. I tiden 1. august 1951
til 31. januar 1955 var skolen underlagt Ingeniørskolen.
Fra 1. februar 1955 blev IBS en selvstændig skole direkte
underlagt GFI. I 1960 blev betegnelsen "Mathskole" ændret
til "Konstabelskole", og ved Hærbefaling nr. 19/1967 blev
betegnelsen Ingeniørtroppernes Konstabelskole ændret til
Hærens Konstabelskole i Farum. Ved nedlæggelsen af GFI
den 31. maj 1967 blev Ingeniørtroppernes Befalingsmandssko-
ler og Hærens Konstabelskole i Farum underlagt den nyop-
rettede Skolekommando, og ved Skolekommandoens integre-
ring i Hærstaben i efteråret 1971 blev ISK, ABCSK og IBS
sammenlagt til enheden Hærens Ingeniør- og ABC-skole.
Den 1. januar 1976 blev denne skole sammenlagt med Sjæl-
landske Ingeniørregiment til Sjællandske Ingeniørregiment/
Hærens Ingeniør- og ABC-skole, og i dette regie viderefø-
res "Ingeniørtroppernes Befalingsmandsskoler" opgaver
primært i kursuselementet. Dette element gennemfører ser-
gentkursus, grundkursus til officer af reserven samt tilli-
ge øvrige kurser optaget i kursuskalenderen. Under uddan-
nelseselementet findes et uddannelsesstøtteelement, som
indeholder en lærer/instruktørpulje til gennemførelse
af disse kurser.

Gennem årene har IBS formået at give befalingsmands-
eleverne en sådan uddannelse og en sådan holdning, at
ingeniørenhederne har været meget tilfreds med de værneplig-
tige befalingsmænd, der tilgår enhederne fra IBS.

Garnisonering.

Indtil april 1940 på Ingeniørkasernen. I tidsrummet
april 1940 til den 29. august 1943 var skolerne forlagt
til Holbæk. Efter afslutningen af 2. verdenskrig og indtil

den 31. oktober 1956 var IBS garnisoneret i træbarakker i Ryvangen. Den 1. november 1956 flyttede IBS til den nyopførte Farum Kaserne.

SKOLECHEFER SIDEN 1951

Ingeniørskolen:

Oberst B. Valeur Larsen

1/11 1951 - 31/5 1958

Oberst D.A. Wieth-Knudsen

1/5 1958 - 28/2 1959

Oberst A.R. Jørgensen

1/3 1959 - 30/6 1961

Oberstløjtnant E.V. Darre

1/9 1962 - 31/12 1968

Oberstløjtnant H.J.H.T. Erichsen

1/5 1969 - 30/9 1970

Forsvarets ABC-skole:

Oberstløjtnant (R) A.J.B. Reiler

15/6 1954 - 30/4 1958

Oberstløjtnant P.V. Valstorp

1/5 1958 - 31/5 1965

Oberstløjtnant F.C. Thomsen

1/6 1965 - 30/6 1967

Oberstløjtnant H.P. Gregersen

1/7 1967 - 29/2 1968

Oberstløjtnant J. Gerstoft

1/3 1968 - 30/9 1971

Hærens Ingeniør- og ABC-skole:

Oberst P.V. Valstorp

1/10 1971 - 31/12 1975

FORSVARETS ABC CENTRAL

Autoriseret: Den 3 DEC 1979.

Anlagt: Den 27 JUN 1980.

Mærket har dog været anvendt siden udfærdigelsen i 1965 som uofficielt symbol i utallige forbindelser ved Forsvarets ABC-skole og senere ved ABCTJ, SIR/HIAS, samt Forsvarets ABC-central.

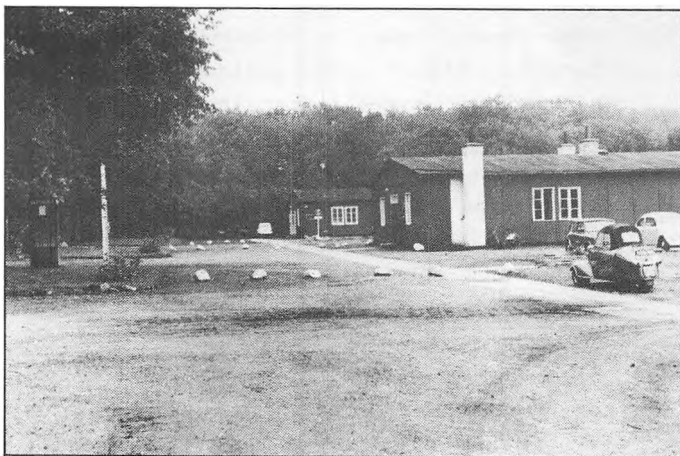
Motiv: En ugle som sidder på 2 krydslagte kolber, alt skjoldlagt.

Symbolik: Uglen symboliserer via den Græske mytologi gudinden Pallas Athene. Athenes symbol er uglen, idet hun, som andre guddomme, tænkes at kunne flyve som en fugl, ja, ligefrem har været dyrket i fugleskikkelse. Der holdt en hærskare af ugler til i sprækkerne i Akropolis forrevne kalkstensklippe, og derfor var uglen bygudindens særlige fugl. Hun kaldes derfor CLAUKOPIS, "den klarøjede" og hendes ugle blev visdommens symbol. Ofte smeltede Athenes sammen med sejrens bevingede gudinde NIKE, og hun var beskyttende gudinde for flere legendariske helte, som f.eks.: Akilles, Dromedes og Odysseus. Sammen med guden Zeus Poliemus dyrkes hun som hjemmenes og samfundets beskytter. Dette symboliserer Civilforsvarets deltagelse i FABCT. Hun var både krigs- og fredsgudinde, en kombination, som dækker FABCT's forsvarsprægede opgaver i krigstid og de fredsmæssige opgaver. Hun var visdommens gudinde og havde også tilnavnet ALKOMENE, som menes at betyde "den afværgende". Dette symboliserer ABC-beskyttelsesforanstaltningerne. Hun var også krigsgudinde, men vel at mærke for den fornuftigt planlagte krigsførelse, strategiens vidtskuende gudinde i modsætning til den

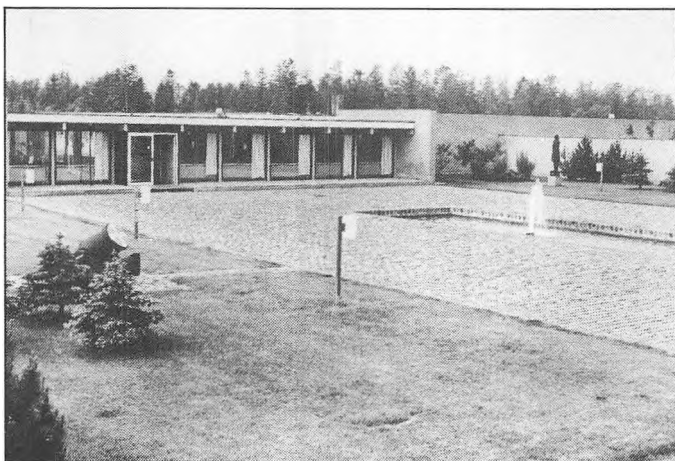
mandlige krigsgud Ares, der var en rå slagsbroder. Som Athene Promachos - forkæmperinden - symboliserer hun de Kvindelige Flyvere, som bemander FABCT. Som gudinde for sundhed og helbredelse symboliserer hun også forsvaret mod biologisk krigsførelse.

De korslagte kolber er det NATO-standardiserede symbol for ABC-forsvarsheder. Flere ABC-forsvarsinstitutioner i NATO bruger de korslagte kolber som heraldisk symbol, f.eks. den norske og den vesttyske ABC-skole, samt den amerikanske hærs Chemical Corps.

3.3. Materielforvaltningen.

Indgangen til Ingeniørtekniske Tjeneste i Ryvangen

Indgangen til Hærens Materielkommando i Hjørring.

Tiden forud for oprettelsen af Ingeniørtropperne
-----
tekniske Tjeneste.

Selv om ingeniørtropperne skal kunne anvendes som kampenheder, har hovedopgaven dog været ydelsen af teknisk støtte til hærens enheder. Hertil kræves foruden uddannelse også ingeniørmateriel og -ammunition.

Overtilsynet med alle anskaffelser af disse genstande var Generalinspektøren for Ingeniørtropperne (GFI) ansvar, jvf. Tjenestereglement for Hæren 1931.

Materiellet administreredes af det i 1880 oprettede ingeniørregiment, bistået af materielforvaltende ingeniørkompagnier.

Efter afslutningen af 2. verdenskrig startede man materielmæssigt helt fra bunden.

Til brug ved uddannelsen af de første egentlige ingeniørstyrker et stabs- og parkkompagni og to ingeniørkompagnier -indkaldt i efteråret 1945 rådede man af ingeniørmateriel i begyndelsen kun over:

- Forskelligt efterladt tysk materiel, bl.a. en feltbro - kassedragerbro - og en del gummipontoner,
- noget svensk materiel fra Den danske Brigade (Danforce) i Sverige, bl.a. en del træpontoner samt
- enkelte genfundne danske materielgenstande.

Da det var planen, at ovennævnte ingeniørstyrke skulle indgå i en dansk division som led i den engelske besættelsesstyrke i Tyskland, fik våbnet en del ingeniørmateriel fra England.

Til modtagelse og administration af dette materiel oprettede Ingeniørregimentet en materieltjeneste under ledelse af en kaptajn.

Det engelske materiel var set med danske øjne en lidt ejendommelig blanding af godt og ondt.

Det blev senere en styrke på en brigades størrelse, der kom til Tyskland, og ikke den omtalte division.

Fra generalmajor V. Bennikes tiltrædelse som generalinspektør 1. februar 1946 begyndte egentlige nyanskaffelser af ingeniørmateriel.

Der blev ansat en oberstløjtnant i GFI stab til varetagelse af disse opgaver. Senere afløst af en kaptajn.

Hermed blev kimen til den senere oprettede Ingeniørtroppernes tekniske Tjeneste egentligt lagt. I de første år var det meget vanskeligt at følge en fast linie for materielanskaffelsernes art og omfang. Man havde endnu ikke nogen fuld klarhed over den egentlige struktur af det forsvar, der nu skulle bygges op.

I mange år efter krigens afslutning var der mangel på næsten alt. Ordentligt værktøj var ikke til at opdrive, og til alt, der henhørte under byggematerialer - træ, jern og meget andet - skulle der søges om indkøbstilladelse i Varedirektoratet, og her var man bestemt ikke indstillet på nogen fortrinsret for forsvaret.

Efter Danmarks indtræden i NATO i 1949 og ved Hærloven af 1951 skabtes et reelt grundlag for materielanskaffelser; men selv om bevillingerne den gang var ret så rigelige, var der stadig store problemer med at anskaffe materiellet.

En del materiel blev meget fordelagtigt købt på engelske og amerikanske overskudslagre. Her skal først og fremmest nævnes Bailey-materiellet.

Endvidere kom så den amerikanske våbenhjælp ind i billedet. Denne var af uhyre værdi for forsvaret i almindelighed, selv om det må erkendes, at en stor del af det modtagne, bl.a. køretøjer, havde gjort 2. verdenskrig med. Der tilgik iøvrigt ikke meget materiel henhørende under ingeniørvåbnets administrationsområde.

Ingeniørtroppernes tekniske Tjeneste (ITT).

Efter Hærloven af 1951 foretog ingeniørvåbnet en slags "celledeling", idet det gamle regiment blev til de nuværende to ingeniørregimenter, og samtidig udskiltes telegrafbataillonen og voksede til en selvstændig våbenart.

Den 1. august s.å. oprettedes under våbnets generalinspektør Ingeniørtroppernes tekniske Tjeneste (ITT), som indtil 31. oktober 1951 forblev en del af dennes stab.

Men allerede den 1. november s.å. etableredes tjenesten med egen chef på "øen" i Ryvangen direkte underlagt Generalinspektøren. Ingeniørregimentets materieltjeneste blev som følge heraf nedlagt.

Personellet var fåtalligt, men i de følgende år fandt flere udvidelser sted, og administrationen flyttede til barakkerne i den nordlige del af Ryvangen. Disse var tysk efterladenskab fra krigens tid, der kom andet steds fra og blev genopført af håndværkere og pionerer i Ryvangen, hvor de først havde været indkvarteringsområde for Ingeniørtroppersnes Befalingsmandsskoler. To af dem brændte i denne periode, hvilket gav passende luft for de tre tilbageværende.

Når ITT som omtalt voksede, var det begrundet i den store udvidelse af forsvaret, der skete efter loven af 1951 med oprettelse af mange nye enheder.

Tjenestens første større opgave var at fortsætte med nyanskaffelser af materiel og sprængstof efter Generalinspektørens direktiver.

En anden stor opgave var administrationen af alt forsvarets ingeniørmateriel, og man begyndte i realiteten på bar bund med opbygning af et regnskabs- og administrationssystem. Det var nødvendigt at besøge alle landets forvaltende myndigheder for at gennemgå alt ingeniørmateriel, klassificere og bogføre det gangbare og inddrage ikke gangbart.

Andre opgaver var at vedligeholde materiellet på et vist plan (4. og 5. echelon) og at magasinere og/eller udlevere det.

Desuden foretoges konstruktion af nyt materiel og forbedring af det, der allerede fandtes. Af disse to opgaver var den første nok den vanskeligste, specielt på grund af personelmangel; den tekniske ekspertise havde man. Det sværeste ved den anden opgave var af og til - så skånstomt som muligt - at overbevise forskellige "opfindere" i og uden for forsvaret om, at deres sag desværre måtte stilles i bero.

I 1960 overgik korttjenesten fra GFI helt og holdent til ITT. Den omfattede et temmelig stort område, som foruden de normale hærkort også omfattede bl.a. særlige "passabilitetskort", der som navnet antyder, gav oplysninger om passagemuligheder i forbindelse med veje, broer og forskellige hindringer. Det krævede mange års rekognosceringsarbejde at samle alle disse oplysninger. Resultatet må siges at være en stor udvidelse og forbedring af det gamle "Vandløbsleksikon".

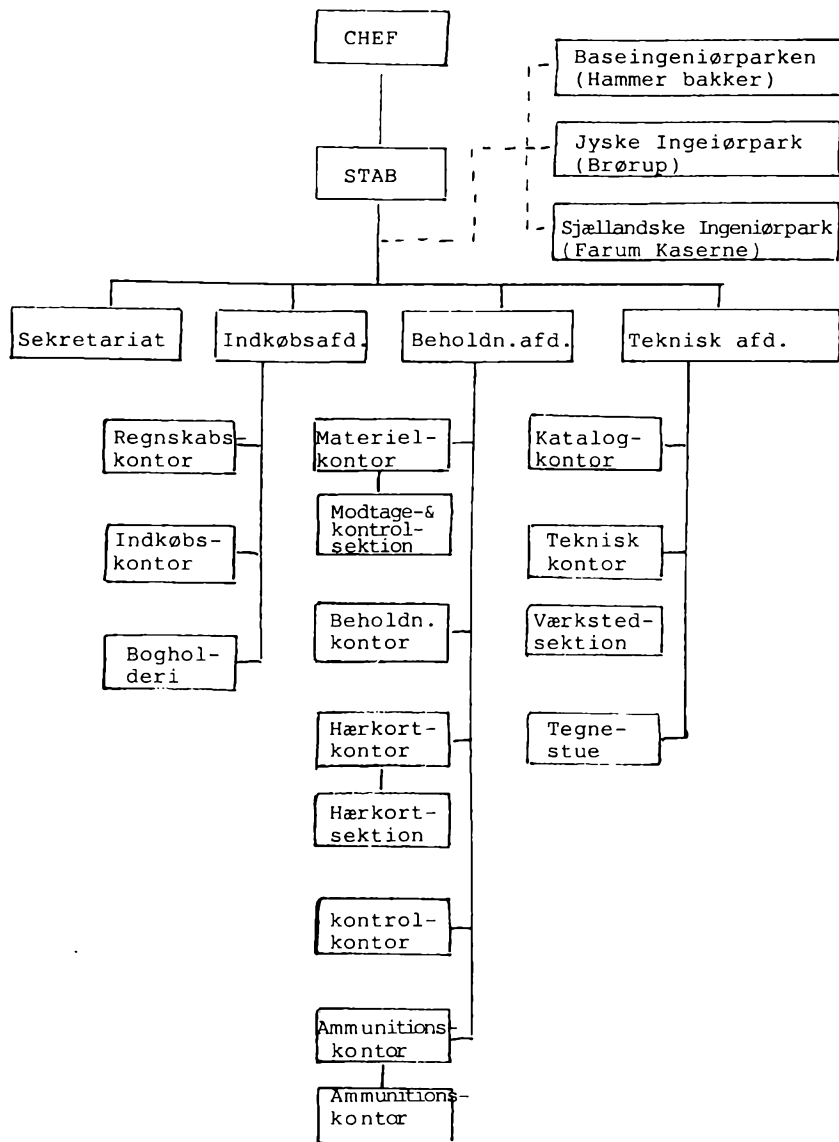
Der oprettedes efterhånden depoter både øst og vest for Storebælt med kortbeholdninger efter bestemte normer - også til allierede styrker. Selve udgivelsen af forskellige kortserier er stadig betinget af et snævert samarbejde mellem Geodætisk Institut, ITT og forskellige NATO korttjenester.

I november 1962 ændrede Ingeniørtroppernes tekniske Tjeneste navn til Ingeniørteknisk Tjeneste, lidt unødvendigt måske, men begrundet i, at ITT også betjente andre enheder i Forsvaret end Ingeniørtropperne.

Tjenesten har haft forskellig organisation fra 1951-68. I slutningen af "de glade 60'ere" så organisationen ud som vist på side 6. ITT talte på daværende tidspunkt 52 ansatte, heraf 23 militære og 29 civile. Medregnes parkområderne, talte den samlede tjeneste godt 100 personer.

Ammunikionskontor og -sektion var placeret på Vestencienten nær Avedørelejren, mens resten af ITT lå i Ryvangen med Værkstedssektionen i "det lange magasin". Her var både smedie, tømrer-, snedker- og malerværksted foruden en del ingeniørmateriel. Yderligere materiel var fordelt i magasinerne omkring jernbanen (læssespolet) og i den tidligere kostforplejning.

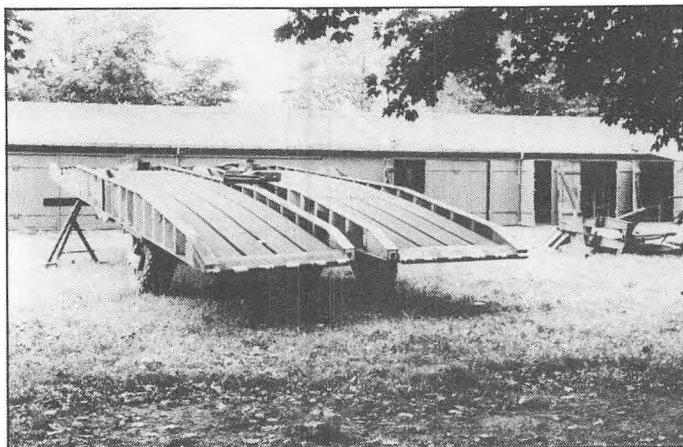
Organisationsskema
Ingeniørteknisk Tjeneste, febr. 1968

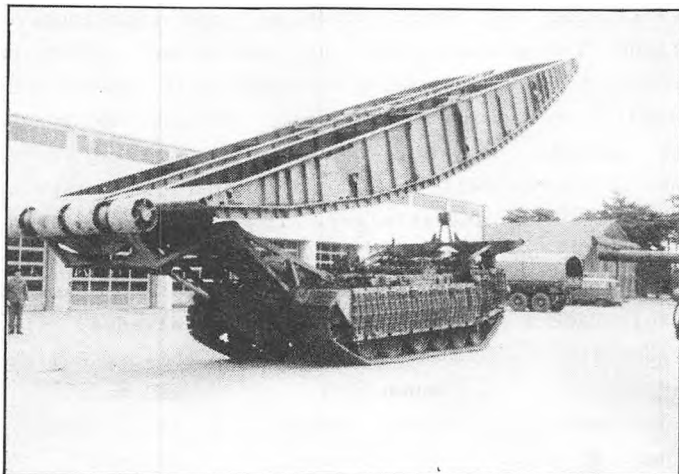

Som nævnt modtoges ikke meget ingeniørmateriel gennem våbenhjælpen, dog tilgik nogle hundrede små 2-personers gummibåde, som så vidt vides kom fra Indokina. Hvor mange år de havde ligget sammenklisterede, inden Tjenesten modtog dem, er uvist, men da de endelig skulle prøves, kunne næppe en ud af ti holde luft. Heldigvis havde man ikke strenge miljølove dengang, så en dag forsvandt bådene i en sort røgsky over Ryvangen.

Udover våbenhjælpen hændte det af og til, at Tjenesten fik tilbudt gratis eller meget billigt materiel fra udlandet. I 1960 kunne man således - mod afhentning - få et par amerikanske kampvognsbroer fra Tyskland. Ingeniørtropperne havde i mange år ønsket sig moderne broslagningskampvogne, men økonomien havde hidtil ikke strakt til. Man sagde derfor ja til de omtalte broer, som trods ombygning og forsøg aldrig kom i brug som andet end permanente, men dog nyttige overgange på et par øvelsespladser. Det skal tilføjes, at våbnet 20 år senere fik billigt og godt, brugt materiel, nemlig kampvognsbro på Centurionchassis, der på grund af den begrænsede rækkevidde dog kun er operativt anvendelig på Sjælland.

Amerikansk kampvognsbro fra Tyskland.

Kampvognsbro på Centurion-Chassis.

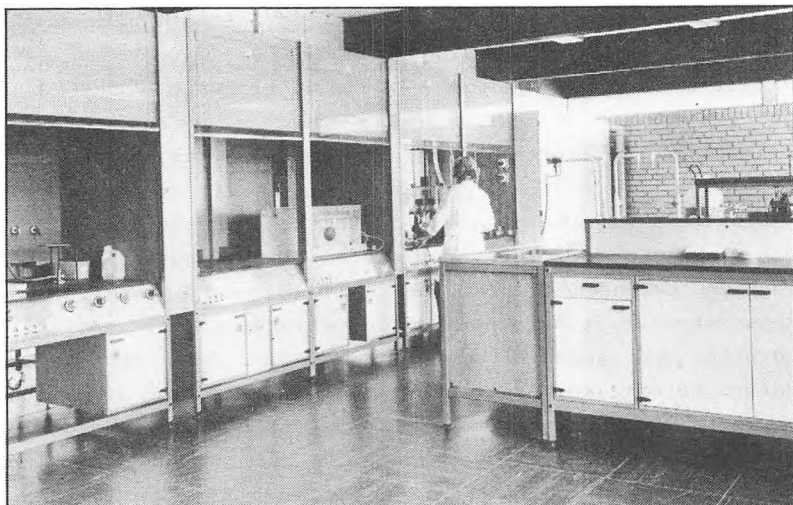
Trods fåtalligt personel i starten lykkedes det efterhånden at få skik på tingene, og ITT administrative system virkede godt og gav gennem årene ingen særlige problemer, endsize kontroverser med det daværende Hovedrevisorat.

Hærens Materielkommando/Ingeniør- og Intendanturteknisk Afdeling (HMAK/ITA).

ITT selvstændighed som teknisk tjeneste varede kun 16 år, thi med mellemrum dukker ideer op om rationalisering inden for Statens virkefelt. Det medfører, at Forsvaret traditionelt bliver genstand for en vis opmærksomhed. Den faldt i 60'erne på hærens tekniske tjenester. Forvaltningsnævnet fik af Forsvarsministeriet til opgave at foretage en tværgående undersøgelse af disse tjenester. Nævnets sekretariat barslede med en betænkning midt i årtiet. Derefter gik sagen i udvalg, og i juni 1967 oprettedes Hærens Materielkommando (HMAK) ved sammenlægning af Hærens tekniske Korps, Ingeniørteknisk Tjeneste, Hærens signaltekniske Tjeneste, Våbenarsenalet, samt ved henføring af bl.a. visse enkelte områder fra værnssfalles forvaltningsorganer. Materielkommandoen fik overladt detailar-

bejdet med oprettelsen af parkområder (med de to landsdelsværksteder) og organisation af sine afdelinger. Den egentlige integration blev en fuldbyrdet kendsgerning 1. november 1968, og Materielkommandoens centralledelse blev delt i en administrativ og en teknisk sektor. I den første samledes økonomi, beholdningsansvar og bestemte indkøb. Den anden helligede sig det materieltekniske arbejde og specielle anskaffelser. Ingeniørteknisk Tjeneste blev omdannet og indgik i denne sektor som Ingeniør- og Intendanturteknisk Afdeling (ITA) med 3 sektioner, hvis materielområde i hovedsagen fordeler sig således:

<u>IGMATSEK</u>	<u>UDRSEK</u>	<u>ABC- og kemisk SEK</u>
bromat.	mundering	ABC mat.
kolonnevejsmat.	pers. udrustn.	sanitetsmat.
Ing. amm. m. tilh. mat.	feltkostmat.	medicin
værktøj (hånd- og motordrevet)	sadelmagerarb.	driv- og smøremidl.
ing.mask.	telte faner	farver og lakker
amm.rydningsmat.	estandarter	kemisk laboratorie- virksomhed
hærkort	musikinstr.	

Udsnit af det kemiske laboratorierum

Hele sammenlægningen var en meget mærkbar centralisering af hærens tekniske tjenester. Den var affødt af den hastigt fremadskridende tekniske udvikling, der medførte store økonomiske krav. Med en rationaliseret organisation håbede man bedre at kunne tøjle økonomien, uden at effektiviteten mindskedes. Endvidere må det også nævnes, at hæren stod i færd med at gennemføre troppeplan 1970. Hærens forsyningsmæssige støtte måtte således være usvækket under hele reorganiseringen.

Om gevinsten ved hele denne operation skal der ikke redegøres for her, men ét er i alt fald sikkert: en nedskæring af det samlede personel på 49% faldt ikke i god jord ved HMAK. Ej heller den pludselige bestemmelse om udflytningen fra København til Hjørring.

Ingen anden teknisk afdeling ved HMAK har at gøre med så meget forskelligartet materiel som ITA, og kan det ikke rigtig bedømmes, hvor nyt materiel skal høre hjemme, ender det gerne i ITA ressort.

Som afslutning på dette kapitel viser en række billeder et lille udsnit af ITT- og ITA-materiel.

Måske vil det undre at høre, at det ikke alene er de store, dyre og teknisk avancerede materielanskaffelser, der er tidsrøvende, men ofte også de mere traditions- eller personprægede anskaffelser, f.eks. af nye regimentsfaner, distinktioner eller uniformsgenstande (bl.a. til kvinder). Altsammen noget, der kan sætte sindene i bevægelse hos det berørte personel.

Førstegangsanskaffelser af kompliceret ingeniør- og intendanturmateriel foregår ved ITA. Selv om pengene er bevilget, de grundlæggende militære krav modtaget fra Tjenestegrensinspektøren og forskellige tilbud indhentet, ofte både fra ind- og udland, skal mange sager godkendes af Forsvarskommandoen, i flere tilfælde også af Forsvarsministeriet. Større sager forelægges Materielnævnet (som andre ministerier er lykkelig uberørt af). Endelig er der Handelsministeriet (i kompensations-sager) samt Revisionsdepartementet, der løbende modtager kontrakter og andet

materiale til granskning og eventuelt senere forespørgsler. Kort sagt kan arbejdsbyrden være mindre tyngende udadtil end indadtil. I det hele taget er som altid økonomien et særligt følsomt emne. Når man har virket i både ITT og ITA og begge steder oplevet, at bevilgede beløb til materiel - af politiske eller andre årsager - ændredes i årets løb, normalt i nedadgående retning, og så pludselig ved finansårets slutning har fået tildelt et overrumpende stort beløb, er det rart at have et lyst sind. Det er naturligvis kun en ringe trøst at have andre statsinstitutioner som lidelsesfæller.

Eftersom Forsvaret er en del af vort samfund, kunne man ønske, at det i fredstid blev brugt mere til gavn for landet. Helt konkret rådes bl.a. over et fornemt arsenal af renseudstyr til bekæmpelse af kemisk forurening. En sådan miljøindsats ville supplere uddannelsen, afprøve materiellet - og give væsentlige besparelser for samfundet.

Som afslutning skal nævnes cheferne.

Ved GFI: For det grundlæggende ITT-arbejde stod daværende

OL B. Valeur-Larsen fra til 31/3-47.

Daværende KN B.B. Iversen fra 1/4-47 til 31/10-51.

Ved ITT: OL B.B. Iversen fra 1/11-51 til 31/8-56, og fra 15/2-60 til 30/4-61.

KN A.E. Meyer fra 1/9-56 til 14/2-60.

OL G.M.H. Langberg fra 1/5-61 til 31/10-68.

VEd

HMAK/ITA: OL (OB 1/3-72) G.M.H. Langberg fra 1/11-68 til 31/1-80.

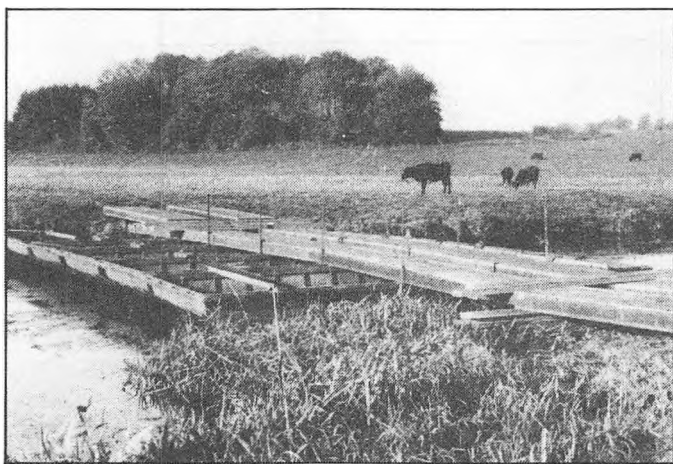
OL P. Nord-Nielsen (våbentekniker) fra 1/2-80 til 30/4-83.

OL L.T. Christensen (våbentekniker) fra 1/5-83.

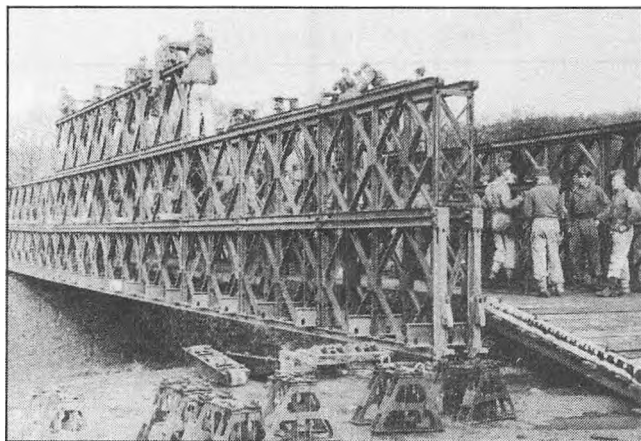
Bro- og Færgemateriel

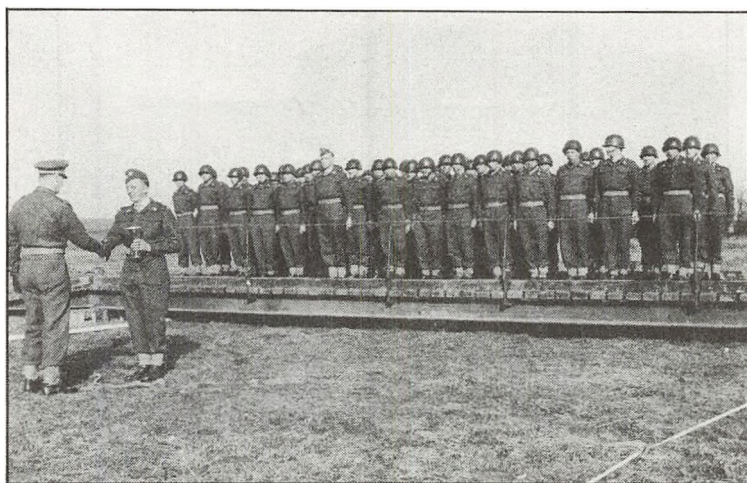
Stormspang

Den nu udgåede lette feltbro "Krydsfiner-broen"
(efter amerikansk forbillede).

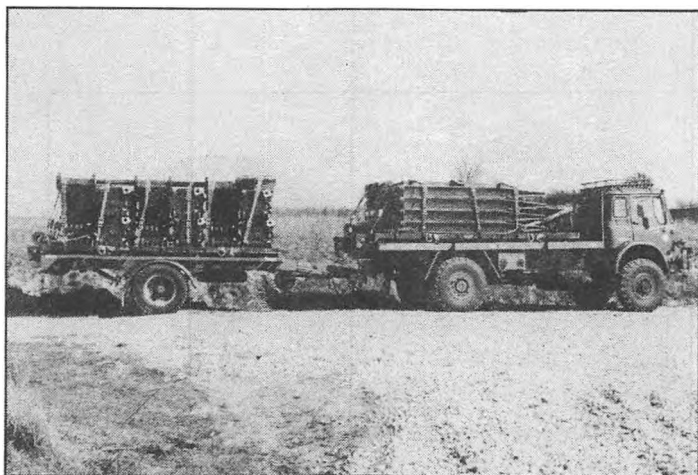
Bailey-bro under bygning (2/3-udførelsen)

DIP-bro (en konkurrenceslagning)

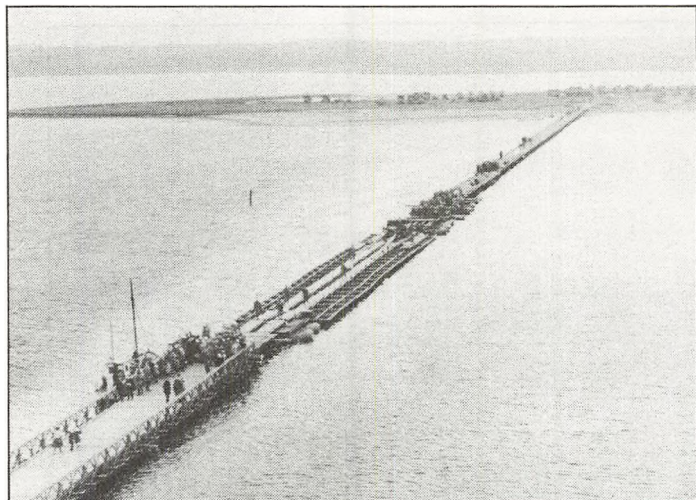

Færgen under bygning af materiel fra Feltbro M/62.
Færgen har 2 Ewinrude-motorer med fjernstyring (Schlauch-
boot-brücke).

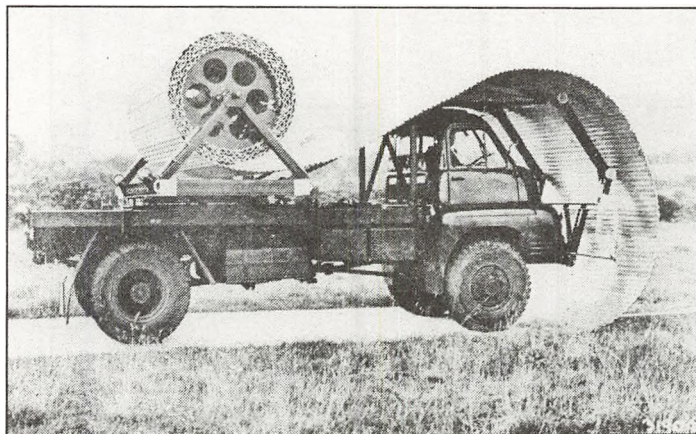
Pakning af Feltbro M/71 (Medium Girder Bridge).

Bro af forskelligt materiel, klasse 8. 480 m lang.
Bygget af 3.ing.btl. 13-17/3 1960 over Skibsted Fjord.
---0---

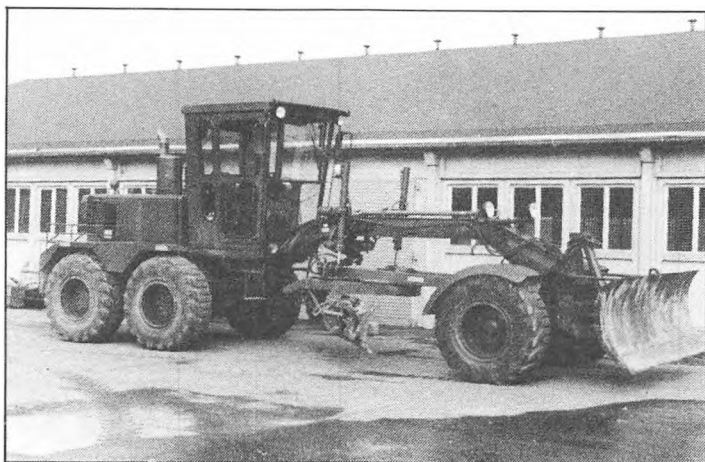
Andet Ingeniørmateriel

Kolonnevøj klasse 30 under udlægning.

Pansret mandskabsvogn m. mineudlægger til PM M/75
(BAR-mine).

Jordhøvl, Caterpillar.

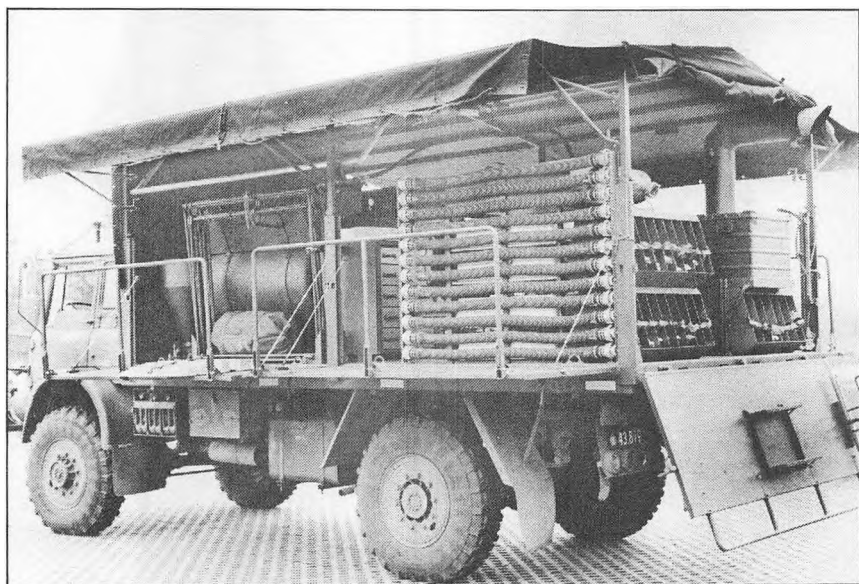
Ingeniørkran, Bantam.

Mundering.

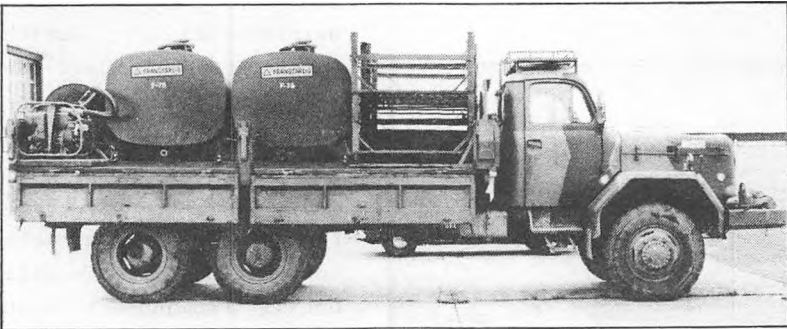

Kampuniform T/78.

ABC-Materiel

ABC-renevogn M/76.

Prototype på mobilt materiel til tankning af større
bæltekøretøjer (fra venstre: Pumpe 400l/m m. slangemat.
2 - 3 tanke a 2000l. Stativ t. 20L-dunke).

3.4 Ingeniørenheder i de danske besættelsesstyrker i Tyskland.

Efter 2. Verdenskrig indgik der fra sommeren 1947 et dansk kontingent på en brigades størrelse i de allieredes besættelsesstyrker i Tyskland. Den danske enhed blev som en del af Den Britiske Rhinarmé placeret i bl.a. Aurich

og Jever. I styrken indgik et ingeniørkompagni garnisoneret i Aurich. Senere flyttede Den Danske Brigade til Itzehoe, hvor den i reduceret form blev til Det Danske Kommando i Tyskland. I 1951 blev ingeniørkompagnichefen samtidig ingeniørofficer i Kommandoets stab. Kompagniet var et såkaldt gruppeingeniørkompagni sammensat af personel både fra Sjællandske og Jyske Ingeniørregiment. Uddannelsesforholdene i Tyskland var fortrinlige.

Kompagnierne var dernede omkring et halvt år ad gangen, var vel enkadrerede og havde adgang til store, ugenerte øvelsesområder samt et udmærket areal til fægtningsskydninger ved Putlos (nær Kiel).

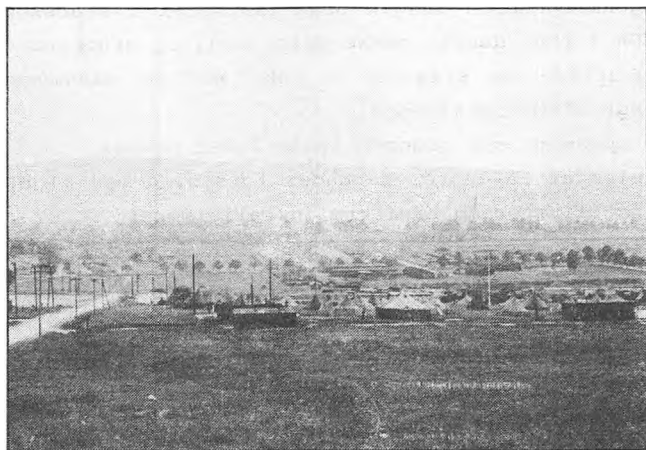
Øvelse med engelsk materiel
Sennelager, foråret 1949

Desuden kom ingeniørkompagnierne 3 uger i "broslagningslejr" i rottefængerbyen Hameln ved Weser-floden. En uddannelse, hele kompagniet glædede sig over.

Kommandoet deltog iøvrigt i mange og udbytterige øvelser sammen med engelske, amerikanske, canadiske og norske styrker. Ingeniørkompagniets opgaver var ret så interessante.

Bl.a. forberedtes broerne over Kielerkanalen (sammen med den norske brigade i Rendsborg) til sprængning. Desuden beregnedes mulighederne for iværksættelse af oversvømmelser i Eider-området.

Som den sidste enhed i Kommandoet indgik i sommeren 1957 3. Ingeniørbataljon indtil foråret 1958, hvor Det Danske Kommando i Tyskland blev nedlagt.

Udsigt over lejren i Hameln,
sommeren 1952

3.5 Deltagelse i FN-styrker.

Det første danske FN-kommando under UNITED NATIONS EMERGENCY FORCE (UNEF) blev oprettet den 7. november 1956. I løbet af den 8. november fik bl.a. Jydske Ingeniørregiment (JIR) ordre til at lade frivilligt personel melde sig til FN-tjeneste. Regimentet skulle opstille en ingeniørgruppe på 12 mand.

Som fører for gruppen udpegedes overfenrik B.G. von Obelitz, der i flere år havde været tilknyttet minerydningskommandoet, som fjernede de tyske miner efter besættelsen.

Ingeniørgruppen indgik organisatorisk i stabskompaniet i DANOR I (Den dansk-norske bataljon), og gruppens opgaver var mangeartede og krævende i takt med de missioner, der blev pålagt DANOR-bataljonen.

Af opgaver, som gruppen løste, skal nævnes

- oprettelse af FN-lejre, herunder forsyning med el og vand, køkkenfaciliteter og sanitære installationer,
- betjening af færgefarten mellem Port Said og Port Fuad,
- bygning af befæstningsanlæg til FN-poster og -vagter, herunder etablering af pigtrådshegn,
- fjernelse af efterladt og sønderskudt krigsmateriel,
- registrering og rydning af minefelter og
- reetablering af veje

På vej ind i færgelejet i Port Said.

I baggrunden ses Port Fuad.

Det første hold FN-soldater, der udsendtes af JIR blev afløst i Maj 1957 af et nyt hold, og i de ca. 10 år UNEF var oprettet har adskillige officerer, befalingsmænd af sergentgruppen og menigt personel fra såvel Sjællandske som Jyske Ingeniørregiment forrettet tjeneste under FN i det mellemste østen.

Tilsvarende gælder for tjeneste ved den nuværende fredsbevarende FN-styrke på Cypern (UNICYP), ligesom adskillige officerer (såvel af linien som af reserven) fra begge regimenter har forrettet observationstjeneste under FN i Libanon, Congo og Kashmir på grænsen mellem Indien og Pakistan.

I den forbindelse skal nævnes, at major K.G.Hørnung ved Sjællandske Ingeniørregiment under kamphandlinger i 1974 på Cypern udmærkede sig i den grad, at majoren blev tildelt den Kongelige Belønningsmedalje af 1. klasse med Krone for udvist dåd under redning af to mineramte danske soldater.

I 1963 fik Sjællandske Ingeniørregiment den noget usædvanlige opgave at afsende et Ingeniørkommando på 50 mand for under Dansk Røde Kors flag at opstille og udruste 82 huse som led i et internationalt humanitært hjælpearbejde i den sydjugoslaviske by Skoplje, der var blevet ramt af et ødelæggende jordskælv. Kommandoet under ledelse af nuværende oberstløjtnant (R) K.R. Schmidt blev transporteret med al udrustning i godstog til Jugoslavien, en rejse der varede 11 døgn tur-retur, og fuldførte opgaven på 13 arbejdsdøgn.

Ingeniørsoldater bygger huse i Jugoslavien.

3.6 Ammunitionsrydning.

Ingeniørregimenternes virke på dette område daterer sig tilbage til 1956, men er først den 2. januar 1958 ved Kundgørelse for Forsvaret B.2-1958 nærmere præciseret. Det hedder heri, at det pålægges ingeniørregimenterne at varetage arbejdet med uskadelliggørelse af ammunition og lignende, samt at føre tilsyn med endnu eksisterende sprængpladser for bortsprængning af efterladt tysk ammunition og med endnu ved den jyske vestkyst beliggende afspærrede områder, som på grund af forholdene ikke effektivt har kunnet renses for udlagte tyske landminer. Kundgørelsen opdeler ansvarsområderne således, at JIR er ansvarlig for området vest for Storebælt, og SIR for landområdet øst for Storebælt.

Indtil denne kundgørelses ikrafttræden havde der fra 2. verdenskrigs afslutning eksisteret forskellige organisationer med det samme formål, at rydde den af besættelsesmagten efterladte ammunition, herunder udlagte miner. Det fører her for vidt nærmere at komme ind på disse organisationer og deres arbejde.

Den sidste særlige organisation ved navn "Landmine- og sprængningstjenesten for Jylland-Fyn" virkede indtil marts 1956, på hvilket tidspunkt Forsvarsministeriet bestemte, at tjenesten skulle nedlægges og opgaverne overtages af JIR.

Ved regimenterne blev tjenesten indledningsvis varetaget af forskellige officerer ved siden af havende tjeneste, men som en konsekvens af nye opgaver af uddannelsesmæssig art samt et øget virke i forbindelse med rydning af improviserede sprængmidler (brevbomber og telefonbomber), blev der i 1975-76 afsat en ammunitionsrydningsofficer i JIR stab og ved SIR/HIAS. Ved sidstnævnte enhed blev ammunitionsrydningsopgaver tillige udført af personel fra sprængnings- og ammunitionsrydningssektionen. Ingeniørregimenterne har de seneste år været nødsaget til at opretholde en vagtordning med ammunitionsryddere, der på anmodning fra politiet er parat til at tage sig af mistænkelige genstande.

Sideløbende med opgaver med uskadelliggørelse af kon-

ventionel ammunition har regimenterne som nævnt i stigende grad været involveret i rydning af såkaldt improviseret ammunition (brevbomber og telefonbomber). Opgaverne i den forbindelse har stillet nye krav til de hjælpemidler, som anvendes i rydningstjenesten. Der er da også løbende sket anskaffelser af nyt materiel med det formål at øge sikkerheden for rydningspersonellet.

I 1977 og 1978 anskaffedes til hvert regiment en Wheelbarrow, en bomberobot, der fjernstyret i mange tilfælde kan "håndtere" den improviserede bombe og dermed mindske risikoen for ammunitionsrydderen. I begyndelsen af 1979 blev der anskaffet nyt mobilt røntgenudstyr samt en bombe-trailer, og i 1980 anskaffedes en Mercedes kassevogn specielt indrettet til rydningstjenesten.

Selvom der nu snart er forløbet 40 år efter den tyske besættelse, er der intet der tyder på, at problemerne med den efterladte ammunition er afsluttet. Skallingen "leverer" fortsat årligt mange miner, og ammunition af forskellig art dukker stadig frem mange steder, hvortil kommer de ofte vanskelige problemer med den improviserede ammunition.

Udover den konkrete uskadelliggørelse af funden ammunition udfører rydningstjenesten ofte et arbejde af særlig karakter, eksempelvis ved at hjælpe politiet i forbindelse med eftersøgning af gerningsvåben og kontrolsøgninger af ammunition for kommuner o.l.

I efteråret 1983 blev SIR/HIAS pålagt at rydde Kalvebod Skydeterræn på Amager for gamle granater m.m. Kalvebod blev så sent som i 1952 endnu brugt som nedslagsområde for artilleriskydninger, og inden området kan udlægges til rekreativt område for Københavns befolkning, må området ryddes for, hvad der måtte være af forsagere, blindgængere m.m.. Til løsning af denne specielle opgave er midlertidigt opstillet en særlig deling af stampersonel.

3.7. Jubilarstævner.

De danske Pionerforeninger afholder hvert år et jubilarstævne ved ingeniørregimenterne. Ved Sjællandske Ingeniørregiment afholdes stævnet den første lørdag i maj måned og ved Jyske Ingeniørregiment normalt den første lørdag i september måned.

Ved Jyske Ingeniørregiment starter stævnet altid med en parade i kasernegården, hvor landsformanden afleverer deltagerstyrken til regimentschefen, der, efter at regimentets fane er ført til højre fløj, taler til de fremmødte. Efter at fanen er ført ud, går det i marchkolonne med militært musikkorps i spidsen ud på øvelsespladsen, hvor nutidens pionerer demonstrerer deres kunnen og nyt materiel.

Inden spisning i gymnastiksalen (gule ærter - thi ellers ville foreningerne knage i fugerne) er der lejlighed til bl.a. besøg på Pionermuseet, hvor diskussionen går livligt ved genkendelse af materielgenstande m.m. fra tjenestetiden.

Det er altid en glæde for regimentet at huse disse stævner, hvor gamle soldater "på åstedet" kan mindes deres soldatertid og få en snak om en svunden tid - garneret med en enkelt THOR-pilsner.

Den 15. marts 1956 blev den nybyggede Farum Kaserne overdraget Sjællandske Ingeniørregiment. Farum havde således i 1981 været garnisonsby i 25 år. Regimentet valgte at markere 25-året ved et større "Åbent-hus", arrangeret lørdag den 2. maj 1981, altså sammen med årets jubilarstævne. Dette fælles arrangement forløb så tilfredsstillende, at regimentet fortsat holder "Åbent-hus" for Farumborgere sammen med det årlige jubilarstævne, idet arrangementet tilrettelægges med jubilarerne i centrum.

Jubilæumsdagen starter med at formanden for De danske Pionerforeninger i gymnastiksalen afleverer deltagerstyrken til regimentschefen, der efter at have talt til jubilarerne hilser på hver enkelt fremmødt pioner. Under formiddagens mange opvisninger holdes deltagerne samlet,

således at det bliver muligt for jubilarerne at kommentere indsatsen af vore dages pionerer samt at udveksle minder fra egen tjenestetid. De obligatoriske gule ærter indtages i mandskabets "tut", der i dagens anledning er forbeholdt jubilarerne. I spisningen deltager personel fra regimentet m.v. med obersten i spidsen.

Når man ved disse stævner betragter deltagerskaren opstillet til parade årgangsvis med ældste på højre og de yngste på venstre fløj, ses det tydeligt, at tyngden ligger i midten (de midaldrende), og at det tynder ud ud mod fløjene (de ældste og de yngste).

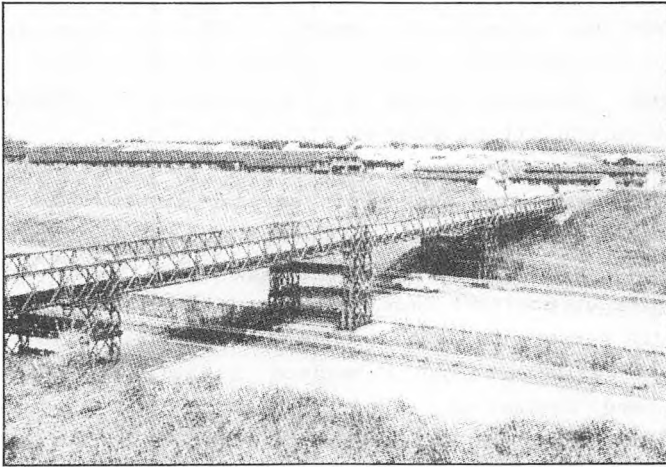
At der er færre deltagere af de ældste og de ældre årgange kan tilskrives naturlige årsager, men det er beklageligt at konstatere, at de yngre og yngste årgange er så ringe repræsenteret.

Det skal derfor være et ønske, at De danske Pionerforeninger fremover formår at vække interesse for foreningsarbejdet blandt de unge og få en øget medlemstilgang fra de yngre årgange; thi De danske Pionerforeninger yder, som alle andre soldaterforeninger, et væsentligt bidrag til at holde forsvarsviljen varm og levende i dette land.

3.8. Udadvendt virksomhed.

Det har altid været ingeniørregimenterne magtpåliggende efter anmodning at yde assistance til det civile samfund - myndigheder, institutioner, ungdomsorganisationer og foreninger m.fl. - i den udstrækning denne er af uddannelsesmæssig værdi og i overensstemmelse med vedkommende fagforening og arbejdsgiverforening. Det drejer sig fortrinsvis om etablering af broer til midlertidig brug og jordarbejder i forbindelse med idrætsanlæg m.m.. Hertil kommer en udbredt hjælp til Falckstationer i det østlige Midtjylland under sneforhold, hvor bæltekøretøjer alene kan forcere snemasserne.

En del af brobygningsopgaverne har haft til formål midlertidigt at hjælpe skolebørn over stærkt trafikerede landeveje, indtil permanente broer har kunnet bygges. I 60'erne blev f.eks. af Bailey-elementer etableret gangbroer af ca. 30 m længde, 5 m over kørebanelen, ved Blovstrød over Hovedvej A5 og ved Stavnsholtskolen i Farum. Broerne blev benyttet i henholdsvis 6 og 12 måneder af 4-600 skolebørn dagligt. Ved et gymnastiklandsstævne i Slagelse i 1981 var det nødvendigt for 5 dage at bygge en broforbindelse over Motorvej A1. Atter blev Bailey-elementerne benyttet til at danne en ca. 45 m lang to-fagsbro med trapperamper i begge ender. Over Hillerødmotorvejen kan i dag ses en 96 m lang Baileybro, der danner forbindelse mellem Farum Midtpunkt og en nybygget skole. Broen blev opført i efteråret 1981 i samarbejde med Vejdirektoratet og Farum Kommune og skal foreløbig blive stående.

Baileybro ved Farum

Igennem en årrække har der været tradition for at afholde en regattafest ved Skanderborg Sø med den lille ø Æbelø som midtpunkt. I forbindelse med disse fester har JIR gennem adskillige år bygget en 53 m lang broforbindelse med pontonner som flydende underlag til gavn for de mange tusinde regattagæster, der deltager i festen.

Ingeniørregimenterne har ofte givet sportens folk en hjælpende hånd med bygning af idrætsanlæg, bl.a. ved indsættelse af tunge jordflytningsmaskiner. Arbejderne er som oftest udført som uddannelse for maskinførere, der får en 6 ugers oplæring i diverse maskiner ved SIR/HIAS. Som led i den praktiske indøvelse af maskinllets brug er der gennem årene udført jordflytnings- og planeringsarbejder til et større antal fodboldbaner, håndboldbaner, motorbaner og skydebaner, hvorved sportsklubber og institutioner har fået lagt grunden til nye, tidssvarende idrætsanlæg.

Af arbejder herunder kan nævnes rostadion i Bagsværd og Brabrand, boldbaner i Benløse, motorbane i Næstved, go-cartbane på Amager, Vesthimmerlands flyveplads ved

Ulstrup, udgravning til svømmebassin for spastisk lammede børn ved Binnerup Strand og skydebaner på Hanebjerg ved Hillerød. For Forhistorisk Museum i Århus udbyggede JIR i 1968 et rekreativt område i Moesgård Skov ved - efter foretaget grundvandssænkning - at udgrave og omdanne et sumpet område til to skovsøer.

Efter indførelse af 9 måneders tjenestetid i 1974 har virksomheden på ovennævnte områder måttet indskrænkes væsentligt; en udvikling som regimenterne beklager, al den stund sådanne arbejder utvivlsomt har været befordrende for et positivt omdømme af hæren i befolkningen.

JIR har gennem de senere år medvirket til festligholdelse af Valdemarsdagen i Randers. Bl.a. har et fanekommando med regimentets fane deltaget i den usædvanligt store faneborg som Danmarkssamfundets lokalafdeling kan mønstre ved Valdemarsfesten. Regimentets fane har ved den lejlighed altid været i centrum, og deltagelse i disse arrangementer har markeret forsvaret som en naturlig del af det danske samfund.

Endelig skal omtales, at de kontaktmøder som regimenterne med mellemrum har arrangeret, for at belyse garnisonens liv, opgaver og vilkår, aktuelle forsvarsspørgsmål m.m., altid har været vel besøgte og omfattende af interesse fra den lokale befolknings side.

TELEGRAFTROPPE

4.1. Generalinspektorat.

Våbenmærke.

Telegraftropperne som selvstændigt våben indføres ved Forsvarsloven af 18. juni 1951, jfr. Kundgørelse for Hæren (KFH)B. 22-1951, med følgende sammensætning:

- Våbeninspektøren med stab, herunder teknisk tjeneste og
- 2 Telegrafregimenter sammensat af Telegrafbatailloner og specialformationer.

Våbeninspektøren for telegraftropperne er generalmajor eller oberst.

Ved KFH B. 32-1951 udgiver Forsvarsministeriet derefter bestemmelser for forsvarets inddeling i fredstid gældende fra den 1. august 1951. Efter disse bestemmelser oprettes stillingen som generalinspektør for telegraftropperne, og det fastsættes endvidere, at

- generalinspektøren for telegraftropperne indgår i Hærkommandoen.

Umiddelbart under ham hører

- Hærens signaltekniske Tjeneste og
- Hærens Signalskole med Telegraftroppernes Befalings-skoler og Telegraftroppernes Mathskole.

Generalinspektøren for telegraftropperne begyndte så småt sin virksomhed i 1949, da Telegrafbataillonen blev selvstændig på lige fod med Ingeniørregimentet. Telegrafbataillonen fik oprettet to telegrafuddannelsesbatailloner og virkede som regiment, indtil generalinspektøren oprettedes som oven-

for nævnt.

Generalinspektøren blev underbragt på Ingeniørkasernen - senere omdøbt til Svanemøllens Kaserne - i den ene af de to officiantbygninger, som under besættelsen blev opgivet som beboelsesbygninger.

Som nævnt skulle generalinspektøren være generalmajor eller oberst, hvad der gav ham en passende myndighed inden for våbnet, og hans vigtigste ansvarsområder var personel, uddannelse, materiel og rådgivende virksomhed for hærkommandoen på disse områder, og derudover virkede han som hærsignalofficer.

Til støtte for sit arbejde rådede generalinspektøren over en stab bestående af en stabschef og et antal sektioner, ialt varierende fra 16 - 20 personer.

Der er ikke tvivl om, at generalinspektøren havde stor betydning for våbnet - ikke mindst i personelmæssig henseende. Våbnet er jo ikke større, end at generalinspektøren kunne få et personligt kendskab til hver enkelt fast befalingsmand, først gennem forudgående tjeneste i våbnet og senere gennem de hyppige inspektioner.

Ansvar for den materielmæssige side blev blandt andet udført i snævert samarbejde med hærens signaltekniske tjeneste, og der opstod et udmærket tillidsforhold til brugerne af signalmateriellet, først og fremmest telegraftropperne egne enheder; men i høj grad også til signalenheder i hærens øvrige våben.

I uddannelsesmæssig henseende var hærens signalskole en stor støtte for generalinspektøren, især for den del af signaluddannelsen, der var rettet mod andre våben.

Som nævnt indgik generalinspektøren i hærkommandoen og var rådgiver for denne kommando i alle signalspørgsmål, såvel uddannelsesmæssige som organisationsmæssige og materielmæssige, og dertil kom så det personelmæssige for telegraftropperne personel. Det er iøvrigt af betydning at bemærke, at selv om generalinspektøren indgik i hærkommandoen, så

havde han i personelmæssig henseende direkte vej til forsvarsministeriet; men det var nu en ret, som ikke - eller i hvert fald meget sjældent - blev benyttet.

En anden særlig ting for generalinspektøren var, at han som eneste myndighed i hæren benyttede "jeg"-form i sine skrivelser.

Alt i alt var generalinspektøren således en myndighed med en betydelig position og indflydelse, ja - efter manges mening med en for stor indflydelse, og dette i forbindelse med et almindeligt ønske om at rationalisere førte til, at 6 generalinspektører og disses stabe den 31. maj 1967 blev nedlagt, jfr. Kundgørelse for Forsvaret (KFF) B. 6-1967, og fra 1. juni 1967 oprettedes så et hærinspektorat, hvori indgik et antal tjenestegrensinspektører, blandt andet en tjenestegrensinspektør for signaltjenesten, der må betegnes som en reduceret generalinspektør for telegraftropperne, kun med ansvar for uddannelse.

Hærinspektøren skulle være generalmajor, og tjenestegrensinspektøerne skulle være oberster eller oberstløjtnanter. Dette var altså en personelmæssig tilbagegang for telegraftropperne.

Ved generalinspektørens og denne stabs nedlæggelse 31. maj 1967 overførtes generalinspektøren selv og en del af staben til det ovenomtalte hærinspektorat, medens generalinspektørens stabschef og en anden del af staben kom til at indgå direkte i hærkommandoens operationsafdeling som en signalsektion, der fik til opgave at rådgive hærkommandoen inden for de tidligere hærsignalofficersopgaver samt udføre det administrative og operative arbejde forbundet hermed.

Hærinspektoratet blev underbragt i den gamle skydeskole for håndvåben på Christianshavn, medens signalsektionen fik sæde i Kastellet i umiddelbar tilknytning til hærkommandoen.

Hærinspektoratets levetid blev kort; kun godt 4 år, idet det blev nedlagt 31. august 1971, og tjenestegrensinspektøerne indgik herefter direkte i hærstaben med underbringelse

i Kastelet.

Den første generalinspektør for telegraftropperne var oberst W.E.O. Lawaetz, der blev ansat som generalinspektør ved stillingens oprettelse den 1. august 1951. Oberst W.E.O. Lawaetz blev dog allerede udnævnt til graden oberst i 1947 og chef for telegrafbataillon, da denne som tidligere omtalt udgik af Ingeniørregimentet og blev selvstændig med status som regiment. Obersten påbegyndte på dette tidlige tidspunkt så småt arbejdet som senere generalinspektør. Oberst W.E.O. Lawaetz blev afskediget som 65-årig den 30. november 1956.

Våbnets anden generalinspektør var oberst F. Heiberg-Jürgensen, der var generalinspektør fra 1. december 1956 til afsked den 31. januar 1962.

Telegraftroppernes tredje og sidste generalinspektør var Oberst A. Brahm, der var generalinspektør fra den 1. februar 1962 til den 31. maj 1967, da stillingen som generalinspektør blev nedlagt. Derefter var obersten tjenestegrensinspektør for Signaltjenesten i Hærinspektoratet i dettes levetid fra 1. juni 1967 til 31. august 1971, og sluttelig var obersten så Tjenestegrensinspektør for Signaltjeneste i Hærstaben fra 1. september 1971 til afsked den 31. december 1971.

Oberst A. Brahm blev efterfulgt som tjenestegrensinspektør af Oberstløjtnant H.K. Borrits fra den 1. januar 1972 frem til den 31. december 1976, hvor oberstløjtnanten blev udnævnt til oberst og chef for Sjællandske Telegrafregiment/Hærens Signalskole. Oberstløjtnant H.K. Borrits startede sit virke som tjenestegrensinspektør i Kastelet, og han flyttede så sammen med den øvrige hærstab til fortsat virke i Forsvarskommandoens bygning i Vedbæk. Vedbæk er fortsat arbejdssted for Tjenestegrensinspektøren for Signaltjenesten. I ovennævnte periode fik vi en ny hærordning og en hel ny organisation af Telegraftropperne baseret på frivilligt stampersonel.

Oberst H.K. Borrits blev som tjenestegrensinspektør efterfulgt af Oberstløjtnant P.J. Foss i tiden 1. januar 1977 til 31. december 1977. Fra dette tidspunkt blev oberstløjtnant P.J. Foss udnævnt til oberst og ansat som chef for Jyske Telegrafregiment.

Den nye tjenestegrensinspektør er Oberstløjtnant K.D. Graf, der besætter denne stilling fra den 1. januar 1978 til den 31. oktober 1981. Denne periode indeholder udarbejdelsen af en signalkoncept for hæren. Oberstløjtnant K.D. Graf udnævnes den 1. november 1981 til oberst og ansættes som chef for Sjællandske Telegrafregiment/Hærens Signalskole som afløser for Oberst H.K. Borrits, der på dette tidspunkt afskediges på grund af alder.

Oberst K.D. Graf blev som tjenestegrensinspektør afløst af Oberstløjtnant E.B. Frederiksen, der imidlertid fik en meget kortvarig funktionsperiode, idet Oberstløjtnanten allerede pr. 1. september 1982 blev udnævnt til Oberst og ansat som chef for Forsvarsstabens signalafdeling.

Pr. 1. september 1982 tiltrådte så Oberstløjtnant B. Jørgensen tjenestegrensinspektørstillingen, og han er fortsat i denne funktion.

4.2. Skoler.

Skolefunktionen kom fra 1951 til at høre direkte under Generalinspektøren for Telegraftropperne og bestod af

Hærens Signalskole med Telegraftroppernes
Befalingsmandsskoler og Telegraftroppernes Mathskole

Hærens signalskole fik hjemsted i en villa på Ryvangsallé, medens Befalingsmandsskolerne og Mathskolen fik plads på Høveltegaard-området.

Under Hærens Signaltekniske Tjeneste, der ligeledes var direkte underlagt Generalinspektøren for Telegraftropperne, blev oprettet våbnets tekniske skolefunktion - Telegrafmekanikerskolen - med lokaler i Ryvangen.

Hærens Signalskole flyttedes senere til Høveltegaard-området og fra generalinspektoraternes nedlæggelse blev Hærens Signalskole ansvarlig for al videregående uddannelse inden for signaltjenesten i hæren samt for Telegraftropperne befalingsmandsuddannelse minus akademiuddannelsen.

Denne sidstnævnte situation holdt frem til årsskiftet 1975/76. På dette tidspunkt medfører nye rationaliseringsbestræbelser i, at alle våbenskoler - undtagen Hærens Kampskole - bliver sammensmeltet med et regiment til et såkaldt våbenuddannelsescenter.

For telegraftropperne vedkommende bliver centerbetegnelsen Sjællandske Telegrafregiment/Hærens Signalskole. Denne sammenlægning betyder en ny organisation af den tidligere regimentsstab, men nye bygninger eller bygningsforanstaltninger bliver ikke bevilget. Det hele betyder faktisk blot, at nu skal chefen for uddannelsescentret altså både være skolechef, regimentschef og landsdelskommandosignallofficer.

Telegrafmekanikerskolen

Under HSGT oprettedes en teknisk skole. Telegrafmekanikerskolen, der havde til opgave at uddanne militært personel til at varetage vedligeholdelsestjenesten. På skolen blev uddannet korporaler, sergenter og oversergenter til at varetage reparationstjenesten i forbindelse med alt signaludstyr.

Eleverne, der fortrinsvis skulle være uddannede radiomekanikere, elektronikmekanikere eller have lignende uddannelse, blev direkte udskrevet til denne tjeneste. Imidlertid nåede man aldrig at få tilstrækkeligt antal elever til disse kategorier, og rammerne blev derfor udfyldt med personel af vidt forskellig uddannelse, hvilket i hele perioden måtte præge uddannelsesformen på skolen.

Udover nævnte klasser havde skolen i en periode en selvstændig fenrikklasse, hvor telegrafmekanikeroversergenter udover en normal fenrikuddannelse fik en videregående teknisk uddannelse. Denne klasse blev senere henlagt under Hærens Officersskoles fenrikklasse, hvor man fik den almene fenrikuddannelse, medens det sidste halve år blev anvendt til en ren teknisk uddannelse på Telegrafmekanikerskolen.

Endvidere havde skolen et stort kursusprogram, gennem hvilket telegrafmekanikere på specialkurser af variérende længde kunne videreuddannes i vedligeholdelse af en lang række signaludstyr.

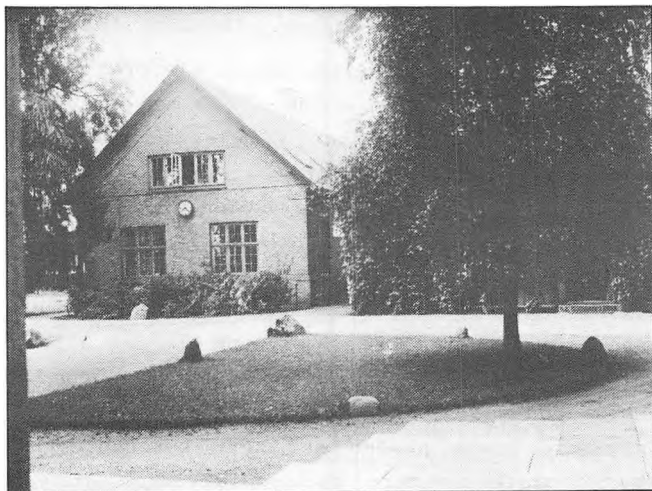
I en periode var rekrutuddannelsen af telegrafmekanikere også henlagt til Telegrafmekanikerskolen, kaldet telegrafmekanikerelevtiden.

Chefer for Hærens Signalskole

Oberst A.V. Hensch	1951 - 1956
Oberst A. Brahm	1956 - 1962
Oberst E.F.S. Skovgaard	1962 - 1969
Oberst O.E. Carstensen	1969 - 1972
Oberst O. Petersen	1972 - 1975
Oberst E.F.S. Skovgaard	1975 - 1976
Oberst H.K. Borrits	1976 - 1981
Oberst K.D. Graf	1981 -

4.3. Materielforvaltningen.

Hærens Signaltekniske Tjeneste 1951 - 1967.

Hærens Signaltekniske Tjeneste (HSGT) blev oprettet den 1 NOV 1951 som en dispositionsenhed under Generalinspektøren for Telegraftrupperne.

Som tidligere nævnt blev anskaffelse og forvaltning af alt signalmateriel i 1923 samlet ved ingeniørkorpset, men var i hele perioden til 1951 delt op på tre forskellige sideordnede myndigheder, Telegrafbataillonens Radioafdeling, Telegrafbataillonens Telefonafdeling og Administration af Afdelingernes Meddelelsesmateriel.

Organisation.

Ved oprettelsen af HSGT blev ovennævnte tre myndigheder slået sammen, og Tjenestens første chef, Oberstløjtnant H.M.Z. Hansen, fik den store opgave at bygge en enhed, der kunne tilgodese de krav, der stilledes til en moderne teknisk myndighed på et område, hvor udviklingen i den tid, hvor man under anden verdenskrig ikke havde haft mulighed for at arbejde, havde været eksplosiv.

Ved oprettelsen af HSGT bestod denne af en lang række sammenbragte sektioner, kontorer, laboratorier, værksteder m.v. uden en nærmere fastsat organisation, og der forestod selvsagt et stort arbejde i forbindelse med at sammenføje disse "stykker" fra tre forskellige enheder til en effektivt arbejdende enhed.

Beholdningsadministration, værksteder og personel- og sekretariatsadministration blev hurtigt samlet i enheder, medens alle øvrige sektioner, kontorer og laboratorier m.v. i perioden 1951 - 1956 stort set kørte videre som før oprettelsen af HSGT, blot nu med reference til samme chef.

Grunden hertil var ganske enkelt den, at arbejdsbyrden med opbygning af signaltjenesten i hæren bogstaveligt talt fra bunden var så stor, at den beslaglagde alle kræfter, så der ikke kunne afses tilstrækkelig tid til en tilbunds-gående organisationsændring.

Man var dog klar over, at hele apparatet virkede tungt, og 1. april 1956 blev der så fastlagt en organisation, hvor ændringen fra det tidligere hovedsageligt bestod i oprettelse af en teknisk afdeling, hvorunder alle "løse" elementer blev lagt, samt en nærmere fastlæggelse af organisationen af administrationsafdelingen og beholdningsafdelingen og disses opgaver.

Hver afdeling var delt op i en række sektioner/kontorer.

Administrationsafdelingen varetog sekretariatsopgaver, planlægning og mobilisering, personelforhold, regnskabsforretninger samt rutineindkøb. HSGT var selvstændig regnskabspligtig og personelforvaltende.

Beholdningsafdelingen varetog beholdningsadministration, depottjeneste, modtagelse af nyindkøbt materiel, identificering og nummerering af materiel samt specielt modtagelse af våbenhjælpsmateriel.

Teknisk afdeling havde ansvaret for at følge forskning og udvikling på signalmaterielområdet, anskaffelse og implementering af nyt materiel samt alle tekniske opgaver i for-

bindelse hermed, herunder tilrettelæggelse af vedligeholdelse, tekniske håndbøger, modifikationer, tegnestuevirksomhed, kvalitetssikring og modtagekontrol, installationer i køretøjer og faste etableringer m.v.. Afdelingen omfattede en lang række tekniske sektioner, laboratorier, tegnestue og værksteder.

Signalparkerne.

Ved oprettelsen af HSGT var forudsat, at der i de to landsdele oprettedes signalparker, der kunne varetage forsynings- og vedligeholdelsestjenesten inden for deres respektive områder.

Jyske Signalpark blev oprettet den 15. juli 1955 i Sæby, og den daglige ledelse var i de første år overdraget en af HSGT ingeniører, og først den 1. maj 1959 blev den første egentlige militære chef en realitet. Parkens opgave var at varetage forsynings- og vedligeholdelsestjeneste i Vestre Landsdelskommandos område. Den 1. februar 1962 blev denne park omdøbt til Basesignalparken med opgaver som tidligere, men skulle tillige varetage oplægning af visse hovedreserver for hele landet samt udføre visse større reparationsarbejder.

Fremskudt Signalpark/Fredericia blev oprettet i 1957 som et depotområde under Jyske Signalpark. Her blev oplagt en del af reservemateriel og reservedele beregnet for Jylland/Fyn. Den fremskudte park kunne tillige varetage mindre vedligeholdelsesarbejder. Samtidig med, at den i Sæby placerede park blev omdøbt til Basesignalpark, overtog den fremskudte park navnet Jyske Signalpark.

Sjællandske Signalpark blev først oprettet den 1. februar 1959 med lokaler i en del af HSGT bygninger i Ryvangen. Indtil dette tidspunkt var de normale parkopgaver blevet løst af HSGT centralledelse.

Oprettelsen af Sjællandske Signalpark betød derfor en stor lettelse for beholdningsafdelingen og for Teknisk Afdeling.

Den 1. oktober 1959 meddeltes Forsvarets Bygningstjeneste bemyndigelse til projektering og udførelse af et nyt parkområde på Signalvej i Gladsaxe, og der blev bevilliget ca. 2 millioner til projektet. Det nye område blev færdigt i 1963, og i SEP samme år var udflytningen af Sjællandske Signalpark hertil tilendebragt.

Sjællandske Signalpark havde tilsvarende opgaver som Jyske Signalpark. Her gjaldt ansvaret selvfølgelig Østre Landsdelskommandos område.

Arbejdsopgaver.

Hele den her omhandlede periode - tiden 1951 til 1967 - var præget af opbygning af hærens signaltjeneste efter anden verdenskrig, idet man praktisk talt materielmæssigt var på bar bund.

Umiddelbart efter krigen blev der indkøbt en del mindre HF-radiostationer (sende/modtagestationer af typerne H og J, kaldet SMH- og SMJ-stationer), men dette materiel kunne hverken taktisk, teknisk eller kvalitets- og kvantitetsmæssigt dække hærens behov. Først da våbenhjælpen satte ind, blev behovet dækket nogenlunde, men det medførte da også en særdeles stor arbejdsbyrde for HSGT. Det strømmede ind med materieltyper, som ingen havde kendskab til. Dette materiel skulle klargøres, vejledninger for brug og vedligeholdelse skulle udarbejdes, materiellet skulle indbygges i køretøjer og personel uddannes.

Over våbenhjælpsprogrammet modtoges materiel som HF-radiostationer af typerne AN/GRC-9, SCR-399 og AN/GRC-26, hvoraf sidstnævnte var en komplet 400 watt fjernskriverstation - en ny type station, som ikke før var set i hæren, og endvidere VHF-radiostationer af typerne SCR-300, WS-31, SCR-509 og 609, der var mandbårne samt køretøjsbårne radiostationer af typerne SCR-510, SCR-610, SCR-508/28 og SCR-608/28, altsammen materiel, der stammede fra krigens tid. Senere modtoges mere moderne VHF-radiostationer som AN/GRC-3, -5 og -7 samt forskellige afledninger heraf, f.eks. AN/VRQ-

serien. Dette var på daværende tidspunkt et moderne og smidigt system, der var opbygget af enheder, som kunne sammensættes til mange forskellige stationstyper.

Man savnede imidlertid tidssvarende mandbårne stationer. På dette område fandtes bl.a. amerikanske stationer som AN/PRC-9 og AN/PRC-10 med en rækkevidde på ca. 5-8 km, samt en række mindre stationer som f.eks. den amerikanske AN/PRC-6 og den canadiske C/PRC-26 med ca. 1,5 km rækkevidde.

Man besluttede at gå ind for den canadiske station C/PRC-26 som delingsstation, og et samarbejde blev i begyndelsen af 1950'erne indledt med Firmaet Bravour A/S med det formål at få stationen produceret i Danmark på licens. Opgaven lykkedes for firmaet, og der blev i de følgende år fremstillet adskillige tusinde af den danske udgave i forskellige frekvensvariationer til både hæren og hjemmeværnet.

Som kompagnistation valgtes den sidste model af AN/PRC-10, der for en ordens skyld fik betegnelsen AN/PRC-10DA. Denne station blev ligeledes fremstillet i Danmark af STORNO. De to firmaer gik med til, at udformningen af "plug-in units" blev koordineret således, at en lang række enheder blev fuldt ombyttelige de to stationer imellem, hvorved opnåedes store fordele i forsynings- og vedligeholdelsestjenesten, ligesom indkøb af reserveenheder blev billiggjort.

Da man fandt, at produktionen af C/PRC-26 havde været en succes, gik Bravour A/S ret hurtigt i gang med at udvikle en forbedret udgave jævnsides med fortsat produktion af C/PRC-26. Denne station, der fik betegnelsen DA/PRC-261, blev i stedet for radorør forsynet med transistorer, hvilket gav den større pålidelighed og mindre strømforbrug, og den blev bygget med 12 kanaler i stedet for 6, som C/PRC-26 havde. Stationen blev indført i hæren til erstatning for C/PRC-26, der så i takt med den nye stations indførelse blev overført til Hjemmeværnet.

I begyndelsen af 1950'erne udvikledes af HSGT en ny HF-radiostation, benævnt SMB-50, efter generelle militære

krav udarbejdet af Telegraftropperne. Stationen, der var fast monteret i en specialkarrosse, blev fremstillet i 200 eksemplarer, hvoraf de 100 udover egen strømforsyning kunne tilsluttes permanent stærkstrømsnet, altså en form for strømforsyning, der ikke tidligere havde været anvendt. Stationen, der var 100 watt, kunne arbejde med både telegrafi og telefoni på AM og som noget nyt tillige på FM. Endvidere var den forsynet med en fjernbetjeningsenhed og kunne tilkobles et almindeligt telefonnet.

Under produktionen af SMB-50 blev anvendt en særlig fremgangsmåde, idet man ønskede at medinddrage en så stor del af den danske industri som muligt, hvorfor stationens enkelte hoveddele blev fabrikeret på 7 forskellige firmaer. Disse hoveddele blev sammen med mange andre dele, der indgår i stationen, af HSGT bygget sammen til en komplet station. Denne station er endnu i brug i hæren.

Også på telefonsiden var det nødvendigt at anskaffe nyt materiel, og der udvikledes tidligt i perioden en 30-liniers manuelt betjent central, der var udformet således, at flere kunne sammensættes til 60- og 90-liniers centraler. Disse centraler indgik i forskellige feltcentraltyper indbygget i køretøjer med kapaciteter fra 30- til 180-liniers centraler. Centralerne kunne tilsluttes og samarbejde med det civile permanente telefonnet, såvel det manuelle som det automatiske net.

På kabelsiden gik man ind for det amerikanske feltkabel, WD-1, der i store kvantiteter blev fremstillet på Nordisk Kabel- og trådfabrikker. Samme sted blev udviklet og fremstillet en forbedret type af det amerikanske Spiral-Four Cable, der så anvendtes til centralforbindelser såvel uden som med bærefrekvensudstyr.

I slutningen af 50'erne gik man videre med moderniseringen af felttelefonmateriellet og udviklede sammen med Kirk's Telefonfabrikker en moderne felttelefon, FT-58, der kunne anvendes såvel på feltnet som på samtlige civile permanente nettyper.

Som noget nyt begyndte man hurtigt efter krigen at interessere sig for fjernskriverdrift i hæren, og der anskaffedes i første omgang nogle tonefjernskrivere -ETK-maskiner - af schweizisk fabrikat, hvoraf de sidst anskaffede -ETK-R-maskiner - var forsynet med kryptoudstyr, så de kunne anvendes til klassificerede signaler.

Da disse maskiner ikke kunne arbejde sammen med den "normale" fjernskrivertype, og således ikke kunne arbejde sammen med det permanente fjernskrivernet, og iøvrigt ikke helt svarede til de forventninger, man stillede til dem, gik man i det videre fjernskriverprogram over til Siemens jævnstrømsfjernskrivere og anskaffede først et antal T-37 og senere den mere moderne T-100. De første fjernskrivere blev senere forsynet med kryptoforsats, medens de sidst anskaffede havde indbygget kryptodel.

Som tidligere nævnt var der over våbenhjælpen modtaget nogle fjernskriverradiostationer, og da man ønskede flere, blev der i en periode udviklet og foretaget forsøg med forskelligt udstyr, over hvilket fjernskrivere kunne anvendes på radiostation SMB-50, men produktion af dette udstyr blev aldrig en realitet.

Som noget helt nyt indførtes radiokædemateriel, idet der på våbenhjælpen modtages et antal radiokædestationer af typen AN/TRC-3 og AN/TRC-4 med tilhørende bærefrekvensmateriel, terminalerne CF-1 og CF-2, hvorover der kunne føres 4 telefonsamtaler eller 3 telefonsamtaler og 4 fjernskriverkanaler.

Imidlertid var kapaciteten med det krav til kanaler, der er i et moderne signalnet, ikke stor nok med dette materiel, hvorfor en markedsundersøgelse iværksattes med det formål at finde frem til et egnet radiokædesystem, der kunne være rygrad i hærens signalnet. Mange typer blev undersøgt, og der afholdtes en række forsøg på laboratoriet og i felten med de bedst egnede. Det endelige valg faldt på Siemens UHF-station FM-12/800 i frekvensområdet 610.960 MHz med tilhø-

rende bærefrekvensmateriel med kapacitet på 4, 8 eller 12 telefonsamtaler samt bærefrekvensmateriel, der ved indsættelse på en telefonkanal kunne give 6 eller 12 fjernskriverkanaler. Der anskaffedes et større antal af disse materieltyper, og de er endnu i brug i hæren.

Vedligeholdelsestjenesten.

De efter danske forhold meget store materielmængder, der tilgik over våbenhjælpen eller blev produceret her i landet stillede krav til en vedligeholdelsestjeneste af et omfang, man ikke tidligere havde kendt. Indtil krigen var materiellet blevet vedligeholdt på faste værksteder, medens en egentlig feltmæssig vedligeholdelsestjeneste aldrig havde været organiseret. I virkeligheden måtte man på dette område starte på bar bund, og der forestod en meget krævende opgave med at lægge tjenesten til rette, vælge og anskaffe værktøj, måleudstyr og reservedele, udarbejde vedligeholdelsesforskrifter af enhver art samt at antage og uddanne vedligeholdelsespersonel.

En del personel, bl.a. civilt værkstedspersonel, blev i første omgang uddannet i udlandet, medens en omfattende uddannelse af militært personel blev iværksat på Telegrafmekanikerskolen til at klare den feltmæssige vedligeholdelsestjeneste. Denne blev efter amerikansk mønster opdelt i 5 echeloner, hvoraf 4. og 5. echelon-arbejder skulle varetages af HSGT værksteder i signalparkerne, medens 1. - 3. echelon skulle være mobile og følge hærens enheder. Til brug for de mobile 2. og 3. echeloner blev der efter HSGT tegninger fremstillet et antal løskarrosser til værkstedsvogne, og disse blev bestykket med værktøj og instrumenter samt en mindre reservedelsbeholdning i overensstemmelse med den echelon, de skulle arbejde ved. Der foretoges omfattende instrumentindkøb - i første omgang udenlandsk materiel -, men da de virkeligt store indkøb skulle finde sted, blev det dansk industri, der blev medinddraget, og der blev bl.a. i et samarbejde mellem HSGT og RADIOMETER udviklet nye målesendere og

rørvoltmetre passende til hærens materiel. Disse blev anskaffet i større antal, ligesom en række andre hjælpeinstrumenter efter HSGT anvisninger blev fremstillet ved andre danske firmaer.

Udover de fleksible vedligeholdelsesenheder blev der i garnisonerne oprettet faste telegrafmekanikværksteder, der kunne arbejde på 2. og 3. echelon niveau. Da en meget stor del af strømforsyningen til feltmateriellet var baseret på akkumulatører blev samtidig indrettet akkumulatorrum, hvor signalakkumulatørene kunne vedligeholdes. Indretning af disse lokaler påhvilede en sektion i HSGT tekniske afdeling, og samme sektion varetog ligeledes indretning af signalundervisningslokaler i en lang række garnisoner. Allerede på daværende tidspunkt var tanken om områdeværksteder fremme, idet man fandt det urimeligt, at flere regimenter lokaliseret nær hinanden, hver var forsynet med eget værksted og laderum, men det lykkedes ikke at få områdetanken gennemført.

Kvalitetssikring.

Som det fremgår af ovenstående blev der i perioden indkøbt meget nyt materiel. Det var selvsagt også en nødvendighed at anskaffe store mængder af reservemateriel og reservedele. For at sikre, at man fik den rette kvalitet, blev der i begyndelsen af 1950'erne oprettet en materielafprøvningssektion, der skulle tage sig af al afprøvning og godkendelse af materiel. Det startede meget beskedent med indkøb af et vibrationsudstyr, men fulgtes op år efter år med indkøb af klimaudstyr, bumpeudstyr og andet testudstyr til kvalitetssikring.

HSGT materielafprøvning blev hurtigt kendt - og frygtet - i industrien, men man var på den anden side særdeles glade for denne institution, idet en godkendelse af materiel efter HSGT prøver, der i vid udstrækning var baseret på NATO-specifikationer eller andre militære specifikationer, var et blåt stempel, som kunne sikre salg til en videre kreds, og på dette tidspunkt var man i den civile industri endnu ikke

nået så langt som forsvaret på dette felt - f.eks. er Elektronikcentralen oprettet på et senere tidspunkt.

Udover de afprøvningsmæssige opgaver havde materielafprøvningssektionen også ansvaret for administration og koordinering af materielspecifikationer. Sektionens opgaver rakte langt videre end arbejdet med HSGT-materiel. Den løste tilsvarende opgaver for andre værn, når dette var ønskeligt, ligesom den varetog modtagekontrolopgaver for andre NATO-lande. Endvidere løstes en række opgaver for civilindustrien, specielt i forbindelse med kvalificering og typegodkendelse af komponenter. Materielafprøvningssektionen fik, da den var udbygget til at løse større opgaver, som eneste danske myndighed status som "NATO-typegodkendelseslaboratorium".

Ressourcer.

HSGT havde i hele den periode, tjenesten bestod, til huse i gamle lokaliteter i Ryvangen og startede både lokale- og personelmæssigt svagt. Det viste sig da også hurtigt, at det ikke var muligt at løse de mange opgaver, som HSGT blev pålagt. Midler blev så stillet til rådighed til leje af lokaler til depot og klargøringsopgaver, specielt i forbindelse med materielmodtagelsen via våbenhjælpsprogrammet, ligesom bemyndigelse opnåedes til nyansættelser af personel af forskellige kategorier. En stor hjælp var det, at HSGT fra den nye uddannelsesordning for værnepligtige ingeniører fik tildelt et stort kontingent af løjtnanter og sergenter, som kunne anvendes til løsning af en lang række opgaver af teknisk og teknisk/administrativ karakter og derved aflaste det faste personel.

Efterhånden som HSGT blev udbygget, lagde den beslag på flere og flere af de gamle bygninger - alene Telegrafmekanikerskolen, der på et tidspunkt talte omkring 200 mand, optog megen plads - og på et tidspunkt blev det nødvendigt at flytte Beholdningsafdelingen til lejede lokaler uden for Ryvangen.

Internt i HSGT var hele perioden ud over det normale arbejde præget af forsøg på en effektivisering og rationalisering, hvilket gav sig udslag i mange organisationsformer. Der var ingen tvivl om, at man i 60'erne havde den bedste service på det signalmæssige område, som hæren nogensinde har haft.

Herefter blev HSGT en afdeling i Hærens Materielkommando. Hærens Materielkommando/Elektroteknisk Afdeling.

Forvaltningsnævnet fik af Forsvarsministeriet til opgave at foretage en tværgående undersøgelse af de tekniske tjenester. Nævnets sekretariat barslede med en betænkning midt i årtiet 1960. Derefter gik sagen i udvalg, og i juni 1967 oprettedes Hærens Materielkommando (HMAK) ved sammenlægning af Hærens tekniske Korps, Ingeniørteknisk Tjeneste, Hærens Signaltekniske Tjeneste, Våbenarsenalet, samt ved henføring af bl.a. visse enkelte områder fra værnssfælles forvaltningsorganer. Materielkommandoen fik overladt detaljarbejdet med oprettelsen af parkområder (med de to landsdelsværksteder) og organisation af sine afdelinger. Den egentlige integration blev en fuldblyndet kendsgerning 1. november 1968.

Hele sammenlægningen var en meget mærkbar centralisering af hærens tekniske tjenester. Den var affødt af den hastigt fremskridende tekniske udvikling, der medførte store økonomiske krav. Med en rationaliseret organisation håbede man bedre at kunne tøjle økonomien, uden at effektiviteten mindskedes. Endvidere må det også nævnes, at hæren stod i færd med at gennemføre troppeplan 1970. Hærens forsyningsmæssige støtte måtte således være usvækket under hele reorganiseringen.

Om gevinsten ved hele denne operation skal der ikke redegøres for her, men ét er i alt fald sikkert: en nedskæring af det samlede personel på 49% faldt ikke i god jord ved HMAK. Ej heller den pludselige bestemmelse om udflytningen fra København til Hjørring (men måske hos "aftagerne" af Bådsmandsstrædes Kaserne?).

De vigtigste nyanskaffelser til telegraftropperne har fra 70 til nu været supplerende anskaffelser af radiokædemateriel, nye SMA-radiostationer og den nye feltcentral. Herudover er der anskaffet NATO-materiel til 2. og 6. Telegrafbataljon.

Chefer for Hærens Signaltekniske Tjeneste:

Oberst H.M.Z. Hansen	1951 - 1959
Oberst H.S. Lund	1959 - 1962
Oberst O. Petersen	1962 - 1967
Oberst L.G.K. Christiansen	Chef for elektroteknisk afdeling.

Eksempler på materiel- og pakningsudvikling.

TLF- og kabelpakning fra våbenhjælpen (46/47-51/52).

Kabelkolonne fra regimenternes oprettelse.

Materielvogn fra regimenternes oprettelse.
(bemærk sløringsnettet)

Vognmateriel fra 70/80 med tilsvarende moderne pakninger.
(Central- og fjærnskrivervogne).

Materielvogn (bemærk sløringsnettet).

Vognmateriel med automatcentralpakning (M 1982)

4.4. Deltagelse i Det danske Kommando i Tyskland.

Fra udenrigspolitisk side blev det bestemt, at Danmark skulle deltage i besættelsen af Tyskland med en styrke af brigadestørrelse, og i denne styrke skulle der indgå et telegrafdetachment. Dette detachment skulle bestride de ved brigaden forekommende opgaver på meddelelsestjenestens område.

De områder, der kunne være tale om, var telefontjeneste, radiotjeneste og ordonnanstjeneste, og det blev endvidere krævet, at den danske telegrafstyrke skulle kunne samarbejde med og efter de regler, der var gældende for "BAOR", British Army of the Rhine.

Dette medførte, at det danske telegrafdetachment blev sammensat efter britisk organisationsplan indeholdende såvel telefon- som radiopersonel - et i dansk organisation hidtil ukendt fænomen, idet disse to tjenestegrene indtil da havde været adskilt i selvstændige enheder.

Fra foråret 1947 og indtil foråret 1949 fik telegrafdetachmentet følgende sammensætning:

1 Kommandogruppe, i hvilken man bestræbte sig for at anbringe en chef og en næstkommanderende uddannet i hver sin tjenestegren,

3 delinger, hver bestående af et antal radiostationer og kabelkolonner og til anvendelse således:

1. deling: Brigadestaben,

2. do : Artilleriet og

3. do : Fodfolk, Pionertropper og Opklaringstropper. Endelig endnu

1 deling, 4. deling: Parkdelingen. Dette blev til en styrke på ca. 200 befalingsmænd og menige, hvortil kom et mindre antal teknikere afgivet os af H.T.K. - Hærens tekniske korps. Detachmentet rådede ialt over:

16 mobile radiostationer,

6 faste radiostationer til sikkerhedsnettet,

3 centralkolonner og

6 kabelkolonner, hvilket betød en samlet
motorkøretøjspark på
55 motorvogne og
14 motorcykler.

I den daglige tjeneste var og blev det den "fredsmæssige" signaltjeneste inden for brigadens område, der var detachementets hovedopgave, hvorfor den nævnte organisation kun var at betragte som en taktisk organisation, der skulle træde i kraft, såfremt brigaden på grund af krigsmæssige forhold var blevet tvunget til at forlade besættelsesområdet og gå i kamp. Under den daglige tjeneste var personalet af uddannelses- og afgivelsesmæssige grunde administreret i en specialdelingsformation. Den daglige tjeneste bestod i en betjening af det permanente telefonnet mellem brigadens garnisoner, et net udgående fra hovedkvarteret i Jever til forlægningerne i Aurich, Wilhelmshafen og Oldenburg og tillige en overgang i Varel. Endvidere en betjening af såvel telefon- som fjernskriverforbindelse fra hovedkvarteret i Jever til Danmark og til de britiske myndigheder samt bestrielse af et internt radionet mellem garnisonerne og et fast ordonnansrutenet mellem forlægningerne og de britiske myndigheder. Ordonnansforbindelsen til de britiske myndigheder skete ved omladning i det amerikanske signalkontor i Bremen, hvilket altså også gav et samarbejde med amerikanerne.

Dette at have ansvar for såvel telefon-, radio- og ordonnanstjeneste mellem faste garnisoneringer førte til, at vi blev pålagt at varetage en helt ny tjenestegren, som på engelsk hedder "signal office" og som på dansk i første omgang kom til at hedde KMS-tjeneste (KMS stående for kommandomeldingssamlingssted) og senere signalkontortjeneste (SKT-tjeneste). KMS var det kontor, der var knudepunkt for alle garnisonens enheder og som havde ansvaret for ekspeditionen af alle skrivelser, meldinger og telegrammer til og fra andre myndigheder.

Jevvertiden 47 - 49 blev derfor en yderst lærerig og interessant tid. Den daglige tjeneste var een fortsat, tek-

nisk træning for så godt som alt personel, og deltagelsen i de store, samlede øvelser mod nordmændene og englænderne på de udstrakte øvelsesområder - som f.eks. Lüneborg Hede - gav os et internationalt indblik i samarbejde af et omfang, som vi aldrig før havde være iblandet. Som et eksempel på træningens kvalitet skal blot nævnes, at vore centralmænd døgnet rundt betjente området centraler ved anvendelse af såvel dansk, engelsk som tysk. Centralen i Jever var den største med 140 lokalabonnenter og med op til 3.000 ekspeditioner i døgnet. Uddannelsesmæssigt kan det derfor kun beklages, at brigaden fra efteråret 1949 blev indskrænket og samtidig flyttet til en enkelt, samlet garnison i Itzehoe. Forlægningen til Itzehoe betød, at telegrafdetachementet blev omorganiseret til et kompagni af følgende udseende:

- 1 kommandogruppe.
- 1 radiodeling,
- 1 kabeldeling og
- 1 parkdeling.

Ialt en styrke på ca. 150 befalingsmænd og menige. Kompagniet rådede over:

- 10 mobile radiostationer,
- 6 faste do. til sikkerhedsnettet,
- 2 centralkolonner og
- 4 kabelkolonner fordelt på en samlet motorpark bestående af
- 40 motorvogne og
- 7 motorcykler.

Kompagniets vigtigste opgave var at betjene det danske kommandos permanente signalmidler og dets signalkontor i Itzehoe.

4.5 Soldaterforening og Jubilarstævner.

Allerede før Telegraftropperne var en realitet og Telegrafregimenterne var oprettet, opstod tanken blandt vore værnepligtige om at danne en soldaterforening for telegrafsoldater. (SEP 49).

Tanken blev til en realitet under det store sammenhold blandt telegrafsoldater, der skabtes ikke mindst blandt de soldater, der deltog i telegrafdetachementernes arbejde i Tyskland efter 2. Verdenskrig.

Det er derfor en glæde at kunne konstatere, at Telegrafregimenternes Soldaterforenings udmærkede medlemsblad "Telegrafkureren" nu løber på sin 35. årgang. Der skal lyde en tak til initiativtagerne for stiftelsen af foreningen samt til alle de positive og aktive mennesker, som stadig magter og forstår at levendegøre foreningslivet. Telegraftroppernes værnepligtsantal steg og steg i 50'erne og 60'erne og gav altså et godt og tilfredsstillende hvervegrundlag, værre blev det i 70'erne da telegrafsoldaten blev en kontrakt-soldat, så blev hvervegrundlaget jo for alvor reduceret, men foreningens liv er fortsat aktivt og frugtbart, og nu har Telegraftropperne igen fået en værnepligtsuddannelse ved siden af konstabeluddannelsen, så det er da fremgang for foreningens hvervefolk. Under mottoet "Telegraforden" har Telegrafregimenternes Soldaterforening vokset sig frem til en organisation med en Landsformand og følgende lokalafdelinger: Fyn, Sydjylland, Aarhus, København, Nord-Sjælland, Syd-Sjælland og Lolland-Falster.

Det er blevet en kærkommen og fast tradition at afholde jubilarstævner ved de to regimenter i september måned hvert år. Forud for disse stævner går et enormt arbejde fra foreningens side, og heldigvis resulterer dette arbejde da også hvert år i en dejlig og samtidig munter samling af "gamle" soldater. Stævnedagene ligger forskudt med en uges mellemrum fra stævnet i Høvelte og stævnet i Aarhus. Samlingerne sker altid på Lørdage.

De to Regimenter glæder sig hvert år til at yde bidrag til disse stævner, og heldigvis kan der da sluttes med den

oplysning, at der mellem de to regimenter og foreningen med dens afdelinger virkelig råder en god og nær kontakt - ja, vi kan vist godt tage munden fuld og sige: "Et nært og kammeratligt forhold og samarbejde". Håbet er, at såvel foreningsarbejdet som samarbejdet inden for foreningen og til de to regimenter fortsat må trives i positiv og kammeratlig ånd.

4.6 Udadrettet virksomhed.

Det har altid været begge regimenters opfattelse, at den udadrettede virksomhed har skullet foregå på en sådan vis, at alle anmodninger om assistance til det civile samfund, myndigheder, institutioner og foreninger m.v. blev efterkommet, når sådanne anmodninger var i overensstemmelse med fagforeningers og arbejdsgiverforeningers forståelse herfor.

Det har derfor altid været en glæde at kunne assistere med kommunikationstjeneste under større friluftsansat eller under hårde vinterperioder samt medvirke ved festarrangementer med tamburkorps eller regimentsorkestre, der nemlig under våbnets værnepligtstid eksisterede på frivillig basis ved begge regimenter.

I forgangne tider var det næsten også en fast tradition, at der deltog opvisningshold af forskellig art fra regimenterne under dyrskuer m.v.. Denne udadrettede virksomhed er gennem de sidste halve snes år dog blevet indskrænket en del, da begge regimenter gik over til udelukkende at bestå af kontraktansat og kontraktaflønnet personel, der jo som alt andet personel i samfundet har faste arbejdstidsregler m.v.. Dette har blandt andet også medført, at de to regimenters førømtalte frivillige tamburkorps og orkestre ikke længere eksisterer.

Det jyske regiment er stadig som førhen deltager i Valdemarsdagens afvikling i Aarhus, og det sjællandske regiment afholder årligt et skyde- og marchstævne, hvori rigtig mange civile er deltagere.

Kontakten udadtil giver sig endvidere udslag i afholdel-

se af årlige idræts- og åben-husdage hos regimenterne samt i årlige jubilarstævner for "gamle" soldater.

4.7 Deltagelse i FN-virksomhed.

Fra det første danske FN-kommando under United Nations Emergency Force (UNEF) blev oprettet i efteråret 1956 og til i dag har telegraftroppernes personel medvirket i dette arbejde.

Den allerførste opgave lå i at få oprettet en forbindelse fra danske områder til FN-styrken. I de første år bestod denne forbindelse af et punkt til punkt radionet på CW (telegrafi), medens tidens udvikling så senere har medført, at der nu til FN-styrken på Cypern eksisterer en punkt til punkt radioforbindelse også indeholdende en fjernskriverforbindelse. Begge regimenter har på lige fod med øvrige regimenter haft ordre til at lade frivilligt personel melde sig til FN-tjeneste, og i de ca. 10 år UNEF var oprettet, har adskillige officerer, befalingsmænd af sergentgruppen og menige forrettet tjeneste i det mellemste østen. Altid skulle der jo være sikret mandskab til radioforbindelsen hjem.

Tilsvarende gælder for tjenesten ved den nuværende fredsbevarende FN-styrke på Cypern. Her har det været et minimumskrav til våbnet at have besætning til forbindelsen hjem samt stedse at have en signalofficer (kryptosikkerheds-officer) og en befalingsmand af sergentgruppen (kryptokustode) indgående i styrken. Da normal tjenestetid i FN-styrken er 1/2 år, er det således adskillige telegraffectolk, der har været en tur på Cypern. Mange af våbnets officerer har været i stabsfunktionsposter, underafdelingschefsposter samt næstkommanderendeposter. Som prikken over "i" 'et leverede telegraftropperne i perioden 1/11 1979 til forsommeren 1980 chefen for de danske FN-styrker på Cypern. Det var Oberstløjtnant L.C. Schnor, der blev den første telegrafofficer, der har besat denne stilling.

4.8 Reserveofficerskorpset.

Af fælles stof for de to regimenter skal det her slutte-
lig nævnes, at de to regimenters reserveofficerer har spil-
let en væsentlig rolle for tiden fra 1959 og frem til nu.
Dels har det antal reserveofficerer, der valgte at gøre
permanent tjeneste som reserveofficer til langtidstjene-
ste gjort et særdeles stort arbejde for regimenterne, hvilket
igen har muliggjort, at telegraftropperne som våben i det
hele taget har kunnet stå model til den uhyre ekspansion,
som er sket siden 1951 samt til, at våbnet tillige har haft
kræfter til at løbe en videregående uddannelse for dets
officerskorps. For de øvrige reserveofficerers indsats skal
der lyde en tak for trofasthed gennem årene, ligesom de
skal have en stor tak for viljen til at deltage i alle de
kurser, som har været tilbudt dem.

Det har været regimenternes mål at kunne afholde to
årlige week-end kurser for reserveofficerer, og disse kurser
har til enhver tid været besøgt af et stort antal trofaste
reserveofficerer, der herigennem dels har dygtiggjort sig
selv men så sandelig også været stor parthaver i at styrke
sammenholdet officersgrupperne imellem. Det har været en
positiv oplevelse at føle, at reserveofficererne igennem
alle årene har bevaret deres tilknytningsforhold til regi-
menterne på sådan vis, at dette i sig selv har bidraget
til skabelse og vedligeholdelse af et særligt godt kammerat-
skab.

Det er begge regimenters håb, at dette særdeles posi-
tive antal reserveofficerers interesse for og deltagelse
i regimenternes liv og virke må kunne nedarves til de årgange
af reserveofficerer, som må være med til at tegne historien
frem i tiden.

SJÆLLANDSKE INGENIØRREGIMENT

5.1 Oprettelse, organisation og garnisonering.

Ved hærloven af 18. juni 1951 blev det bestemt, at Ingeniørtropperne fra 1. november 1951 skulle bestå af

- Våbeninspektør med stab, herunder teknisk tjeneste og
- 2 ingeniørregimenter, et på Sjælland og et i Jylland, sammensat af ingeniørbataljoner og specialkompagnier.

Sjællandske Ingeniørregiment bestod af chef med stab og to ingeniørbataljoner, idet den tidligere 1. Pionerbataljon ændrede navn til 1. Ingeniørbataljon og 4. Ingeniørbataljon nyoprettedes.

Regimentsmærket fra det nu nedlagte Ingeniørregiment blev overtaget i en lidt ændret form, idet læreringen med korslagt spade og karabin blev forsynet med kongekrone og Christian V's navnetal.

Regimentsmærket

Sjællandske Ingeniørregiment forblev foreløbig kaserne- ret på den i 1897 opførte Ingeniørkaserne ved Svanemøllen med Vognmandsmarken og Ryvangen som øvelsespladser, idylliske områder, men ikke mere velegnede uddannelsessteder for et moderne teknisk regiment med mange køretøjer og tunge jord- flytningsmaskiner. Den voksende bebyggelse omkring Ryvangen medførte ofte klager over sprængningsøvelserne, der løbende måtte begrænses. Afgivelse af et betydeligt areal til Minde- lunden begrænsede iøvrigt øvelsesaktiviteten betydeligt,

hvorfor det snart stod klart, at en udflytning fra Københavnsområdet var en tvingende nødvendighed.

Gennem en detaljeret rekognoscering fandt man frem til en hensigtsmæssig placering af en ny kaserne for Sjællandske Ingeniørregiment.

Skitseprojekt for bygning af kaserne og tilvejebringelse af hertil fornødne arealer samt af arealer til øvelsesplads, forelå færdig udarbejdet i februar 1953, og den 21. december 1953 tiltrådte finansudvalget skitseprojektet.

Ved en flagparade den 15. marts 1956 blev den nye kaserne - Farum Kaserne - afleveret til Sjællandske Ingeniørregiment under kommando af regimentschefen, oberst G.O. Ehrenskjöld.

Farum Kaserne.

Selve kaserneområdet udgør et areal på ca. 25 ha. Byggesummen udgjorde i byggeårene 1955-56 godt 25,6 mill. kr.

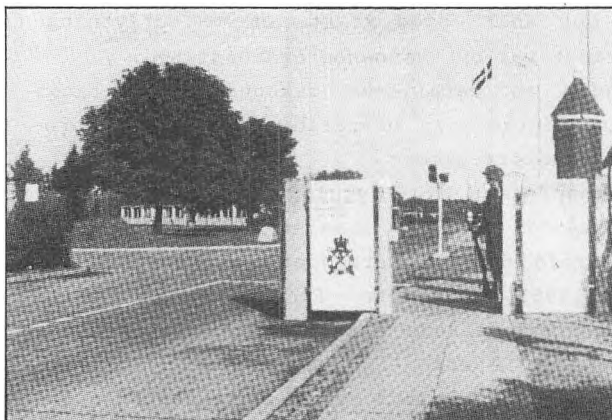
Kasernen er i sin oprindelse opdelt i 3 områder:

- Vestligst langs Farum Lillevang et depot- og garageområde med værksted ved en betonvej, der fører videre ud på øvelsespladsen,
- i midten et indkvarteringsområde med undervisningsbygning,
- østligst et administrations- og fritidsområde med vagtbygning, kommandobygning, infirmeri, fritidshjem med kaffestue m.v. for de værnepligtige, messer, bibliotek, gymnastiksal og varmecentral.

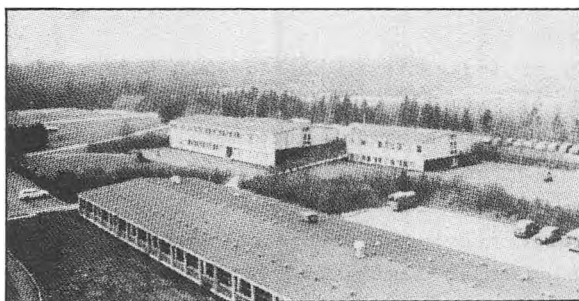
Der blev endvidere etableret eget vandværk og spildevandsrensingsanlæg samt uden for hegnet 11 tjenesteboliger (parcelhuse).

Under kasernens opførelse blev der yderligere givet bevilling til etablering af en administrations- og undervisningsbygning for Ingeniørtroppersnes Befalingsmandsskoler (IBS) og til en administrationsbygning for Ingeniørskolen (ISK).

Hovedindgangen til Farum Kaserne

IBS og ISK bygninger med
belægningsbygning i forgrunden

Øvelsespladsen.

Den til kaserne hørende øvelsesplads med et areal på 250 ha. grænser direkte op til kaserne. Øvelsespladsen er beliggende mellem Farum Lillevang og Ravnsholt Skov i et kuperet område på kanten af det tunneldalsystem, hvori Mølleåen løber. Pladsen gennemskæres af vejen mellem Vassingerød og Bregnerød, som ikke må nedlægges som offentlig

vej.

På øvelsespladsen blev etableret en skarpkastningsbane, en 200 m skydebane, en sprænggrotte samt anlagt veje ligesom der successivt blev tilvejebragt forskellige andre anlæg til brug under uddannelsen ved regimentets egen foranstaltning.

Kasernens udbygning siden 1956.

Herunder skal bl.a. nævnes, at der i 1960'erne er gennemført en modernisering af mandskabsbygningerne, en tilpasning af eksisterende bygninger til Ingeniørskolen og Ingeniørtroppernes Befalingsmandsskolels behov, en udbygning af infirmeriet, ligesom der er foretaget visse ombygninger af eksisterende bygninger i forbindelse med ABC-skolens udflytning fra Ryvangen til Farum Kaserne i 1973.

1. januar 1976 blev alle ingeniørenheder m.fl. på kaserne integreret i Sjællandske Ingeniørregiment/Hærens Ingeniør- og ABC-skole (SIR/HIAS) under regimentschefens ledelse.

Traditionsmæssige præg.

Ved udflytningen fra den gamle Ingeniørkaserne og Ryvangen var det naturligt at tage de til ingeniørkorpset hørende minder med.

Mindepladen for Ingeniørregimentets faldne under 2. verdenskrig blev opsat på kommandobygningen til venstre for hovedindgangen. På pladen er opført flg.:

Kaptajn ved 1. P.B. Jørgen Martens

Premierløjtnant ved T.B. Alfred Rasmussen Friis

Sergent ved T.B. Harry Cecil Hansen

Kornet ved T.B. Sten Verland

Pioner ved T.B./1939 Ingolf Larsen-Ledet

Pioner ved 2. P.B./1941 Vilhelm Hugo Hedemann
Holst

Hvert år den 5. maj mindes disse faldne ved en kransnedlægning foretaget af regimentschefen og formændene for Ingeniørløjtnantselskabet og Ingeniørofficiantforeningen. På ingeniørkorpsets fødselsdag den 6. november bliver der ligeledes nedlagt krans af regimentschefen og formanden

for De danske Pionerforeninger.

Overfor vagtbygningen er opstillet en godt 100 år gammel 15 cm fæstningskanon i en feltbefæstningskanonstilling sikret med skansekurve lavet med brug af lærering.

Ved kaserneens bagport ses Jernbanemagasinet, en lang, rød træbygning med tegltag, som i 1972-73 blev flyttet fra Ryvangen. Jernbanemagasinet er oprindeligt opført i 1868 af 1. Ingeniørbataljon på Glaciset ved Sølvgedes Kaserne. I 1871 blev magasinet adskilt og genopført på Kastellet's Clacis og endnu engang omkring 1895 flyttet til Ryvangen, hvor det blev anvendt som magasin for jernbanematériel. Det er regimentets tanke andetsteds på kaserneområdet at opstille magasinet og indrette dette som pionermuseum.

Jernbanemagasinet

På kasernearealet ses endvidere Spidshytten, et eksempel af de felthytter, som ingeniørkompagnerne selv byggede i Ryvangen i slutningen af 1800-tallet til kompagniernes administration m.v. Af type er bygningen som de reglementerede vinter- og sommerhytter, der blandt andet blev opført i krigene 1848-51 og 1864. Hytten blev i 1968 flyttet fra Ryvangen til Farum.

Spidshytten

Af andre gamle genstande på kaserneområdet skal nævnes uret i den pyramideformede klokkestabel på Idrætspladsen, der er udtaget og medført fra et gammelt magasin i Ryvangen. Uret har oprindeligt prydet hovedbygningen i ingeniørernes etablisement.

5.2 Organisationsændringer.

Ændringer i forsvarets struktur har naturligvis også gennem årene medført adskillige forandringer i regimentets organisation, som ikke her skal beskrives i detaljer. Fra oprindeligt at være et ingeniørregiment med det primære formål at uddanne værnepligtige soldater til Stående Styrke og mobiliseringsenheder har regimentet ved sammenlægningen med skolerne den 1. januar 1976 også fået til opgave at forestå uddannelse af forsvarets personel på ingeniør- og ABC-området.

SIR/HIAS organisatoriske status medio 1984 er således:

Fredsstyrke:

- Stab,
- Tjenestegrenselement Ingeniør (tidl. ISK),
- Tjenestegrenselement ABC (tidl. Forsvarets ABC-Skole),
- Uddannelsesafdeling (herunder tidl. IBS),
- et uddannelseskompagni (værnepligtige),
- et panseringeniørkompagni (konstabler) og
- et garnisonskompagni.

Mobiliseringsstyrke:

- Stab/Landsdelsingeniørofficeren,
- to brigadeingeniørkompagnier,
- to regionsingeniørkompagnier,
- 1. Ingeniørbataljon med fem kompagnier og
- et ingeniørkompagni/4. Sjællandske Kampgruppe.

5.3 Optakt til 300 år's jubilæet.

Ved lov af 25. juli 1880 blev det bl.a. bestemt, at 1. og 2. Ingeniørbataljon fra 1. november 1880 skulle sammen-
drages til et regiment, Ingeniørregimentet, med en oberst
som chef.

På 100 årsdagen for lovens vedtagelse blev der afholdt
en reception i Ingeniørmessen på Farum Kaserne og en efter-
følgende frokost med deltagelse af medlemmer og suppleanter
fra SIR/HIAS samarbejds- og kontaktudvalg samt repræsentanter
fra enheder udskilt fra det gamle Ingeniørregiment. SIR/HIAS
er den militære arvtager af Ingeniørkorpset, som blev opret-
tet den 6. november 1684, og følgelig betragter SIR/HIAS
den 6. november som sin "fødselsdag". Under receptionen
blev SIR/HIAS jubilæumsfond oprettet med det formål

- at højtidelig holde 300 årsdagen (6. november 1984) for
Ingeniørkorpsets oprettelse,
- at støtte udgivelsen af et festskrift og
- at støtte oprettelsen af et ingeniørmuseum, om muligt
i det gamle jernbanemagasin.

Under receptionen blev endvidere afsløret en sparebøsse
af hel speciel form, en pansermine, se fig.

Under den efterfølgende frokost oplyste oberst E.V.
Darre, at han ville opfordre direktøren for Forsvarets Byg-
ningstjeneste samt cheferne for JIR, STGR/HSS og JTGR til
at deltage i et møde med henblik på at drøfte arrangementer
i forbindelse med Ingeniørkorpsets 300 års jubilæum. Samar-
bejdet med cheferne for de jubilerende enheder er forløbet

særdeles godt og har været me-
get frugtbar. Som jubilæumssym-
bol valgte cheferne at benytte
det samme mærke som blev anvendt
ved Ingeniørkorpsets 200 årsdag,
Pionermærket forsynet med krone
og egeløv.

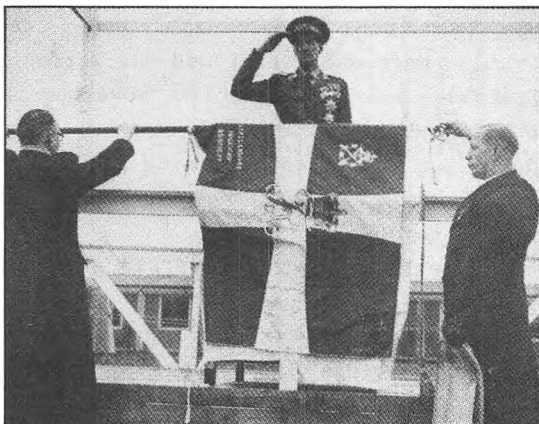

"Jubilæumssparebøssen"

5.4. Fane og fanebånd.

Landets ældste pionerforening - Københavns Pionerforening - blev stiftet den 6. november 1909 på 225 årsdagen for Ingeniørkorpsets oprettelse. Det var derfor en særlig glæde og ære for foreningen, at den fik tilladelse til at forære Sjællandske Ingeniørregiment en fane.

Overrækkelsen, der på kongens og Københavns Pionerforenings vegne blev foretaget af henholdsvis Hans kongelige Højhed Prins Viggo og formanden for Københavns Pionerforening C. Oustrup Nielsen, fandt sted den 6. november 1956 ved en parade på Farum kaserne.

Fanen bar i korsmidten kong Frederik IX's navnetræk. I øverste inderfelt regimentsmærket og i underste inderfelt regimentets navn. Rudeformet fanespyd med Christian V's kronede navnetræk.

C. Oustrup Nielsen slog det andet søm i med ordene: Når jeg i dag som repræsentant for de gamle pionerer, har den store ære at slå andet søm i denne smukke fane og tale for fædrelandet, vil jeg gøre dette ved at citere sidste vers af et digt skrevet den 29. august 1943 af en gammel pioner (165-4-1907 C. Thostrup)

Men end må vi stride for arne og viv,
det gælder et folk at forblive,

det gælder vor fremtid, vort fædrelands liv,
og Danmark vil alting vi give.

De løfter, der står nedskrevet i dette digt, skal stedse minde os om, at vi til enhver tid må være rede til at værne og forsvare vort fædreland, og med disse ord slår jeg det andet søm i for fædrelandet".

Til minde om ingeniørsoldaternes hæderfulde indsats dels under udfaldet fra Fredricia 1849, dels under kampene ved Dybbøl 1864 modtog Sjællandske Ingeniørregiment på Ingeniørkorpsets 275 års-dag den 6. november 1959 et fanebånd med navnene

Fredericia 1849 - Dybbøl 1864

Fanebåndet blev på kong Frederik IX's vegne overrakt regimentet af Hans kongelige Højhed Prins Viggo ved en parade på Farum Kaserne.

Til erstatning for den gamle fane, hvis dug var mørnet, overrakte Dronning Margrethe II den 2. februar 1976 en ny fane ved en parade på Farum Kaserne.

Fanen bærer i korsmidten Dronning Margrethe II's kronede navnetræk. I øverste inderfelt regimentsmærket og i underste inderfelt regimentets navn. Rudeformet fane-spyd med Christian V's kronede navnetræk.

5.5. Mindedage.

Sjællandske Ingeniørregiments og Jyske Ingeniørregiments egne mindedage:

- 18/4 Stormen på Dybbøl (1864)
- 1/7 Oprettelse af selvstændige ingeniørtropper (1842)
- 6/7 Udfaldet fra Fredericia (1849)
- 4/10 Stormen på Frederiksstad (1850)
- 1/11 Oprettelse af Jyske Ingeniørregiment (1951)
- 6/11 Oprettelse af Ingeniørkorpset (1684).

Med en enkelt undtagelse er disse dage belyst i det forudgående.

Derfor skal alene her omtales stormen på Frederiksstad den 4. oktober 1850, hvor et ingeniørdetachment bidrog til fæstningens udbygning med en indsats, der fortjener at mindes i største beundring, også henset til, at ingeniørtropperne i 1850 kun var 8 år gamle. Uden overdrivelse kan derfor citeres den ledende ingeniørofficers ord i han rapport: "Befæstningens nytte overhovedet er vist blevet indlysende for enhver, der har deltaget i dette forsvar".

5.6. Regimentschefer.

Chefer for Sjællandske Ingeniørregiment og Sjællandske Ingeniørregiment/Hærens Ingeniør- og ABC-skole siden 1951.

Sjællandske Ingeniørregiment:

Oberst S.F.H.J. Bjørke		1947 - 31/7	1955
Oberst G.E.O. Ehrenskjöld	1/8	1955 - 28/2	1959
Oberst D.A. Wieth-Knudsen	1/7	1959 - 30/6	1961
Oberst A.R. Jørgensen	1/7	1961 - 31/10	1975
Oberst P.V. Valstorp	1/11	1975 - 31/12	1975

Sjællandske Ingeniørregiment/Hærens Ingeniør- og ABC-skole:

Oberst P.V. Valstorp	1/1	1976 - 30/9	1978
Oberst E.V. Darre	1/10	1978 - 31/3	1984
Oberst J. Gerstoft	1/4	1984 -	

JYSKE INGENIØRREGIMENT

6.1. Oprettelse, organisation og kaserning.

Som tidligere omtalt oprettedes Jyske Ingeniørregiment den 1. november 1951.

Regimentsmærke: Spade, karabin og lærering med Christian V's navnetal under kongekrone; forneden et skriftbånd hvori "JYDSKE".

Farver: Sort/gul/sort (1/4+1/2+1/4).

(regimentsmærket)

Ved oprettelsen indgik alene 2. Pionerbataljon i regimentet.

2. Pionerbataljon bestod primo november 1951 af

- stab,
- 5. ingeniørkompagni og
- 6. ingeniørkompagni.

Stab og 6. kompagni var underbragt i Mølholmlejren ved Vejle, medens 5. kompagni indgik i Det danske Kommando i Tyskland (Itzehoe).

Ved skrivelse af 8. november 1951 orienterede Forsvarsministeriet om, at Jyske Ingeniørregiment ville blive kaserneret i Randers formentlig foråret 1953; men allerede i januar 1952 etablerede regimentets første chef, oberst E.P.M.S. Wissum, sig med en mindre stab i en af barakkerne på Randers kaserne, hvor Jyske Dragonregiment fortsat var underbragt indtil den under bygning værende kaserne i Holstebro stod færdig. I foråret 1953 flyttede dragonregimentet til den nye garnisonsby og Jyske Ingeniørregiment, der nu også omfattede 3. ingeniørbataljon - oprettet i 1952 - overtog Randers kaserne.

Hovedindgangen til Randers Kaserne.

Dele af regimentet var dog fortsat indkvarteret i Mølholmlejren indtil årsskiftet 1955/56. Lejren blev iøvrigt nedlagt 30. marts 1956.

Til Randers som garnisonsby har i menneskealdre været knyttet betegnelsen "De Randers Dragoner". En sådan betegnelse borger for et mangeårigt populært og traditionsrigt forhold mellem by og garnison. Det kunne på den baggrund blive vanskeligt for det unge ingeniørregiment at løfte arven efter dragonregimentet.

Uden at gå i detaljer kan det med føje siges, at Jyske Ingeniørregiment gennem årene har oparbejdet et åbent og tillidsfuldt forhold til myndigheder, den lokale presse og til befolkningen i Randers. Randers har til fulde levet op til sit omdømme som en god garnisonsby, og garnisonen på sin side har gennem forskellige arrangementer, som f.eks. "Åbent hus" og kontaktmøder m.v., bestræbt sig på at give offentligheden indblik i garnisonens liv. Gennem gensidig forståelse er de gode relationer cementeret.

Randers Kaserne, der er projekteret og opført til et rytterregiment, og færdigbygget i årene 1940-41, var oprindeligt ikke særligt velegnet til et pladskrævende

ingeniørregiment. Hertil kom, at øvelsespladsen var for lille, men allerede fra oktober 1953 blev pladsen udvidet med 74 ha til de nuværende 140 ha gennem lejemål med Randers kommune. Senere købte staten dette areal. Uagtet denne udvidelse var øvelsespladsen i sin daværende form imidlertid fortsat lidet egnet til uddannelse af ingeniørenheder. Successivt, og fortrinsvis ved regimentets egne foranstaltninger, er der dog tilvejebragt rimelige uddannelsesfaciliteter på pladsen.

Tilsvarende gælder, at kasernen gennem årene efterhånden er blevet ombygget og udvidet for at tilgodese regimentets behov.

Således blev bl.a. en ny undervisningsbygning taget i brug i 1955, en ny værkstedsbygning i 1963 og en ny indkvarteringsbygning i 1965.

Indkvarteringsbygning.

6.2. Organisationsændringer.

Pladsen tillader ikke at gå i detaljer med de mange ændringer af organisatorisk art, der gennem de relativt få år siden oprettelsen er undergået regimentet. Den, der har kendskab hertil, vil formentlig erindre sig en af de gamle græske filisoffers ord om "at alt er i en evig vorden".

Her skal derfor blot anføres regimentets organisatoriske status i skrivende stund (januar 1984).

Fredsstyrke:

- Stab,
- to ingeniørkompagnier (værnepligtige) og
- et panseringeniørkompagni/Vestre Landsdelskommando (konstabelpersonel).

Mobiliseringsstyrke:

- Stab/Landsdelsingeniørofficeren,
- tre brigadeingeniørkompagnier,
- fire regionsingeniørkompagnier,
- et ingeniørkompagni/Vestre Landsdelskommando,
- 3. ingeniørbataljon med fem kompagnier og
- 5. ingeniørbataljon med fem kompagnier.

Det fremgår af fredsorganisationen, at underafdelingerne er underlagt regimentet direkte, idet der for nærværende ikke indgår ingeniørbataljoner.

Dette er beklageligt, eftersom en bataljon med stab og underafdelinger underlagt, eksempelvis gennem noget så centralt som at tilrettelægge og gennemføre øvelser o.lign., utvivlsomt ville kunne højne underafdelingernes uddannelse, al den stund regimentet ikke disponerer over tilstrækkelige ressourcer til dette formål.

Det må derfor håbes, at der i overskuelig fremtid oprettes en ingeniørbataljon med fornøden stab under Jyske Ingeniørregiment.

Sluttelig skal medtages, at lottekompagni 203, der fra januar 1954 beredvilligt har stillet kvalificeret personel til rådighed for regimentet under spidsbelastning

f.eks. i forbindelse med alarmerings- og opstillingsøvelser m.m., fra juni 1979 officielt indgår i Garnisonskommandantskab Randers.

6.3. Reserveofficerskorpset.

Jyske Ingeniørregiment disponerer over et dygtigt og trofast korps af reserveofficerer, der gennem deltagelse i forskellige kurser, altid har bestræbt sig på at dygtiggøre sig til bestridelse af deres militære funktion.

Der har således stedse været stor tilslutning til de af regimentet gennemførte kurser, normalt tre pr. år, hvoraf det ene "MØD OP" traditionelt afvikles i Hevringlejren den tredje week-end i august måned (med gule ærter lørdag aften, ofte på een af sommerens varmeste dage; men det hører også traditionen til).

En tilrettelæggelse og afvikling af disse kurser kræver et betragteligt arbejde af det implicerede liniepersonel - en indsats der må gøres jævnsides med det normale arbejde, og som ofte kræver ekstraordinære ressourcer. Det har imidlertid været "løn" nok i sig selv for de involverede at bemærke den energi, interesse og glæde, hvormed reserveofficererne har engageret sig i opgaverne.

Regimentet er tryk ved at betro sine mobiliseringsenheder til reserveofficererne, og mandskabet kan være tryk ved dem.

6.4. 25 årsdagen.

Den 1. november 1976 havde regimentet eksisteret i 25 år, og dagen blev højtideligholdt med forskellige arrangementer, der var omhyggeligt planlagt af et udvalg med repræsentanter for ledelse og de forskellige personelorganisationer.

Kl. 1000 holdtes en parade i kasernegården, hvori alt militært og civilt personel ved Jyske Ingeniørregiment og 6. Telegrafbataljon deltog. Regimentschefen tog i sin tale udgangspunkt i påskriften på regimentsfanens fanebånd "Fredericia 1849 - Dybbøl 1864" og omtalte den heltedige pionerindsats i krigen 1848 - 50 og i 1864. Obersten udtalte bl.a., at han, som fortidens pionerer til det yderste havde gjort deres pligt, var overbevist om, at nutidens pionerer og telegrafsoldater også ville handle, når vort land, vort demokrati og vor livsform er truet. Obersten fandt, at danske soldaters indsats og modstand den 9. april 1940 over for en knusende overmagt underbygger denne overbevisning.

Umiddelbart efter paraden afleverede major J. Sindesen personellet's gave til regimentet. En mosaik af glas i regimentsfarverne - gult og sort - med regimentsmærket og årstallene 1951 og 1976. Glasmosaikken er anbragt over hovedindgangen til administrationsbygningen og udført af kunstneren Hugo Beck.

Fra kl. 11 - 13 afholdtes reception i parolesalen, og tilstrømningen af regimentets mange venner såvel militære som civile var stor. Der var mange hilsner og gaver til den 25-årige.

Om aftenen afholdtes fest i Randershallen, hvori der deltog ca. 850 mennesker, heraf mange civile fra Randers og omegn. Det var planlagt, at regimentets første chef, oberst E.P.M.S. Wissum, skulle holde festtalen, men desværre blev obersten forhindret på grund af sygdom. Der blev under festen talt af oberst E.V. Darre, regimentschefen, oberst H. Erichsen og af viceborgmester Kjeld Kjeldsen på byens vegne.

For underholdningen stod sangeren Freddy Fræk og parodisten Svend Bjerre samt den daværende feltpræst ved 5. Ingeniørbataljon, pastor Bent Lumholt og hustru, der bl.a. sang grønlandske sange. Aftenen sluttede med dans.

Ingen tvivl om, at jubilæumsdagen blev en rigtig Randers begivenhed, og som erindring om dagen udleverede regimentet en miniaturebajonet med regimentsmærke og indskrift "JIR 1951 - 1976" til alt tjenstgørende personel, militært som civilt, samt til myndigheder og institutioner m.fl. i Randers, som regimentet samarbejder med.

6.5. "Åbent hus"-arrangementer.

Garnisonen holder normalt hvert år "Åbent hus" med parade på idrætspladsen, besigtigelse af kaserneanlægget og demonstration af forskelligt materiel på øvelsespladsen.

I paraden deltager foruden de garnisonerede enheder tillige lottekompani 203 samt en enhed af det stedlige hjemmeværn. Endvidere er de lokale soldaterforeninger særdeles trofaste til at møde op med foreningernes fane og dermed kaste glans over paraden.

At opmærksomheden og interessen fra befolkningens side er stor i forbindelse med dette arrangement kan måske bedst anskueliggøres ved den furore det vakte, da regimentet for år tilbage af forskellige årsager, herunder besparelsmæssige, ikke fandt det betimeligt at gennemføre arrangementet. Det hørte regimentet langt ind i den efterfølgende tid meget for fra civil side.

Forsvaret har ikke råd til at undlade sådanne aktiviteter.

6.6. Jyske Ingeniørregimentets Officerskorps' fond.

Fondet er stiftet den 2. februar 1970 og har til formål gennem ydelser fra bidragsydere at tilvejebringe midler til anvendelse i tilfælde, hvor en indsamling blandt regimentets officerer ellers ville være ønskeligt.

Fondets midler kan efter særlige regler anvendes bl.a. til gaver m.v. i forbindelse med

- afsked med pension,
- 50 års fødselsdag,
- tildeling af dekorationer i form af danske ordner og hæderstegn,
- begravelse,
- udsættelse af præmier og
- anskaffelse af erindringsgaver ved besøg eller ved fremmede enheder.

Endvidere har fondet i enkelte tilfælde forlods finansieret indkøb af særlige kendetegn til regimentets underafdelinger.

6.7. Garnisonskirke - Julegudstjeneste.

Randers Sct. Mortens kirke, der er byens ældste og langt største kirke, har i mangfoldige år været benyttet som garnisonskirke.

En nærmere undersøgelse i 1977 af kirkens status i den relation godtgjorde imidlertid, at der kunne herske tvivl om kirkens officielle status som garnisonskirke.

I besvarelse af en indstilling fra den daværende garnisonskommandant gennem vedkommende kirkelige instanser meddelte Kirkeministeriet i januar 1979 "at man efter stedfunden brevveksling med Forsvarsministeriet skal tiltræde, at Randers Sct. Mortens kirke vedblivende er garnisonskirke for garnisonen i Randers, og at sognepræsten ved samme kirke er garnisonspræst".

Det har gennem årene været tradition, at garnisonen

afholder julegudstjeneste et par dage før jul i garnisonskirken, der har ca. 1.000 siddepladser.

Medens den samlede garnison tidligere marcherede fra kasernen til Sct. Mortens kirke, har det i de senere år af praktiske grunde alene været en mindre styrke med militært musikkorps, regimentsfane og fanekommando i teten, der marcherer gennem den julesmykkede by til garnisonskirken.

Julemarch.

En smuk tradition der altid kalder på befolkningens opmærksomhed og en smuk optakt til julen for garnisonen.

Julemarch 1966

6.8. Fane og fanebånd.

De tidligere omtalte gode forhold mellem garnisonsby og garnison kom allerede til udtryk ved en smuk og højtidelig begivenhed, idet beboere i Randers og omegn den 1. november 1955 forærede regimentet en fane - regimentets første. Jyske Ingeniørregiment blev derved det første regiment uden for fodfolket, der fik en fane.

Overrækkelsen, der på kongens og byens vegne blev foretaget af henholdsvis Hans kongelige Højhed Prins Viggo og redaktionssekretær E. Vallentin, fandt sted ved en parade på Randers stadion.

Prins Viggo slår det første søm i fanen.

Fanen bar i korsmidten kong Frederik IX' kronede navnetræk. I øverste inderfelt regimentsmærket og i underste inderfelt regimentets navn. Rudeformet fanespyd med Christian V's kronede navnetræk.

Den 1. november 1959 overrakte Hans kongelige Højhed

Prins Viggo på kongens vegne ved en parade på kasernens idrætsanlæg regimentet et fanebånd til minde om pionerindsatsen under Treårskrigen ved Fredericia 1849 og ved Dybbøl 1864. På fanebåndet står derfor:

Fredericia 1849 - Dybbøl 1864.

Det skal i den forbindelse gengives "at ingeniørtropernes adfærd under udfaldet fra Fredericia den 6. juli i almindelighed er betegnet ved tapperhed, ufortrødenhed og lyst til "engagement", der sømmer sig for danske krigere og med iver benyttet enhver given lejlighed til på en virksom måde at bidrage til dagens heldige udfald".

Under kampen på Dybbøl den 18. april 1864 havde ingeniørerne bl.a. til opgave at afbryde broer over Alssund efter tilbagetrækningen fra skanserne.

Generalmajor H. Holbøll har herom berettet følgende:

"Ingeniørernes holdning under broernes afbrydning vakte almindelig beundring. Alle fjendens batterier samlede deres ild på brohovederne og broerne. Det formelig haglede med granater; under alt dette stod ingeniørerne støt og rolig, hver mand på sin plads uden spor af dækning, parat til at udføre de kommende ordrer. Billedet af de mørke alvorlige skikkelser står præget med uslettelige træk i manges erindring. Hver gang dette billede drages frem, fylder det enhver af os med den største beundring."

Til erstatning for den gamle fane, hvis dug var mørnet, overrakte dronning Margrethe II den 6. juli 1975 en ny fane ved en parade på kasernens idrætsanlæg.

Fanen bærer i korsmidten dronning Margrethe II's kronede navnetræk. I øverste inderfelt regimentsmærket og i underste inderfelt regimentets navn. Rudeformet fanespyd med Christian V's kronede navnetræk.

Dronningen overrækker fanen til regimentschefen,
oberst E.V. Darre.

6.9. Pionermuseet.

Pionermuseet i Randers blev etableret på Randers Kaserne i 1973 som en selvejende institution i tilknytning til Jyske Ingeniørregiment.

Det økonomiske grundlag for museets drift og udbygning er midler, der blev givet regimentet ved dets indsats under snestormen i dagene 21-22. november 1971 samt frivillige bidrag.

Museet har bl.a. til formål at indsamle og under passende former at opbevare materiel m.m. til belysning af vilkår og muligheder for og indsats af tidligere ingeniører m.fl.

Pionermuseet er indrettet i tagetagen på bygning 114 og optager ca. 500 m². Ved en separat stand bestræber museet sig på varierende måde at belyse særlige forhold eller begivenheder.

Den daglige ledelse varetages af materielforvalter N. Velling, ligesom tidligere kasernearbejder S. Holleufer på frivillig basis fra tid til anden giver en hånd med til museets udbygning. Det skal også nævnes, at Hærens Materielkommando med stor forståelse har ydet værdifulde bidrag til museet i form af udrangeret materiel.

Det er glædeligt at kunne konstatere en stor og voksende interesse for museet fra såvel militær som civil side, og især i forbindelse med jubilarstævner, forældredage og "Å-bent hus" - arrangementer bliver museet flittigt besøgt.

Fra Pionermuseet i Randers.

6.10. Regimentschefer.

Jyske Ingeniørregiment har i sine 33 år haft nedennævnte seks regimentschefer:

Oberst E.P.M.S. Wissum
1 NOV 1951 - 28 FEB 1953.

Oberst C.-G.G. Schøller
1 MAR 1953 - 31 MAJ 1965.

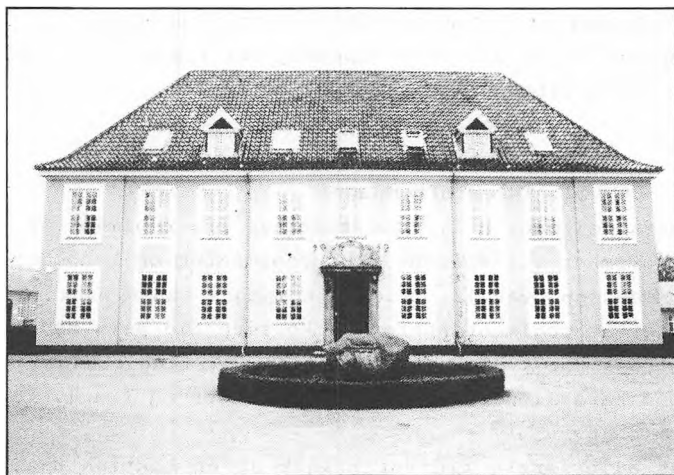
Oberst P. Valstorp
1 JUN 1965 - 30 SEP 1971.

Oberst E.V. Darre
1 OKT 1971 - 31 JUL 1975.

Oberst H.J.H.T. Erichsen
1 AUG 1975 - 30 SEP 1982.

Oberst Palle Hansen
1 OKT 1982 -

SJÆLLANDSKE TELEGRAFREGIMENT

Høvelte Telegrafkaserne.

Regimentsskjold

7.1. STGR's start.

Det bliver Oberst F. Heiberg-Jürgensen, der starter det sjællandske regiment. Regimentet består fra første færd af 1. Telegrafbataillon og 12. Telegrafkompagni. 12. Telegrafkompagni er et hæradiokompagni, der dækker hele landet.

1. Telegrafbataillon (1. TGB) består af:

- 7. Telegrafkompagni,
- 10. Telegrafkompagni og
- 11. Telegrafkompagni.

Oberstløjtnant H.S. Lund ansættes fra regimentets start den 1. november til rådighed for regimentet og beholder tilige kommandoen over 12. Telegrafkompagni endnu en tid.

Efter at regimentschefen en kortere tid selv havde virket som chef for 1. Telegrafbataillon, overtog oberstløjtnant H.S. Lund bataillon, først som kommandør og fra 1. februar 1952 som chef.

Den allerførste tid var præget af en hektisk aktivitet for at få det hele "til at ligne noget". Mange af anstregelserne gik på at få Høveltelejren gjort helt klar til underbringelse af alle styrker - altså at få lejren omdannet til kaserne. Indtil dette var en realitet, var administration, beholdninger og kompagnier fordelt på Ingeniørkasernen, Ryvangen, Værløse og Høvelte. Men en samling kunne anes, så derfor gik alle på "med krum hals".

Allerede den 1. november 1953 forsvinder de gamle historiske kompagninummerbetegnelser, og kompagnierne skal nu fremover betegnes efter "speciale".

- 7. Telegrafkompagni bliver til Radiokompagni/1. TGB,
- 10. do. bliver til Telefonkompagni/1. TGB,
- 11. do. bliver til Parkkompagni/1. TGB og
- 12. do. bliver opdelt i en jydsk og sjællandsk underafdelingsenhed, der for det sjællandske kompagnis vedkommende får betegnelsen Østre Hæradiokompagni.

Den 1. maj 1954 bliver så 4. Telegrafbataillon (4 TGB) oprettet ifølge en ministeriel skrivelse. Bataillon, den får

følgende sammensætning:

Telegrafkompagni/4. TGB,
Radiokompagni/4. TGB og
Signalopklaringskompagni/4. TGB.

Det sidstnævnte kompagni er dog først en realitet i bataillon pr. 1. juli 1954. 4. Telegrafbataillon får Kap-tajn A.R. Sønderby som kommandør.

Vi ser og oplever her en periode med travlhed på områ-derne uddannelse og organisation af enhederne, og omorgani-seringen fortsætter, idet man sidst i 1955 går over til at formere de såkaldte "dækningsstyrker" ved begge telegraf-batailloner. Disse styrker skal være enheder, der underenheds-mæssigt indeholder alle specialer.

7.2. Organisationsændringer.

Ændringerne på dette område har været talrige, og våb-net kan helt tilslutte sig omtalen af den gamle græske fi-losofs ord om, "at alt er i en evig vorden".

Efter specialkompagniernes oprettelse i efterår 53 ved 1. Telegrafbataillon (1. TGB) og deres start ved 4. Telegraf-bataillon (4. TGB) pr. 1/5 1954, må man allerede i 1955 gå over til at formere de såkaldte "dækningsstyrker" ved begge batailloner. "Divisionstelegrafkompagniet" ved 1. TGBTN og "Korpstelegrafkompagniet" ved 4. TGBTN, altså kompagnier med samtlige specialer i sig.

Denne organisation holder kun 1 år, så oprettes nemlig betegnelserne: "Rekrutbataillon" (4. TGBTN) og "Dækningsba-taillon" (1. TGBTN).

I 1957 skal personelerstatningssystemet (PE-systemet) indføres, og pr. 1/3 57 ser bataillonerne således ud:

1. Telegrafbataillon får følgende kompagnier:

Stabs- og Parkkompagni,	)	
Telefonkompagni og	)	Alle enheder dæk-
Radiokompagni	)	ningsstyrke.

4. Telegrafbataillon formeres med:

Korpstelegrafkompagni (dækningsstyrke),
Telefonkompagni (rekrutstyrke) og
Radiokompagni (rekrutstyrke) opdelt i 2 halv-
kompagnier

1. halvkompagni med radio- og signalkontor-
speciale og

2. halvkompagni med motor- og parkspecialer.

Korpstelegrafkompagniet nedlægges 1/11 59, og 1. Telegrafbataillon + dets kompagnier overtager opgaverne, der var pålagt det nedlagte kompagni.

I 1964 bestemmes det, at telegraftropperne skal på brigadetrin. "Brigadedetachmentet" bliver dannet og underlægges 4. TGBTN den 1/2 65. Fra den 1/4 65 nedlægges de såkaldte rekrutkompagnier under 4. TGBTN, og den samme dato oprettes "Rekrutskolen", og "Brigadedetachmentet" bliver til et Brigadetelegrafkompagni.

Den 15/2 1966 omorganiseres 1. TGBTN fra sin 1957-organisation til en såkaldt taktisk organisation, således:

Stabs- og Parkkompagniet ændrer organisation til skema G.16.

Telefonkompagniet og Radiokompagniet nedlægges fra d.d. Kommandostationskompagni (KSNKMP/1. TGBTN) oprettes i henhold til skema G.17.

Kommandokvarterkompagni (KKVKMP/1. TGBTN) oprettes i henhold til skema G.18.

Den 1/8 1968 besluttet så den endelige organisation af telegraftropper på brigadetrin. Resultatet bliver, at man skal indgå med telefon- og radiodelinger i brigadernes stabskompagnier, hvilket skulle give det mindst mulige mand-skabsforbrug. Den 15/6 1969 nedlægges "Rekrutskolen", og det bliver igen 4. TGBTN, der skal tage sig af rekrutuddannelsen med et telefon- og et radiokompagni.

Dernæst er det så 1973-ordningen, som fuldstændig ændrer organisationen. Efter indførelse af 9 måneders værnepligt skal våbnet nemlig overgå til at være et våben af stampersonel. Derfor enkadreres regimentet fra nytår 1974 således:

1. Telegrafbataillon (Telegrafbataillon LANDZEALAND) bestående af:
Stab- & Stabskompagni (i fredstid underlagt Radiokæde-kompagniet),
Radiokædekompagni,
Telegrafkompagni 1 og
Telegrafkompagni 2 (i fredstid underlagt Telegrafkom-pagni 1).
4. Telegrafbataillon (Områdetelegrafbataillon/Østre landsdelskommando) bestående af:
Stab- & Stabskompagni (i garnison indeholdende Brigade-telegrafdelingerne 1 og 2),
Signalopklaringskompagni,
Områdetelegrafkompagni 1 og
Områdetelegrafkompagni 2 (MOB-kompagni).
Under 4. Telegrafbataillon henlægges endvidere garni-sonskompagniet.

Rationaliseringsbestrebelseerne fortsætter, så nu bliver det selve regimentets tur til at ændre organisation. Regimentet skal fremover være et Uddannelsescenter, der skal indeholde såvel regimentet som Hærens Signalskole. Centerbetegnelsen bliver: Sjællandske Telegrafregiment/Hærens Signalskole. (STGR/HSS). Centerledelsen fik følgende udseende: Chef, Næstkommanderende, Chef/A, Chef/T, Chef/U og Chef/Tjenerestegrensspeciale.

Den sidste og mest smertelige omorganisering, der skal nævnes, er, at 1983 bragte krav om 4. TGBTN nedlæggelse, en ordning, som forhåbentlig bliver af kortere varighed, såfremt fremtiden skal resultere i et sjællandsk signalsystem efter "knudepunktsystemet", thi et sådant net kan ikke med føje overses og vartes af en enkelt telegrafbataillon.

7.3. Regimentsfanerne.

Den helt store dag for regimentet blev den 20. november 1956. På denne strålende dag modtog regimentet sin fane. Faneindvielsen og -overrækkelsen fandt sted under en smuk regimentsopstilling på alarmpladsen på Høvelte Telegrafkaserne. Selve overrækkelsen blev foretaget af Hans Majestæt Kongens repræsentant Hans Højhed Prins Viggo til regimentschefen Oberst A.V. Hensch, der igen på smuk og stilfuld vis videregav faneansvaret til Faneløjtnanten (LT (R) B.W. Rasmussen) og Fanebæreren (SG A. Nicolajsen). Selve indvielsen blev foretaget således:

1. Søm. Hans Højhed Prins Viggo,
2. Søm. Chefen for Østre Landsdelskommando, Generalmajor
V. Bjerregaard,
3. Søm. Telegraftropperne nys afgåede første Generalinspektør Oberst W.E.O. Lawaetz.

Dagen blev en historisk stor dag for regimentet og en smuk dag for fremmødte gæster.

Sidst i august 75 aflægger chefen for Dronningens Adjudantstab, Oberst H. Berg, besøg hos regimentet for at fortælle om og drøfte tilrettelæggelsen af kommende faneindvielse, der med Hendes Majestæt Dronningens egen medvirken er fastsat til at skulle finde sted den 2. oktober 1975.

Den 2. oktober blev også den helt store mærkedag. Den gamle fane skulle nu udskiftes med en ny fane indeholdende vores Dronnings selvkomponerede navnetræk. Den første fane var jo blevet overrakt i 1956 af Hans Højhed Prins Viggo i afdøde Kong Frederik den Niendes navn. Det blev også vejrsmæssigt en strålende dag, og en lang række af militære og civile gæster var mødt frem. Oberst E.F.S. Skovgaard modtog regimentet kl. 1040 på paradepladsen øst for undervisningsbygningerne. Den gamle fane blev ført til midten, og kl. 1055 ankom så chefen for hæren, Generalmajor A.C.B. Vegger, ledsaget af chefen for landsdelskommandoen, Generalmajor J. Andreassen. Regimentet blev afmeldt til chefen for hæren, der herefter sammen med chefen for landsdelskommandoen gjorde

klar til modtagelse af Hendes Majestæt Dronningen. Kl. 1100 ankom Hendes Majestæt Dronningen ledsaget af Oberst H. Berg og Major C.E.G.v. Freisleben. Efter hærchefens modtagelsesord blev regimentet afleveret til Hendes Majestæt Dronningen af regimentschefen. Derefter inspicerede Majestæten regimentet ledsaget af obersterne Berg og Skovgaard under afspilning af 20. Bataljons March. Efter at Hendes Majestæt Dronningen havde taget plads på tribunen, førtes den gamle fane til venstre fløj. I fanekommandoet indgik både mandligt og kvindeligt personel. Under denne fanemarch spillede "FANETROP", og da fanen var på plads, lød "RETRÆTE".

Den nye fane førtes tildækket til talerstolen af to kvindelige konstabler. Efter afdækning under afspilning af "Vaj højt" blev fanen anbragt i fanebænken på talerstolen. Hendes Majestæt Dronningen slog første søm i fanen. Musik "Gl. melodi fra 1864". Chefen for Hæren islog andet søm, hvorefter musikkorpset spillede "Danmark i tusind år". Chefen for Landsdelskommandoen slog 3. søm i, hvorefter regimentets signal lød. Så foregik selve overrækkelsen af fanen, og den førtes til midten til tonerne af "Fanemarchen". Efter selve paraden på pladsen fulgte en særdeles flot gennemført forbidefilering for Majestæten med regimentschefen ved sin side.

Den store mindedag afsluttedes med en kort reception efterfulgt af en frokost. Mange havde ønsket at forære Dronningen en gave til minde om dagen, og resultatet var blevet, at Obersten under frokosten overrakte Dronningen en L.M. Ericsson telefon af typen MAGICALL. En særdeles smuk dag var slut.

20. november 1956

2. oktober 1975

7.4. Regimentets egne mindedage.

Sjællandske Telegrafregiments mindedage er:

- 1/11 Oprettelsesdagen for Sjællandske Telegrafregiment.
- 20/11 Tildelingsdagen for regimentets første fane.
- 2/10 do. do. do. nuværende fane.
- 25/7 Oprindelsesdag for Sjællandske Telegrafregiment.

Vedrørende den sidstnævnte mindedag skal det oplyses, at netop på denne dato i 1880 kundgøres det, at hærloven af 1880 vil indeholde en fastsættelse af, at 4. Ingeniørkompagni, der har været et Telegrafkompagni fra den 6. juli 1967 og er kimen for våbnets søsterregiment, nu skal udvikle 2. Telegrafkompagni og 1. Etappetelegrafkompagni. Disse kompagnier skal benævnes 4., 9. og 10. Ingeniørkompagni. De to sidste kompagnier bliver kimen til STGR.

7.5. Museum.

Der er på dette felt en meget stor interesse for at få skabt en fast ramme om et permanent museum. Regimentet har dejlige samlinger af billedstof, uniformer, materiel samt presse- og andet omtalestof. Materiel og billeder er efterhånden blevet katalogiseret i aldersmæssig orden, så derfor kan samlingens dele findes frem i ønskelig mængde til anvendelse i udstillingsøjemed ved forskellige lejligheder.

Regimentet har netop været igennem en periode, hvor regimentets fremtidige garnisonering var usikker, men da det nu er givet, at Uddannelsescentret Sjællandske Telegrafregiment/Hærens Signalskole (STGR/HSS), som regimentets egentlige betegnelse jo nu er, samlet skal forblive i Høvelte, er der kommet gang i restaurerings- og vedligeholdelsesarbejdet på de bygninger, som skal danne ramme for STGR/HSS. Herved bliver der uden tvivl også skabt mulighed for det endelige valg af lokaliteter, der kan danne et permanent indrettet Museumsområde.

7.6. Garnisonering af Sjællandske Telegrafregiment.

Det blev altså Høveltelejren i Nordsjælland, der fra den 1. april 1952 skulle huse regimentet. Indtil da var administration, beholdninger og kompagnier fordelt på Ingeniørkaserne, Ryvangen, Værløse og Høvelte. Alle gode anstrengelser og masser af kræfter gik i det første halve leveår da også ud på, at få Høveltelejren omdannet til en anvendelig kaserne. Og man må konstatere, at dette kæmpearbejde lykkedes.

Der var herefter samling af regimentet helt frem til 1965. Den 22. april 1965 drog det nyoprettede Brigadetelegrafkompagni til Roskilde, hvor det blev indkvarteret på Roskilde Kaserne. Denne enhed var en nyskabelse på forsøgsbasis, så det var da også af uddannelsesmæssige grunde, at enheden blev stationeret sammen med den stab og de styrker, den skulle betjene, men selvfølgelig ville det have givet anledning til en overbelægning, såfremt kompagniet skulle være blevet i Høvelte. Vedrørende det belægningsmæssige område gav 1967 den udvidelse, som på ny kunne skabe tålelige forhold. Den 27. juni blev de helt nye og moderne indkvarteringsbygninger 30, 31, 32 og 33 afleveret til regimentet. Samtidigt blev også den nye parade- og opvisningsplads øst for undervisningsbygningerne overdraget regimentet. Året efter i april kunne regimentet ibrugtage de nye parkeringspladser sydvest for Hovedporten. Den 1. august 1968 vender Brigadetelegrafkompagniet hjem og bliver nedlagt, og ud af mandskabsstyrken formeres så de signaldelinger af telegraftropperne, der fremover skal betjene de sjællandske brigader. Disse delinger bliver indkvarteret i Høvelte, altså samling igen på alle enheder.

Den 1/1 1976 sammensmeltes så regimentet og hærens signalskole til et uddannelsescenter. Dermed sammenkædes også Høvelte Telegrafkaserne med skoleområdet på Høveltegaard. Der sker ingen nye bygningsforanstaltninger i området, så livet må leves videre i de eksisterende bygninger, hvilket da også kan gå, men den store geografiske spredning fra Ny Motorgaard til Høveltegaard er selvsagt en gene, men for

intet at regne, når tankerne går til søsterregimentet.

7.7. Regimentschefer.

Sjællandske Telegrafregiment (fra 1976 Sjællandske Telegrafregiment/Hærens Signalskole) har gennem sine leveår haft nedennævnte fem regimentschefer:

Oberst F. Heiberg-Jürgensen
1 NOV 1951 - 31 DEC 1955

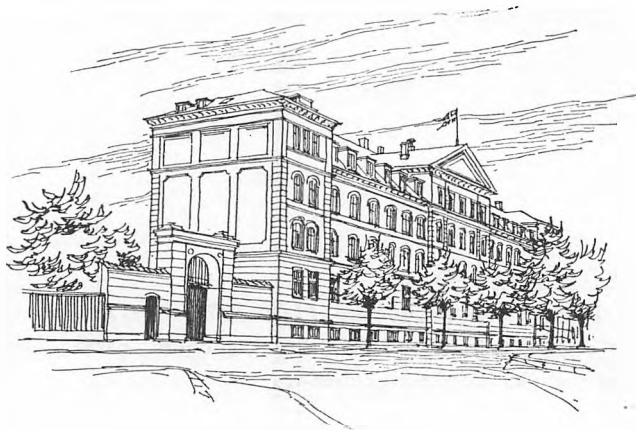
Oberst A.V. Hensch
1 JAN 1956 - 31 JUL 1969

Oberst E.F.S. Skovgaard
1 AUG 1969 - 31 DEC 1976

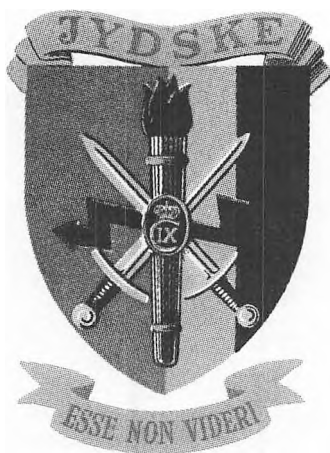
Oberst H.K. Borrits
1 JAN 1977 - 31 OKT 1981

Oberst K.D. Graf
1 NOV 1981 -

JYSKE TELEGRAFREGIMENT

Langelandsgades Kaserne.

Regimentsskjold.

8.1 JTGR's start.

Med henhold til Kundgørelse for Forsvaret B. 45-1951 oprettes Jyske Telegrafregiment (JTGR) den 1. november 1951.

Regimentet får følgende enkadrering:

- Stab/Jyske Telegrafregiment og
- 2. Telegrafbataljon.

Selve overgangen til regiment foregår i praksis således:

Tidligere stab for 2. Telegrafuddannelsesbataillon bliver til Stab/JTGR og 2. Telegrafuddannelsesbataillons kompagnier overgår til 2. Telegrafbataillon (2 TGBTN), der altså får denne sammensætning:

- Stab/2 TGBTN,
- 8. Ingeniørkompagni,
- 9. Ingeniørkompagni og
- 13. Ingeniørkompagni.

Den første regimentschef bliver helt naturligt Oberst E.H.D. Havsteen, der pr. 1. november 1951 er udnævnt til Oberst.

Den 1. november 1951 udnævnes også Kaptajn A. Brahm til Oberstløjtnant og stilles til rådighed for Jyske Telegrafregiment fra samme dato, dog forventes oberstløjtnanten først til Jylland ca. 1. december 1951. Det bliver således i den allerførste tid Kaptajn V. Andersen, der fra den 1. november er chef for 8. Ingeniørkompagni, der tillige må forrette tjeneste som kommandør for 2. Telegrafbataillon. Selve overgangen til regiment markeres ved en smuk parade den 1. november 1951.

Den 3. december overtager Oberstløjtnant A. Brahm posten som kommandør for 2 TGBTN. Allerede den 1. februar 1952 foretages navneændring af kompagnierne, således at 2 TGBTN fra denne dato nu er sammensat således:

- Stab/2 TGBTN,
- 8. Telegrafkompagni, (Radiokompagni)
- 9. Telegrafkompagni og (Telefonkompagni)
- 13. Telegrafkompagni. (Parkkompagni).

Denne måned bringer også bataillonens sin første chef, idet Kundgørelse for Forsvaret A. 17/52 bestemmer, at Oberstløjtnant A. Brahm, der fra 1. november 1951 har været til

rådighed for regimentet, fratræder denne stilling og ansættes som chef for 2. Telegrafbataillon.

Den 1. maj 1953 er en historisk dag, idet det bestemmes at oprette 3. Telegrafbataillon. Selve oprettelsen af bataillonon sker dog først den 1. august 1953. Fra dette tidspunkt ansættes Kaptajn V. Andersen som kommandør for 3 TGBTN og fra den 20. august underlægges 9. Telegrafkompagni bataillonon.

Hærkommandoen fastsætter ved en skrivelse af 30. september 1953, at de gamle nummerbetegnelser for kompagnierne pr. 1. november skal udgå, og at kompagnierne fremover skal benævnes efter deres speciale. Ligeledes skal det for hele landet fungerende hærradiokompagni opdeles i Vestre og Østre hærradiokompagni.

Pr. 1. november 1953 bliver organisationen af JTGR derfor:

- Stab/JTGR,
- Vestre Hærradiokompagni,
- 2. Telegrafbataillon med
  - Stab,
  - Telefonkompagni, (nyt kompagni),
  - Radiokompagni og (tidl. 8. Telegrafkompagni),
  - Parkkompagni. (tidl. 13. Telegrafkompagni).
- 3. Telegrafbataillon med
  - Stab (til forberedelse af oprettelser af de sidste kompagnier i løbet af ca. 1/2 år).
  - Telefonkompagni, (tidl. 9. Telegrafkompagni).

8.2. Organisationsændringer.

Efter 3. Telegrafbataillons start i 1953 ser bataillonnens Stabskompagni og Radiokompagni dagens lys den 10/5 1954.

I 10-året for Danmarks befrielse bliver de nye "dækningsstyrkebetegnelser" en realitet i regimentet fra oktober 1955. 3. TGBTN, der er "dækningsstyrke-telegrafbataillon", får de bestående kompagnier nedlagt, og følgende kompagnier oprettet:

2. Divisionstelegrafkompagni (TGKMP/2 DIV)

3. do. (TGKMP/3 DIV)

Vestre Korps telegrafkompagni (TGKMP/VLK)

Comlanddenmarks telegrafkompagni (TGKMP/CLD).

Regimentets organisation ser herefter således ud:

Stab/JTGR og

Vestre Signalkontorkompagni

2. Telegrafbataillon med Stab,

Telefonkompagni,

Radiokompagni og

Parkkompagni.

3. Telegrafbataillon med Stab,

TGKMP/2 DIV,

TGKMP/3 DIV,

TGKMP/VLK og

TGKMP/CLD.

Den 10. marts 1957 sker der påny organisatoriske ændringer. Nu gælder det alene "Dækningsbataillonen" - 3. Telegrafbataillon.

Efter ny hærenkadrering skal 3 TGBTN se således ud:

Stab og Stabskompagni,

Telefonkompagni og

Radiokompagni.

Telegrafkompagni/CLD og Telegrafkompagni/VLK skal nu blot være administrativt underlagt bataillonen. Disse to selvstændige underafdelinger danner fra nu af kernen til henholdsvis 6. og 5. Telegrafbataillon, hvis opståen kan skimtes ud i en ikke for fjern fremtid.

Den 15/4 1959 opstår Signalopklaringskompagniet, og det bliver administrativt underlagt 2. Telegrafbataillon.

Under en begivenhedsrig 10-års fødselsdagsparade markeres udvidelsen af regimentet, idet 6. Telegrafbataillon er opstået som fredstidsbataillon pr. 28/10 61 og 5. Telegrafbataillon som mobiliseringsbataillon samme dato.

Organisationsændringerne var således:

TGKMP/VLK/2 TGBTN bliver RDOKMP/5 TGBTN,
ST & PKKMP/3 TGBTN bliver ST & PKKMP/5 TGBTN,
TLFKMP/3 TGBTN bliver TLFKMP/5 TGBTN og
RDOKMP/3 TGBTN bliver DIVTGKMP/3 TGBTN.
6 TGBTN oprettes.

JTGR udseende er pr. 1. november efter paraden således:

STAB/JTGR med skoler,

2 TGBTN med

Vestre Signalkontorkompagni (VSKTKMP),
Stabs- og Parkkompagni (ST & PKKMP),
Telefonkompagni (TLFKMP),
Radiokompagni (RDOKMP),
Signalopklaringskompagni (SIGOPKKMP).

3 TGBTN med

Stab,
Divisionstelegrafkompagni (DIVTGKMP),
Brigadedelinger og Depotkompagni.

5 TGBTN (MOB) og

6 TGBTN med

Telegrafkompagni (TGKMP/CLD) og
Rekrutkompagni.

Den 1. august 1968 opstod Brigadetelegrafdelingerne. Indtil denne dato har forsøg med forskellige organisationsformer af disse delinger kørt under 3. TGBTN.

Den 1. september 1969 overgår 2. Telegrafbataillon til ny organisation. Fra denne dag består bataillon af:

Stab,

Kommandokvartertelegrafkompagni (KKVTGKMP),
Radiokædekompagni (RDOKÆKMP) og
Signalopklaringskompagni,

idet tidligere Stabskompagni og Radiokompagni sammensmeltes til KKVTKGMP, og tidligere Telefonkompagni bliver RDOKEKMP.

Den næste ændring kommer i 6. TGBTN, idet denne bataillon fra den 5. januar 1971 får følgende sammensætning:

Stab,
Telegrafkompagni (TGKMP/BALTAP),
Radiokædekompagni (RDOKEKMP/BALTAP).

1973-ordningen bringer den klaring, at regimentet udelukkende skal bestå af stampersonel, og de nye organisationskemaer af 1973 giver så anledning til den organisation, som træder i kraft fra starten af 1974 og som holder frem til nu. Dækningsstyrkebetegnelsen er omdøbt til "stående" styrke.

JTGR's stående styrke er nu således:

2. Telegrafbataillon med

Stab,	}	i fredstid
Stabskompagni,		1 KMP.
Kommandokvartertelegrafkompagni,		
Radiokompagni,	}	i fredstid
Radiokædekompagni og		1 KMP.
Signalopklaringskompagni,		

Fredstidskompagnierne benævnes KKVTKGMP/2 TGBTN og RDOKEKMP/2 TGBTN.

3. Telegrafbataillon med

Stab,	}	i fredstid
3 Brigadetelegrafdelinger,		1 KMP.
Stabskompagni,	}	i fredstid
Kommandostationstelegrafkompagni,		1 KMP.
Kommandokvartertelegrafkompagni.		

Fredstidskompagnierne benævnes ST & STABSKMP/3 TGBTN og KSNTGKMP/3 TGBTN.

6. Telegrafbataillon med

Stab,	}	i fredstid
Stabskompagni,		1 KMP.
Telegrafkompagni og		
Radiokædekompagni.		

5. Telegrafbataillon med Områdetelegrafkompagni. Vestre SKT-kompagni er altså blevet omdøbt til Områdetelegrafkompagni, og har nu efter en omflakkende tilværelse fået organisatorisk tilknytning til 5 TGBTN.

8.3. Regimentsfanerne.

Den 16. november 1956 bliver en historisk dag for såvel regimentet som for våbnet. Regimentet skal have overrakt sin fane. Det sker midt i en urolig tid, men dagen skal fejres med maner. Langelandsgades Kaserne findes ikke tilstrækkelig egnet til at rumme denne højtidelighed, hvorfor regimentet får rådighed over Aarhus Stadion.

Klokken 1330 er regimentet, et lottekompani og en faneborg med medlemmer af de samvirkende soldaterforeninger i Aarhus opstillet på Aarhus Stadion. Kl. 1335 afleveres den samlede styrke til regimentschefen. Derefter ankommer de officielle gæster. Først er det garnisonskommandanten, Oberst H. Steensgaard, så Amtmanden for Aarhus Amt efterfulgt af Borgmesteren og Politimesteren. Så ankommer Generalinspektøren for Telegraftropperne, Oberst F. Heiberg-Jürgensen, chefen for Vestre Landsdelskommando, Generalmajor T.K. Thygesen og så Hans Majestæt Kongens repræsentant, Hans Højhed Prins Viggo. Alle gæsterne befinder sig på den overdækkede tribune, da Hans Højhed Prins Viggo modtages med "Honnørmarchen" og derefter går fronten af. Efter at Prinsen har taget plads på tribunen føres den tildækkede fane frem og Hans Højhed går på talerstolen. Under trommehvirvel afdækkes fanen, hvorefter den anbringes på talerstolen. Prinsen indvier fanen og slår kongesømmet i. Regimentschefen udbringer et 3-foldigt leve for Kongen og musikkorpset spiller "Kong Christian". Chefen for Landsdelskommandoen går på talerstolen, taler for regimentet og slår det andet søm i. Regimentets signal blæses tre gange og derefter spilles "Jylland mellem tvende have". Generalinspektøren går på talerstolen og taler for fædrelandet og slår det tredje søm i. Derefter spilles "Der er et yndigt land".

Så går Hans Højhed Prins Viggo frem til fanen, fatter denne og overrækker den til regimentschefen. Oberst E.H.D. Havsteen gør omkring og anbringer fanen i fanebærerens bandoler. Samtidig fremsiger obersten den gamle formular, der op gennem tiderne er blevet brugt, når en fane blev givet til fanebæreren. Herefter føres fanen til midten, medens fanemarchen bliver spillet. Regimentschefen takker så for fanen. Dernæst gøres klar til forbidefilering, idet gæsterne med Prinsen i spidsen tager plads på en åben platform, således at gæsterne nu har front mod Stadiobygningen. Efter forbidefileringen fortsætter styrkerne med musikkorpset i spidsen gennem byen til Kasernen og præsenterer herved fanen for offentligheden.

Efter forbidefileringen er der reception i Stadionhalens restaurant.

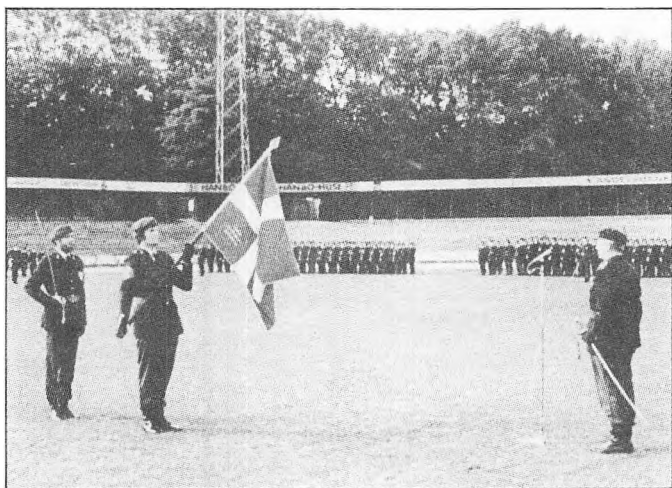
En særdeles smuk historisk dag var hermed afsluttet.

1977 bliver igen et historisk år for regimentet, for da indløber den glædelige nyhed, at Hendes Majestæt Dronningen vil overrække regimentet en ny fane den 6. september. Der bliver straks gjort forberedelsesarbejde til denne store historiske dag, og det bestemmes, at denne højtidelighed skal afvikles i meget nær overensstemmelse med modtagelsen af den første fane. Dagen bliver en meget smuk mindedag for regimentet; rammen om begivenheden er igen Aarhus Stadion, og højtideligheden afsluttes atter med march gennem byen.

Oberst O.E. Carstensen havde virkelig gjort ret i at skabe denne festdag i mindet om hin smukke festdag, den 16. november 1956.

16. november 1956

6. september 1977

8.4. Regimentets egne mindedage.

Jyske Telegrafregiments mindedage er:

- 1/11 Oprettelsesdagen for Jyske Telegrafregiment.
- 16/11 Tildelingsdagen for regimentets første fane.
- 6/9 do. do. do. nuværende fane.
- 6/7 Oprindelsesdag for Jyske Telegrafregiment.

Den sidste mindedag har sin oprindelse i, at Kongen denne dato stadfæster en lov om hærens ordning af 1867. I denne lov oprettes 4. Ingeniørkompagni som et Telegrafkompagni, og dermed blev Danmark sandelig det første land, der organisatorisk havde telegraftropper i sin hær.

8.5. Museum.

Det er glædeligt at kunne konstatere en stor og stadig voksende interesse for museumsideen. Regimentet har dejlige samlinger af materiel og fået samlet meget dejligt billedstof samt ret så store mængder af omtalestof.

Tingene er også samlet i et midlertidigt opbevaringslokale, og lokalet bliver da også lejlighedsvis fremvist, men mest anvendes tingene til at lave udstillingstableauer ved passende lejligheder. Regimentet savner nu blot en afgørelse om den fremtidige garnisonering, således at et rigtigt permanent museum kan etableres.

8.6 Garnisonering af Jyske Telegrafregiment.

Det skulle altså blive Langelandsgades Kaserne i Aarhus, der skulle huse Jyske Telegrafregiment. I 1952 arbejder regimentsstaben med flid for at få kasernen frem til et stade, hvor den kan fungere som en regimentskaserne. Restaureringsarbejderne kræver dog en udlægning af 9. Telegrafkompagni til Padborglejren for en ca. 2 måneders periode. Men i oktober 1955 ved dækningsstyrkebataillonens omorganisering og regimentets udvidede ansvarsområde over for begreberne Korps og Comlanddenmark, hvilket medfører, at der i efteråret 55 må indkaldes 347 rekrutter, opstår situationen, at Langelandsgades Kaserne ikke kan huse Jyske Telegrafregiment. Padborglejren må igen bruges. I 1957 ved personelerstatnings-

systemets indførelse må regimentet endvidere tage Hevringlejren i brug til uddannelse og indkvartering. I 1962 og 1963 bydes der på store genindkaldelser, og af den grund må regimentet sandelig også tage Nymindegablejren i anvendelse. Pladsmangelen plager regimentet. Der har været mange tanker fremme vedrørende JTGR's fremtid. Hvor skal man garnisonere dette store regiment, artilleriet skal ud af Aarhus og får ny kaserne i Skive, men Aarhus By tilbyder ikke noget nyt kaserneområde. Skal JTGR derfor flyttes til Randers, Viborg eller måske Fredericia? Svaret udebliver, men det går ud over regimentet. Enheder skifter mellem lejre, Vesteralles Kaserne i Aarhus, ja endogså udlægning i teltlejre på Vester Enggaard-området nord for Aarhus i sommermånederne. 1966 gør JTGR til parthaver på Randers Kaserne. I juli bliver Telegrafkompagniet af 6 TGBTN forlagt og indkvarteret på Randers Kaserne og senere samme år følger 3 TGBTNs Divisions-telegrafkompagni efter. I 1969 er Høegh Guldbergsgades Kaserne i Aarhus istandsat så vidt, at Divisionstelegrafkompagniet kan returnere hertil fra Randers. Den bedste belysning af tingenes tilstand i 1971 fås af nedenstående oversigt. (LG-Kas) = Langelandsgades Kaserne. (HG-Kas) = Høegh Guldbergsgades Kaserne.

Stab/JTGR (LG-Kas) og VSKTKMP (HG-Kas) (herunder også GARNISONSKMP).

2 TGBTN: Stab, KKVKMP, RDOKEKMP (LG-Kas) og SIGOPKKMP (Sønderborg).

3 TGBTN: Stab, TLFKMP, RDOKMP, RDOKEKMP (LG-Kas) og DIVTGKMP (HG-Kas).

6 TGBTN: Stab (LG-Kas)
 TGKMP og)
 RDOKEKMP. } (Randers Kas).

Den 1/5 1974 indløber til regimentet bestemmelsen om, at 3 TGBTN i fremtiden skal have garnison i Fredericia. Dette skal ske senest fra den 15. november 1974. En mærkelig udviklingsgang har ført frem til denne beslutning. Allerede i 1971 har Oberstløjtnanterne L.N. Petersen og H.K. Borrits i fællesskab givet bidrag og forslag til opret-

telse og bygning af natofinansierede motorværksteder og garager til NATO-materiel for 2. og 6. Telegrafbataillon på arealerne ved Ryes Kaserne i Fredericia. Hermed var der åbnet en mulighed for at se JTGR samlet på Ryes Kaserne, såfremt NATO-byggeriet blev til noget. Byggeriet er nu færdiggjort, men det trækker stadig ud med afgørelsen om at flytte 2 og 6 TGBTN til området. Nu bliver det altså 3 TGBTN, der først går til Fredericia, men håbet om en samling af JTGR i Fredericia-området eksisterer dog fortsat, idet Langelands-gades Kaserne efterhånden er under al kritik som regimentskaserne. Men nu er situationen selvfølgelig også den, at ved regimentets overgang til stampersonel bliver kravene til indkvartering mindre og mindre.

Tiden går, men så kommer der den 1. april 1977 meddelelse om, at Forsvarskommandoen har bestemt at 2. Telegrafbataillon fra ca. 1. august 1978 skal have garnison i Tønder. Regimentet har kæmpet en kamp for at få andre styrker til Tønder, og på samme tid talt for, at 2 TGBTN i stedet for at komme til Tønder måtte komme til Fredericia. Der bliver altså tale om en fuldstændig spredning af regimentet fra august 78. Undersøgelser har vist, at en stor del af stampersonellet fra 2 TGBTN ikke ønsker at flytte med til Tønder, så der vil opstå en mangel på personel i den første tid i Tønder. Kasernen i Tønder er udmærket, og den vil endvidere blive indrettet til at dække Bataillonens behov.

Nu skriver vi 1984, og der er stadigvæk ikke taget endelig beslutning om JTGR's garnisonering. Som det vil forstås af denne oversigt, må man kalde JTGR for et misrøgtet regiment m.h.t. garnisonsforhold. Forhåbentlig giver den nærmeste fremtid en afklaring, men ingen i telegrafvåbnet kan forstå, at en overordnet ledelse kan lade en endelig bestemmelse om JTGR's garnisonering trække ud over et sådant åremål, som det har været tilfældet i denne sag.

8.7. Regimentschefer.

Jyske Telegrafregiment har i sine godt 32 år haft nedennævnte fire regimentschefer:

Oberst E.H.D. Havsteen

1 NOV 1951 - 31 JAN 1961.

Oberst F. Worm-Leonhard

1 FEB 1961 - 31 MAR 1975.

Oberst O.E. Carstensen

1 APR 1975 - 31 DEC 1977.

Oberst P.J. Foss

1 JAN 1978 -

AFSLUTNING

Ved afslutningen af dette skrift skal der udtrykkes det håb, at vore ingeniørtropper og telegraftropper fortsat kan få den grundlæggende uddannelse i regimentsramme under tidssvarende uddannelses- og materielmæssige betingelser med henblik på at dygtiggøre sig til løsning af deres opgaver inden for det samlede danske forsvar og dermed yde et værdifuldt bidrag til værnet af vort fædrelands selvstændighed og frihed.

Tryk

HÆRENS REGLEMENTSFORVALTNING